

TÜRKİYE AZERBAJYCAN

VATAN UZAKTA DEĞİL YIL: 2024 SAYI: 2 (21)

ÜCRETSİZDİR

28 MAYIS
Kutla Olsun!

AZERBAJYCAN'IN BAĞIMSIZLIK GÜNÜ

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
DİASPORLA İŞ ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİ**

Dövlət Komitəsinin rəsmi internet saytı
www.diaspor.gov.az

Azərbaycan Diasporuna Dəstək Fondu
www.diaspora.foundation

Dövlət Komitəsinin radiosu
www.diaspor.fm

Diaspor təşkilatlarının interaktiv xəritəsi
www.diasporamap.com

Koordinasiya Şuralarının interaktiv xəritəsi
<http://map.diaspor.org>

Dünya azərbaycanlılarının bioqrafiya bankı
www.azerbaycan.li

 www.facebook.com/AzDiaspora

 www.twitter.com/DiasporaAz

 <https://t.me/AzerbaijaniDiaspora>

**AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ
DİASPORLA İŞ ÜZRƏ DÖVLƏT KOMİTƏSİ
TƏQDİM EDİR**

DIASPOR TV
WWW.AZƏRBAYCAN.LI
VƏTBƏN.UZADDA.DEYİL
WWW.DİASPOR.GOV.AZ
DIASPOR FM
WWW.AZƏRBAYCAN.LI
WWW.DİASPORAMAP.COM
DIASPOR TV
WWW.AZƏRBAYCAN.LI
VƏTBƏN.UZADDA.DEYİL
WWW.DİASPOR.GOV.AZ
DIASPOR FM
WWW.AZƏRBAYCAN.LI
WWW.DİASPORAMAP.COM

diaspor FM
radio

www.diaspor.fm

App Store

Google Play

Koordinasiya Şuralarının interaktiv xəritəsi

**DÜNYADA YAŞAYAN
AZƏRBAYCANLILARI
TANIYAQ, TANIDAQ**

Diasporla İş üzrə Dövlət Komitəsi

<https://www.instagram.com/diasporaz>

AJANS TURKA

YÖNETİM

Türkiye - Azerbaycan Dergisi
Adına Ajans Turka Stratejik
Araştırmalar Eğt. Dan. Bil. Turz.
Yay. Ltd. Şti.

YAYIN KOORDİNATÖRÜ

Tuba ÇEBİ

YAYIN EDITÖRÜ

Perihan ÜNAL

GÖRSEL TASARIM - BASKI

Ziraat Grup Matbaacılık Ambalaj
San. ve Tic. A.Ş.
Bahçekapı Mah. 2534. Sok
No:18
Etimesgut / ANKARA
Telefon: (0312) 384 73 44

DAĞITIM

Ajans Turka Stratejik Araştırmalar
Eğt. Dan. Bil. Turz. Yay. Ltd. Şti.

YAYIN TÜRÜ

Sürelî, 3 ayda bir yayımlanır.

COPYRIGHT © 2022 Bu yayının
tüm hakları AJANS TURKA'ya
aittir. Dergi içeriği izin alınmadan
elektronik veya basılı şekilde
kullanılamaz, çoğaltılamaz. Kay-
nak göstermek suretiyle alıntı
yapılabilir. Yazıların sorumluluğu
yazarlara aittir.

İLETİŞİM VE ABONELİK İÇİN:

(0312) 433 76 76
dergi@turkiyeazerbaycan.com

Merhaba, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkiler sıradan iki ülke arasındaki münasebetlere benzemeyen, derin tarihi dostluk ve kardeşlik bağlarını aksettiren çok özel bir ilişkidir. Aynı şekilde Cumhurbaşkanlarımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ve Sayın İlham Aliyev arasındaki samimi dostluk ve kardeşlik, ekonomik, siyasi ve askeri alanlardaki dev projeler temelinde ilerlemektedir. Bu sebeple 2019 senesinde yayın hayatına başlayan dergimizin ismini "Türkiye Azerbaycan Dergisi" koyduk.

İki ülke ilişkilerini yukarıda ifade ettiğimiz çerçevede gelişmesine katkıda bulunmayı kendisine misyon olarak belirleyen ve "İki Devlet, Tek Millet" düsturu çerçevesinde yayın yapan dergimiz 3 ayda bir okuyucularla buluşmaktadır. Dergimiz Türkiye-Azerbaycan dostluğu ve kardeşliği zemininde, iki devlet arasındaki ilişkileri sembolize eden ve dayanışmayı gözler önüne seren tüm gelişmeleri tecrübeli kadromuzun analiz ve haberleri ile siz değerli okuyucularımıza sunmaktadır. Aynı zamanda tarihsel hafıza ve arşiv oluşturmaktadır.

Türkiye Azerbaycan Dergisi'nin 21'inci sayısını Azerbaycan'ın bağımsızlık mücadelesinin ve ulusal birliğinin simgesi olan 28 Mayıs Milli Bağımsızlık Günü'ne ithaf ettik. 1918 yılında ilan edilen Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti, hem Azerbaycan halkı için hem de Türk dünyası için önemli bir dönüm noktasıdır. O dönemde kurulan bu genç cumhuriyet, halkının iradesini yansıtan demokratik ve modern bir devlet olarak, kısa ömrüne rağmen, bağımsızlık ve özgürlük mücadelesinin sembolü olmuştur. Geçmişin izlerini günümüze taşıyan, bağımsızlık ruhunu her daim diri tutan tüm kahramanlarımızı saygıyla anıyoruz.

Gelecek sayılarda buluşmak dileğiyle, keyifli okumalar dileriz.

 www.turkiyeazerbaycan.com

 TurkiyeAzerbaycanDergisi

 turkiyeazerbaycandergisi

 trazdergisi

AJANS TURKA

Türkiye - Azerbaycan Dergisi
Türkiye - Azerbaycan Ortak Yayınıdır
Parayla Satılmaz

BİR MİLLET

İKİ DEVLET

Recep Tayyip Erdoğan
Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

Tek millet, iki devlet ruhuna sahip olduğumuz Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü'nü tebrik ediyor, tüm Azerbaycanlı kardeşlerimizin haklı gururunu ve sevincini yürekten paylaşıyorum. Müstakillik uğruna şehit düşen kahramanlarımızı saygı ve rahmetle yad ediyorum. Bu anlamlı günde, bağımsızlık mücadelesinde emeği geçen tüm kahramanları minnetle anıyoruz. Azerbaycan'ın her geçen gün daha da güçlenmesi ve kalkınması için dua ediyoruz. Kardeşliğimizin ve iş birliğimizin sonsuza dek devam etmesini temenni ediyor, barış ve refah içinde bir gelecek diliyorum.

İlham Aliyev
Azerbaycan Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı

15 Temmuz olaylarının 8. yıl dönümünde, darbe girişimini önlemek için canlarını feda eden tüm şehitlerimizi derin saygı ve hürmetle anıyor, ailelerine ve tüm Türk halkına başsağlığı diliyorum. Kardeş Türkiye'nin hafızasına ebediyen kazınmış bu gecede gerçekleşen hain darbe girişimi ülkenizin milli çıkarlarına, demokratik temellerine ve hukukun üstünlüğüne bir saldırıydı. Türkiye'nin bilge ve yiğit halkı vatan, devletçilik ve demokrasi uğrunda kararlılıkla mücadele ederek ve göğsünü siper ederek bir kez daha kahramanlık destanı yazdı. Bu olaylarla ilgili olarak tesis edilmiş 15 Temmuz Demokrasi ve Milli Birlik Günü, halkınızın dayanışma, mücadele ruhu ve milli birlik sembolü olarak daima yaşayacak ve asırlar geçtikçe daha büyük gururla hatırlanacaktır.

İçindekiler

10

Cumhurbaşkanı Erdoğan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ile Bir Araya Geldi

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev 10 Haziran 2024 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine Türkiye'ye geldi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'ye çalışma ziyaretinde bulunan Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i, Esenboğa Havalimanı'nda karşıladı.

14

İlham Aliyev "Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı"nı Onayladı

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 19 Şubat 2024 tarihinde Ankara'da imzalanan "Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu (YÖK) arasında Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı"nı onayladı.

10

16

Barış Yolunda Adım: Ermenistan'dan Azerbaycan'a Dört Köyün Teslimi

Azerbaycan ve Ermenistan arasında uzun yıllardır süre gelen toprak ve sınır anlaşmazlığı mevcuttur. Azerbaycan topraklarının yüzde 20'si I. Karabağ Savaşı'nda Ermenistan tarafından işgal edilmiş ve bütün barış çabalarına rağmen bu topraklar II. Karabağ Savaşına kadar geri alınamamıştır.

43

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev: Gün Gelecek Dünya sorunları Türk Devletleri Teşkilatı ile İstişare Yoluyla Çözülecektir

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) 13. Genel Kurulu dolayısıyla Bakü'de bulunan TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş, Kazakistan Meclisi Başkanı Yerlan Koşanov, Özbekistan Ali Meclisi Senato Başkanı Tanzila Narbayaeva, Kırgızistan Meclis Başkanı Nurlanbek Şakiev, KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Zorlu Töre, Macaristan Parlamentosu Başkan Yardımcısı Marta Matrai'yi kabul etti.

10	Cumhurbaşkanı Erdoğan Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ile Bir Araya Geldi	39	Türkiye ile Azerbaycan Arasında Müttefiklik İlişkileri: "Şuşa Beyannamesi"
12	Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu Kuruldu	43	Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev: Gün Gelecek Dünya Sorunları Türk Devletleri Teşkilatı ile İstişare Yoluyla Çözülecektir
14	İlham Aliyev "Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı"nı Onayladı	44	Güney Kafkasya'da Barışın İnşası: Azerbaycan-Ermenistan Barış Müzakereleri
16	Barış Yolunda Adım: Ermenistan'dan Azerbaycan'a Dört Köyün Teslimi	46	Aydın Maruf ile Röportaj
19	Dr. Keisuke Wakızaka ile Röportaj	48	Azerbaycan Devlet Diaspora Komitesi Başkanı Fuad Muradov'un İstanbul Ziyareti
21	Azerbaycan'ın Diplomatik Zaferi: Rus Barış Gücü'nün Geri Çekilmesi	49	Kayseri'de Şuşa Azerbaycan Evi Açıldı
24	Tarihi Süreçte Zengezur ve Zengezur Koridoru'nda Son Durum	50	Girne'de Azerbaycan Uluslararası Kültür Merkezi'nin Açılışı Yapıldı
28	Cantürk Alagöz ile Röportaj	51	Cumhuriyetin Son Kalesi: Gence İsyanı
31	Azerbaycan'da Milli Hareketin Yükselişi: Bağımsızlık ve Cumhuriyet'in Kuruluş Destanı	55	Fuad Muradov İtalya'da Cihangir Bey Kazımbeyli'nin Torunu ile Görüştü
33	Bakü-Erivan Arasında Uluslararası Adalet Divanı Tartışmaları	56	Diaspora Komitesi Başkanı Japonya'da Yaşayan Azerbaycanlılar ve Resmî Yetkililerle Görüştü
36	Fransız Kolonisi Yeni Kaledonya'da İsyan Hareketi	59	Türkiye'de Yaşayan Azerbaycanlı Bilim İnsanları Derneği Kuruldu

#TarihteBugün (Nisan-Mayıs-Haziran)

TÜRKİYE

Dünya Otizm
Farkındalık Günü

Polis Haftası

TBMM'nin Açılışı ve
Ulusal Egemenlik ve
Çocuk Bayramı

Emek ve Dayanışma
Günü

2 Nisan

10-14 Nisan 1845

23 Nisan 1923

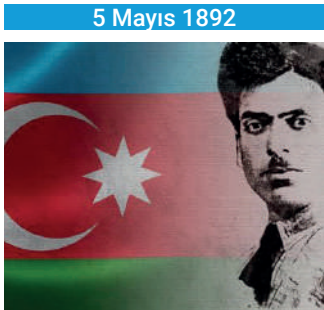
1 Mayıs

5 Mayıs 1892

10 Mayıs 1923

12 Mayıs

13 Mayıs 1277

Ahmet Cevad'ın
Doğum Günü

Haydar Aliyev'in
Doğum Günü

Anneler Günü

Türk Dil Bayramı

AZERBAIJAN

19 Mayıs 1919

Atatürk'ü Anma
Gençlik ve Spor
Bayramı

25 Mayıs 2005

Bakü-Tiflis-Ceyhan
Boru Hattı'nın Açılışı

28 Mayıs 1918

Azerbaycan'ın
Bağımsızlık Günü

29 Mayıs 1453

İstanbul'un Fethi

19 Mayıs 1919

25 Mayıs 2005

28 Mayıs 1918

29 Mayıs 1453

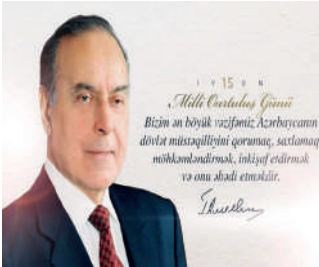
15 Haziran 1997

15 Haziran 2021

18 Haziran

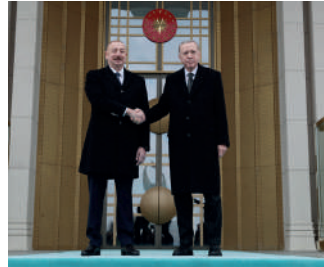
26 Haziran 1918

15 Haziran 1997

Azerbaycan Milli
Kurtuluş Günü

15 Haziran 2021

Şuşa Beyannamesi'nin
Yıldönümü

18 Haziran

Milli Kahraman
Mübariz İbrahimov'un
Şehadet Yıl Dönümü

26 Haziran 1918

Azerbaycan Silahlı
Kuvvetler Günü

Cumhurbaşkanı Erdoğan Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev ile Bir Araya Geldi

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev 10 Haziran 2024 tarihinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın daveti üzerine Türkiye'ye geldi. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Türkiye'ye çalışma ziyaretinde bulunan Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i, Esenboğa Havalimanı'nda karşıladı. Her iki ülkenin devlet bayraklarının dalgalandığı Ankara Esenboğa Havalimanı'nda, Azerbaycan Cumhurbaşkanı'nın onuruna tören kıtası hazırlandı. Aliyev'i uçaktan inişinde karşılayan Cumhurbaşkanı Erdoğan'a, Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, AK Parti Genel Başkan Yardımcısı ve Parti Sözcüsü Ömer Çelik ile Cumhurbaşka-

nı Dış Politika ve Güvenlik Başdanışmanı Akif Çağatay Kılıç da eşlik etti.

Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanlığı'ndan yapılan açıklamaya göre, Erdoğan ve Aliyev, Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde bir araya geldi. Basına kapalı görüşme gerçekleştirildi. Görüşmede, Türkiye ile Azerbaycan ilişkileri, İsrail'in Gazze'de gerçekleştirdiği katliamlar, Ermeni işgalinden kurtarılan Azerbaycan topraklarındaki imar faaliyetleri, bölgesel ve küresel konular ele alındı. Cumhurbaşkanı Erdoğan görüşmede, Türkiye'nin Karabağ'daki Rus Barış Gücü'nün bölgeden ayrılması ile ilgili süreci takip ettiğini, Ermenistan işgalinden kurtarı-

lan Azerbaycan topraklarındaki imar ve ihya faaliyetlerini takdirle izlediğini belirtti.

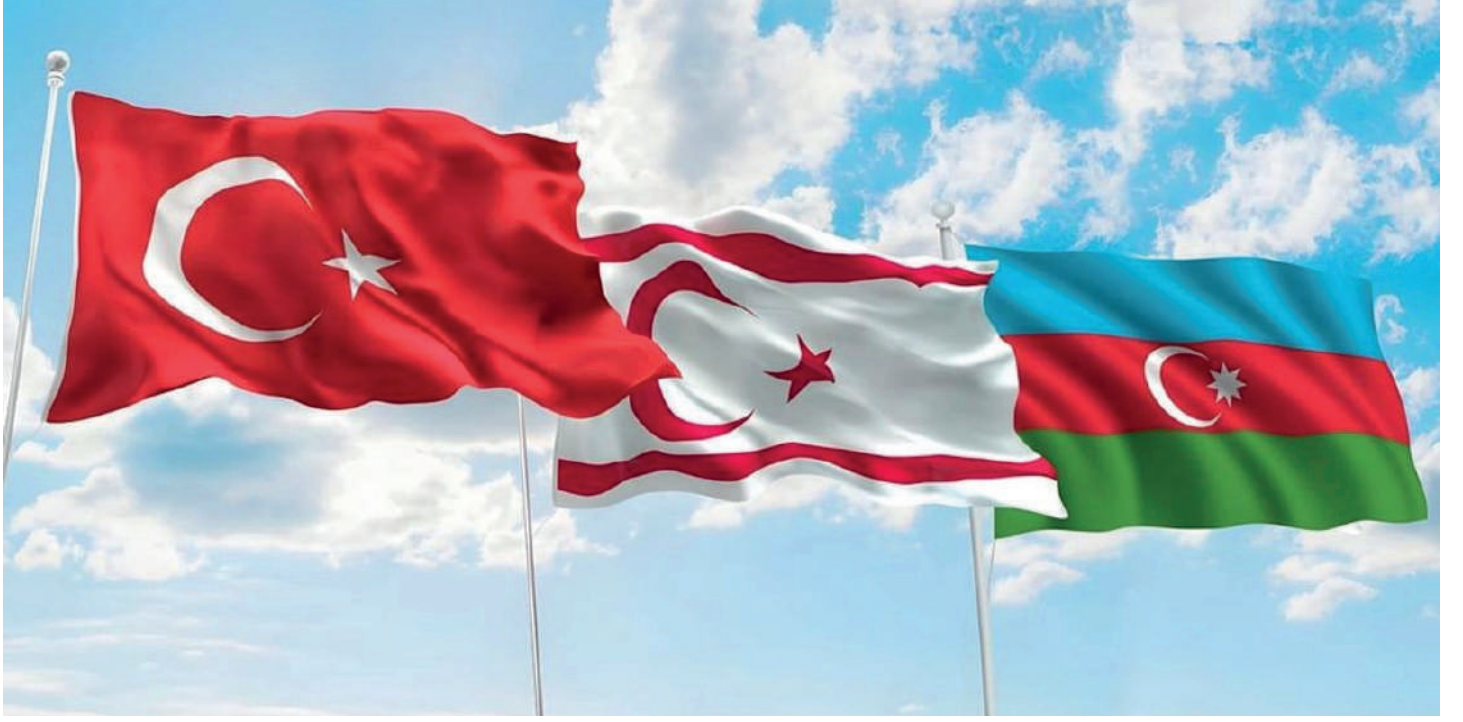
Devlet başkanları, Azerbaycan ile Türkiye arasındaki kardeşlik, dostluk ve müttefiklik ilişkilerinin her alanda başarıyla geliştiğini memnuniyetle vurguladılar. Görüşmede iki devlet arasındaki enerji, ulaşım, ekonomi, ticari ilişkilerin genişletilmesi, savunma, askeri sanayi ve diğer alanlarda iş birliği konuları ele alındı. Bakü-Tiflis-Kars demir yolunun imkanlarının genişletilmesi özellikle belirtildi, Orta Koridor'un gelişimi ile ilgili iki ülkenin birlikte gerçekleştirdiği çalışmaların önemi vurgulandı. Ayrıca Türk Devletleri Teşkilatı'nın ve kardeş ülkelerimiz arasındaki iş birliğinin daha da geliştirilmesi ve Şuşa'da yapılacak gayriresmi Zirve toplantısının önemi bir kez daha ifade edildi.

Cumhurbaşkanı Erdoğan, İsrail'in, Gazze ve diğer Filistin topraklarında soykırım uygulamalarını sürdürdüğünü ve bu eylemlerin sadece bölgesel güvenliği

değil, aynı zamanda küresel güvenliği de tehdit ettiğini vurguladı. Erdoğan, kalıcı çözümün, Doğu Kudüs'ü başkent yapacak şekilde bir Filistin devleti kurulmasından geçtiğini ve bu doğrultuda uluslararası toplumun İsrail'e baskı yapması gerektiğini belirtti.

Azerbaycan Milli Meclisi'nin, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti ile Parlamentolararası Dostluk Grubu kurulması kararını memnuniyetle karşılayan Cumhurbaşkanı Erdoğan, Temmuz ayında Şuşa'da gerçekleştirilecek olan Türk Devletleri Teşkilatı Zirvesi'ne KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar'ın davet edilmesinin Kıbrıs davasına güç kattığını ifade etti. Azerbaycan'da düzenlenecek İklim Zirvesi'ne yönelik daveti için Aliyev'e teşekkür eden Erdoğan, hazırlık sürecinde Türkiye'nin her türlü desteği sağlayacağını belirtti. Erdoğan, zirvede, eşi Emine Erdoğan'ın himayesinde yürütülen "Sıfır Atık Projesi" kapsamında önemli etkinliklerin gerçekleştirileceğini de ifade etti. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Türkiye ziyareti aynı gün sona erdi.

Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu Kuruldu

Azerbaycan Milli Meclisinde, Azerbaycan-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu kuruldu. Milli Meclisin olağan genel kurul toplantısında görüşülen, "Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu" kurulması karar taslağı, ilk oylamada kabul edildi. Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu Başkanı seçilen Milletvekili Cavanşir Feyziyev, yaptığı açıklamada, söz konusu kararı "tarihi bir adım" olarak niteledi.

Olayın önemine dikkat çeken Feyziyev, "Küreselleşme sürecinden maksimum düzeyde yararlanmak ve Türk medeniyetinin geleceğini, dünya düzenindeki yerini ve rolünü güvence altına almak için modern Türk devletleri arasındaki entegrasyon süreçleri zorunlu hale gelmiştir. KKTC ile Azerbaycan arasında parlamentolar düzeyinde yakın iş birliği temellerinin atılması, Türk soylu devletlerin entegrasyon sürecinin en başarılı adımlarından biridir. Böylesine sorumlu bir iş birliği sürecine başkan seçilmek benim için büyük bir onurdur. Tüm meslektaşlarımızla birlikte Türk dünyasının bütünlüğü ve gelecekteki başarıları için çabalayacağız. Bu, KKTC'nin diplomatik tanınma sürecinin bir

adımıdır. Biz bu adımı parlamenter diplomasi yoluyla başlattık. Fakat bu durumun daha sonra devletlerarası ilişkilere yansıtacağına ve devletlerimiz arasında uluslararası hukukla düzenlenen ilişkiler oluşturulacağına eminim." açıklamasında bulundu.

Elbette bu adım KKTC'nin Azerbaycan tarafından tanınmasına yönelik bir adım olarak değerlendirildi. Feyziyev, KKTC'nin dünyada bağımsız bir devlet olarak tanınmasına ilişkin konuları ele alacaklarına işaret ederek, "KKTC, bir gün Birleşmiş Milletlere üye olarak bağımsız devletler safına katılacaktır. KKTC'de yaşayan her Türk'ün buna hakkı vardır. Bu meşru davalarında onların yanında olmak, her Türk devletinin, her Türk insanının görevidir." değerlendirmesinde bulundu. Yakın gelecekte KKTC'nin diplomatik tanınma sürecinin başladığını görebiliriz.

Bu gelişmeyi KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar da sevinçle karşıladı ve Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'i telefonla arayarak teşekkür etti. KKTC Bakü Temsilcisi Ufuk Turganer ise Çalışma Grubu'nun Azerbaycan ile KKTC arasındaki diplomatik, ekonomik, tarihi ve kül-

türel alanlardaki ilişkilerin daha da ileriye götürülmesi için büyük bir adım olduğunu söyledi. Turganer, KKTC olarak kararı büyük memnuniyetle karşıladıklarını belirterek, "İleriki günlerde daha büyük adımların atılacağına eminim." dedi.

Azerbaycan-Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu kurulması Türkiye tarafından da büyük memnuniyetle karşılandı. Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Yardımcısı Cevdet Yılmaz, "Azerbaycan ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Dostluk Grubu kuruldu, iki kardeş devletimize hayırlı olmasını diliyoruz. Üç devlet tek millet diyoruz." dedi. Çeşitli temaslarda bulunmak üzere, KKTC'nin başkenti Lefkoşa'ya gitti. Havalimanında gazetecilere açıklamada bulunan Yılmaz, Türkiye ve KKTC olarak her alanda iş birliğini ileriye taşıdıklarını belirterek, hedeflerinin birlikte yükselmek, refahı artırmak, iki ülkenin de demokrasi ve ekonomi standartlarını her geçen yıl daha yüksek seviyelere taşımak olduğunu söyledi.

"Kim Ne Yaparsa Yapsın, Bir Kapıyı Kapatlar Biz On Tane Başka Kapı Açarız."

Cevdet Yılmaz "Diğer taraftan ekonomik boyutun ötesinde uluslararası boyutla ilgili de yine Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin her zaman yanında olduk olma-ya devam edeceğiz. Egemen eşitlik ortak yaklaşımımız çerçevesinde hareket etmeye devam ediyoruz. Bu anlamda da son dönemlerde güzel gelişmeler var. Özellikle Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde, Azerbaycan başta olmak üzere ikili temaslarda güzel gelişmeler,

ilerlemeler var. Azerbaycan Parlamentosu'nda Kıbrıs Dostluk Grubu kurulması gerçekten son derece sevindirici. Sayın İlham Aliyev, Sayın Meclis Başkanı, partiler, Azerbaycan Meclisi'ne de burada şükranlarımızı sunuyoruz. Üç devlet tek millet diyoruz. Bu anlayışın somut bir yansıması olarak alınan bu kararın da hayırlı uğurlu olmasını diliyorum. Bir kez daha tebrik ediyorum Azerbaycan'lı. Kıbrıs'taki istikrar Kıbrıs'ın haksız ambargolar-
dan kurtulup dünyayla çok daha güçlü bir entegrasyon kurması, bölgemizin ve dünyanın yararınadır. Buna engel olmaya çalışanlar büyük bir haksızlık yapıyorlar ama eninde sonunda bu haksız ambargolar da ortadan kalkacaktır. Kim ne yaparsa yapsın, bir kapıyı kapatlar biz on tane başka kapı açarız. Kapılar bitmez." ifadelerini kullandı.

"Kimse Kıbrıs'taki Türk Varlığını Görmezden Gelemez."

Türkiye'nin Bakü Büyükelçisi Cahit Bağcı da Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu kurulmasını "tarihi bir karar" olarak niteledi. Kararın Türkiye'de sevinçle karşılandığını ifade eden Bağcı, "Bu adımlar, kuşkusuz uluslararası toplumun da KKTC'ye yönelik izolasyonları da ortadan kaldıracaktır. Orada bir Türk devleti vardır. Kimse Kıbrıs'taki Türk varlığını görmezden gelemmez." şeklinde konuştu.

Bu gelişmeler, Azerbaycan ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) arasındaki parlamentolar arası ilişkilerin derinleşmesi ve iş birliğinin güçlenmesi adına önemli adımlar olarak kaydedilmektedir. Azerbaycan Milli Meclisi'nde kurulan Azerbaycan-KKTC Parlamentolar Arası İlişkiler Çalışma Grubu, bu ülkeler arasındaki diplomatik, ekonomik, tarihi ve kültürel ilişkilerin daha da geliştirilmesine yönelik bir platform sunmaktadır. Bu adımın, KKTC'nin uluslararası alanda tanınması yolunda bir kilometre taşı olabileceği değerlendirilmektedir.

Çalışma Grubu Başkanı Feyziyev'in vurguladığı gibi, bu iş birliği süreci Türk devletlerinin entegrasyonunu ve birliğini desteklemekte, aynı zamanda KKTC'nin diplomatik statüsünün güçlenmesine katkıda bulunmaktadır. Türkiye'nin ve Azerbaycan'ın da bu adımlara olan destekleri, KKTC'nin uluslararası alanda daha fazla tanınmasını ve izolasyonunun sona ermesini hedeflemektedir.

İlham Aliyev "Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı"nı Onayladı

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, 19 Şubat 2024 tarihinde Ankara'da imzalanan "Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanlığı ile Türkiye Cumhuriyeti Yükseköğretim Kurulu (YÖK) arasında Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin Kurulmasına İlişkin Mutabakat Zaptı"nı onayladı. Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, mutabakat zaptının hükümlerinin uygulanmasını sağlamak amacıyla Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanlığına talimat verdi. Ayrıca, zaptın yürürlüğe girmesi için gerekli iç prosedürlerin tamamlandığını Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'ne bildirmek üzere Azerbaycan Dışişleri Bakanlığına gerekli yönlendirmeleri yaptı.

Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin Bakü'de kurulmasına dair mutabakat zaptı, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev'in huzurunda, YÖK Başkanı Özvar ile Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanı Emin Emrullayev tarafından 19 Şubat 2024 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Külliyesi'nde imzalanmıştı.

Bu yıl içinde faaliyete geçecek olan Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi aracılığıyla sağlık, mühendislik ve bilişim alanlarında Türkiye'nin yükseköğretim tecrübesini Azerbaycan'a taşınması planlanmaktadır.

Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenecek saygın Türk üniversitelerinin ön lisans, lisans ve lisansüstü

programlarının yürütüleceği Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi, uluslararası öğrencileri hedefleyen yenilikçi bir yükseköğretim modeli olacaktır. YÖK Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, sosyal medya aracılığıyla yaptığı açıklamada, küresel düzeyde yeni bir uluslararası üniversite modeli oluşturan Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin ülkeye ve akademik topluluğa hayırlı olmasını dilediğini ifade etmiştir.

Erol Özvar açıklamasında, "Bu üniversite inanıyorum ki bölgedeki pek çok ülkeye hizmet edecektir. Böylesine ortaklıklar, doğrusu bölge ülkelerinin, bölge insanların da birbiriyle daha yakın temas etmesine, birbirlerinin bilimsel birikimlerinden istifade etmelerine vesile olacaktır. Aynı çalışmayı Özbekistan ile de yürütüyoruz. Daha önceki yıllarda Kazakistan ve Kırgızistan'la da yükseköğretim alanında önemli iş birlikleri yaptık." demiştir.

YÖK Başkanı Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi için Azerbaycan'a Gitti

Yükseköğretim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinin kurulmasıyla ilgili çalışmalarını yürütmek üzere Azerbaycan'a resmi bir ziyaret gerçekleştirmiştir. Azerbaycan Bilim ve Eğitim

Bakanı Emin Emrullayev ile Prof. Dr. Erol Özvar'ın bir araya gelmesiyle gerçekleştirilen toplantıda, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin güçlendirilmesine katkı sağlayacak olan üniversiteye ait kampüs alanının belirlenmesi, fakültelerin kurulması ve eğitim programlarının altyapısının oluşturulması gibi konular ele alınmıştır. Bu ziyarette Prof. Dr. Özvar'a YÖK Başkanvekili Prof. Dr. H. Haldun Göktaş, Yükseköğretim Yürütme Kurulu Üyesi Prof. Dr. Naci Gündoğan ve bazı üniversite rektörleri eşlik etmiştir.

Köklü 3 üniversite, Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinde Öğrenci Kabulüne Başlıyor

YÖK Başkanı Prof. Dr. Erol Özvar, Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinde gelecek akademik dönemde Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ), İstanbul Teknik Üniversitesi (İTÜ) ve Hacettepe üniversitelerinin öğrenci kabulüne başlayacağını açıkladı. Türkiye-Azerbaycan Üniversitesinde ODTÜ Bilgisayar Mühendisliği, İTÜ Endüstri Mühendisliği, Hacettepe Üniversitesi de Gıda Mühendisliği bölümleri ile yer alması planlandı. Prof. Dr. Erol Özvar, "Her iki Cumhurbaşkanımızın ortak iradeleri doğrultusunda Yükseköğretim Kurulu ile Azerbaycan Bilim ve Eğitim Bakanlığı arasında yapılan görüşmeler olumlu neticelendi ve Bakü'de bir üniversite kuruluşu anlaşması yapıldı. 2024-2025 akademik yılı itibarıyla Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi eğitim-öğretim faaliyetlerine başlıyor." açıklamasında bulundu.

Üniversite Modeli Dünyada İlk

Prof. Dr. Erol Özvar, Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi açılmasıyla dünyada ilk defa yeni bir üniversite modelinin hayata geçirileceğine vurgu yaparak, bu model

kapsamında Bakü'de kurulacak olan Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi bünyesinde Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinin programlarının açılacağını belirtti: "Doğrusıyla bu üniversite, bir çatı üniversite olarak programlarını yeniden ilk defa açmayacak, bu üniversite Türkiye'nin önde gelen üniversitelerinin programlarını açacak. Bu bakımdan Orta Doğu Teknik Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Hacettepe Üniversitesinin programları, bu üniversitede açılacak ve öğrenci kabul edecekler. Bu üç üniversitemizin bilgisayar mühendisliği, endüstri mühendisliği ve gıda mühendisliği programı, ortaklaşa kurduğumuz Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi çatısı altında öğrenci kabulüne başlayacak. Bu üniversitelerimiz, 'Bakü Kampüsü' adı altında kendi diplomalarını verebilecekler. Türkiye-Azerbaycan Üniversitesi çatısı altında bu programları başarıyla bitiren öğrenciler, ilgili üniversitelerimizin diplomalarına sahip olacaklardır. Öğrenci alımı, bu üniversitelerimizin cari usulleriyle gerçekleşecektir." dedi.

Erol Özvar, bu üniversite modelinin, uluslararası anlaşmalarla kurulan diğer üniversite modellerinden farklı olduğuna dikkat çekerek, "Türkiye, bu yeni kurulan üniversite modeli ile yeni bir üniversite kurmaktansa, zaten eğitim öğretim ve bilimsel araştırma faaliyetlerine uzun yıllardır devam eden, bu konularda kendini kanıtlamış üniversitelerimizin programlarını yurt dışında açmaktadır." dedi.

Barış Yolunda Adım: Ermenistan'dan Azerbaycan'a Dört Köyün Teslimi

Perihan Ünal

TÜRKSAM Araştırmacısı

Azerbaycan ve Ermenistan arasında uzun yıllardır süre gelen toprak ve sınır anlaşmazlığı mevcuttur. Azerbaycan topraklarının yüzde 20'si I. Karabağ Savaşı'nda Ermenistan tarafından işgal edilmiş ve bütün barış çabalarına rağmen bu topraklar II. Karabağ Savaşına kadar geri alınamamıştır. 27 Eylül-10 Kasım 2020 tarihleri arasında gerçekleşen ve Azerbaycan'ın Ermeni işgalinde bulunan topraklarının büyük bölümünü kurtarması ile sonuçlanan II. Karabağ Savaşı bu işgale son noktayı koymuştur. Nihayetinde sınırlar konusunda oluşacak problemleri önlemek amacıyla Sınır Belirle-

me Komisyonu kurulmuştur.

Ermenistan, I. Karabağ Savaşı'nda Karabağ ve civar illerin yanı sıra Gazah ilinin 7, Nahçıvan'ın bir köyünü de işgal etmiştir. II. Karabağ Savaşı'nda Karabağ ve civar iller işgalden kurtarılmış, 4'ü eksklav olan 8 köy ise Ermenistan'ın kontrolünde kalmıştır. Eksklav olmayan 4 köyün iadesinin ardından, halen Ermenistan'ın işgali altında bulunan 4 eksklav köyün (Yukarı Eskipara, Sofulu, Berhudarlı ve Kerki) durumu ise tarafların sınır belirleme sürecinde yapacağı müzakerelerde netlik kazanacaktır.

Azerbaycan Topraklarının İşgal Edilmesi

Karabağ, tarih boyunca Azerbaycan toprağı olarak kabul edilmiş, ancak Çarlık Rusya'nın da desteğıyle yoğun bir Ermeni nüfus bölgeye göç etmiştir. Bu yoğun göç sonucu Azerbaycan Türkleri ve Ermeniler arasında çatışmalar yaşanmış, Azerbaycan Türkleri bölgeden göç ettirilmiştir. Sovyet döneminde Karabağ Özerk Bölgesi statüsüne sahip olan bu bölge, 1988'de Ermeni nüfusu tarafından Ermenistan'a bağlanmayı talep etmiştir. Sovyetler Birliğı'nin dağılması sürecinde, Karabağ'da Ermeniler ve Azerbaycanlılar arasında çatışmalar artmıştır

I. Karabağ Savaşı, 1991'de başlamış, iki taraf arasında yoğun çatışmalar yaşanmıştır. Azerbaycan ordusu, Karabağı geri almak için büyük bir saldırı başlatmış, ancak Ermeni güçleri buna karşı direnmiştir. Savaş boyunca, bölgedeki birçok köy ve şehir harap olmuş, binlerce kişi hayatını kaybetmiş ve yüz binlerce kişi yerinden olmuştur. Uzun yıllar bölgedeki durum bu şekilde devam etmiştir. 44 gün boyunca devam eden II.

Karabağ Savaşı, 2020 yılında gerçekleşmiştir. Savaş, uzun yıllardır devam eden çatışmaların bir sonucu olarak patlak vermiştir. Azerbaycan ordusu, Ermeni savunma hatlarını hızla aşmayı başarmış, stratejik öneme sahip birçok nokta ve yerleşim yeri, Azerbaycan güçleri tarafından geri alınmıştır. Ermenistan, Karabağ bölgesindeki kontrolünü korumak için yoğun çaba sarf etmiş, ancak Azerbaycan'ın ilerleyişi durdurulamamıştır. 44 gün süren yoğun çatışmaların ardından, 9 Kasım 2020'de Rusya'nın arabuluculuğıyla bir ateşkes anlaşması imzalanmıştır. Bu anlaşma sonucu Ermenistan'ın Karabağ'dan çekilmesi kararı alınmıştır. Ayrıca, Türk ve Rus barış güçleri bölgeye yerleştirilmiştir.

Savaş sonrası imzalanan ateşkes anlaşmasına göre; Ermenistan'ın Ağdam ve Kazah bölgesindeki toprakların işgalini durdurup Azerbaycan tarafına teslim etmesi, Kelbecer ve Laçın bölgesinin geri verilmesi, vatanını terk etmek zorunda bırakılanların ve mültecilerin Karabağ'a ve çevresindeki yerlere geri dönebileceğı şeklinde karar alındı. Bu anlaşma ile Ermenistan işgal ettiği topraklardan çekilmekle yükümlüdür.

Sınır Belirleme Komisyonu

2022 yılı Mayıs ayında doğrudan ikili müzakere sürecine başlamak ve sınırları belirlemek için bir komisyon kurulması kararlaştırılmıştır. Oluşturulan Sınır Belirleme Komisyonu belirli aralıklarda toplantılar yapmakta, söz konusu bölgedeki sınır hattının koordinatları, arazide yapılan jeodezik ölçümler dikkate alınarak belirlenmektedir. Ermenistan Parlamentosu Dış İlişkiler Daimi Komitesi Başkanı Sargis Khandanyan, Ermenistan ile Azerbaycan arasında varılan anlaşmalara değinerek, iki ülke arasındaki sınırların belirlenmesi sürecinin tamamının 1991 Alma-Ata Deklarasyonu'na dayanacağını ve "enklavlar ve eksklavlar" da dâhil olmak üzere sınırın diğer tüm bölgelerinde devam ettirilmesi konusunda mutabık kaldığını belirtmiştir.

Sınır belirleme komisyonunun sınır bölgesinde toplanması kararlaştırılmıştır. 19 Nisan 2024'te Azerbaycan-Ermenistan sınırının belirli bir bölümünün sınırlandırılması sürecinin başlatılmasını öngören bir protokol imzalanmıştır. Ardından Azerbaycan Başbakan Yardımcısı Şahin Mustafayev ile Ermenistan Başbakan Yardımcısı Mher Grigoryan başkanlığındaki sınır belir-

Türkiye Azerbaycan Dergisi

leme komisyonlarının 8'inci toplantısı, iki ülke sınırında yapılmıştır. İmzalanan mutabakata göre, Azerbaycan'ın Gazah ili yönündeki sınır, Sovyetler Birliği'nin çöküşü sırasında mevcut olan sınıra uygun belirlenecek hat, Bağanis (Ermenistan)-Bağanis Ayrım (Azerbaycan), Voskepar (Ermenistan)-Aşağı Eskipara (Azerbaycan), Kirants (Ermenistan)-Heyrimli (Azerbaycan) ve Berka-ber (Ermenistan)-Kızılhacılı (Azerbaycan) köyleri arasından geçecektir.

Bu mutabakat sonucu Ermenistan'ın I. Karabağ Savaşı'nda işgal ettiği Bağanis Ayrım, Aşağı Eskipara, Heyrimli ve Kızılhacılı köyleri Azerbaycan'a iade edilecektir. Bu kararı Türkiye memnuniyetle karşılamıştır. Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada: "Azerbaycan-Ermenistan Sınır Delimitasyon Komisyonu'nun 19 Nisan 2024 tarihinde gerçekleştirilen toplantısında, 30 yıldır işgal altında bulunan dört köyün Azerbaycan'a iadesi ve delimitasyon çalışmalarının devamı konusunda varılan uzlaşmayı memnuniyetle karşılıyoruz. Doğrudan görüşmeler aracılığıyla kaydedilen bu olumlu gelişme, nihai barış anlaşmasının imzalanması yolunda önemli bir adımdır." ifadelerine yer verilmiştir.

Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü Ayhan Hacı-zade, konuya ilişkin yaptığı açıklamada, "Uzun zamandır beklenen tarihi olay. Ermenistan, Azerbaycan'ın 1990'lı yılların başından beri işgal altında olan 4 köyünü iade etmeyi kabul etti." şeklinde açıklamada bulunmuştur.

16 Mayıs tarihinde Azerbaycan Başbakan Yardımcısı Şahin Mustafayev ile Ermenistan Başbakan Yardımcısı Mher Grigoryan başkanlığındaki sınır belirleme komisyonlarının 9'uncu toplantısı, iki ülke sınırında yapılmıştır. Taraflar toplantıda Gazah bölgesindeki sınır hattının koordinatlarının belirlenmesi hususunu görüşmüştür. Ermenistan'ın iade edeceği Azerbaycan'a ait 4 köyle Ermenistan köyleri arasındaki sınır hattının koordinatlarının Sovyetler Birliği Genelkurmay Başkanlığı'nın 1976 tarihli topoğrafik haritasına uygun belirlenmesi hususunda mutabık kalınmıştır.

24 Mayıs tarihinde Ermenistan, işgal altında tuttuğu Gazah ilinin Bağanis Ayrım, Aşağı Eskipara, Heyrimli ve Kızılhacılı köylerini Azerbaycan'a iade etmiştir. Azerbaycan Devlet Sınır Hizmetlerine bağlı birlikler, iade edilen 4 köyde tören gerçekleştirilmiştir. Törenlerde Azerbaycan bayrakları göndere çekilmiş, askerler milli marşı okumuştur.

Tümgeneral Vüsal Sultanov, Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'e hitaben, "Sayın Cumhurbaşkanı, muzaffer Başkomutan, emriniz doğrultusunda Gazah ilinin Bağanis Ayrım, Aşağı Eskipara, Heyrimli ve Kızılhacılı köylerinde, tarihi topraklarımızda kutsal sınırimız kontrol altına alınmıştır. Burada şanlı üç renkli bayrağımız dalgalanmaktadır. Yaşasın Azerbaycan. Yaşasın Başkomutan." diyerek haklı coşkusunu dile getirmiştir.

Azerbaycan-Ermenistan Sınır Belirleme Komisyonu Eş Başkanı, Azerbaycan Başbakan Yardımcısı Şahin Mustafayev'in ofisinden yapılan açıklamada, iki ülkenin uzmanlarının çalışmaları sonucu sınırın 12,7 kilometrelik hattının belirlendiği kaydedilmiştir. Hattın belirlenmesiyle Gazah ilinin Bağanis Ayrım, Aşağı Eskipara, Heyrimli ve Kızılhacılı köylerinin Azerbaycan'a iade edildiği belirtilen açıklamada, Azerbaycan Sınır Muhafızlarının belirtilen köyleri kontrol altına aldığı bildirilmiştir.

Değerlendirme

Bu süreç, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki uzun süredir devam eden toprak anlaşmazlığının çözümüne yönelik önemli bir adımı temsil etmektedir. Sınır Belirleme Komisyonu'nun çalışmaları ve imzalanan protokoller, taraflar arasında güvenin artmasına ve barışçıl bir çözüme doğru ilerlemeye işaret etmektedir. Özellikle, Gazah iline ait işgal altındaki dört köyün Azerbaycan'a iadesi, bölgede uzun süredir devam eden gerilimin azalmasına ve normalleşmeye doğru atılmış önemli bir adımdır. Bu iade, bölgede barış ve istikrarın sağlanması yolunda önemli bir ilerleme olarak değerlendirilmelidir.

Sınır belirleme sürecinin tamamlanmasıyla, Azerbaycan'ın toprak bütünlüğü ve egemenliği güçlenmiş, bölgede kalıcı bir barış ve istikrarın sağlanmasına katkıda bulunulmuştur. Atılan bu adımlar, bölgesel barışın ve iş birliğinin ilerlemesi açısından umut vericidir. Gelecekte, Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki ilişkilerin daha da normalleşmesi ve güvenin artması için çaba gösterilmesi gerekmektedir. Ancak bu şekilde, bölgede kalıcı bir barışın ve istikrarın sağlanması mümkün olacaktır. Ermenistan'ın işgal ettiği topraklardan çekilmesi ve Azerbaycan'ın topraklarına kavuşması önemli ve tarihi bir adımdır. Azerbaycan süreci içerisinde sınır belirleme komisyonunun çalışmaları doğrultusunda kendi topraklarının tümünü geri alacaktır.

"Azerbaycan, Ermenistan ve Türkiye arasında Şengen gibi bir uygulama olursa transit konusundaki sorunlar hafifleyebilir ve Zengezur Koridoru kullanılabilir. Ulaşım engeli ortadan kalkar."

Dr. Keisuke Wakızaka

**İstanbul Gelişim Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Öğretim
Üyesi**

Son zamanlarda Ermenistan'da hızla büyüyen ve hala devam eden hükümet karşıtı protestoları görmekteyiz. Bu protestoların temel dinamikleri ve sebepleri nelerdir?

Bilindiği gibi, Karabağ sorununun çözülmesine rağmen, Azerbaycan-Ermenistan sınırlarının belirlenmesi konusunda hâlâ sıkıntılar yaşanmaktadır. Sınır belirleme süreci devam ederken, son olarak, Azerbaycan'a ait fakat Ermenistan'ın kontrolünde olan dört köy Azerbaycan'a geri verilmiştir: Bağanis Ayrım, Aşağı Eskipara, Heyrimli ve Kızılhacılı. Aslında bu köylerin bazı kesimleri de Azerbaycan sınırları içinde yer alıyor. Bu köylerin geri verilmesi üzerine Taşnak Ermenileri ve köylüler harekete geçti ve protestolar başladı. Sınır belirleme süreci, köylerin geri verilmesi ve II. Karabağ Savaşı'ndan sonraki barış diyalogu bu kesim tarafından

Ermenistan hükümetinin tek taraflı olarak taviz verdiği şeklinde yorumlandı. Ancak, protestoların büyümesinin arkasında Taşnak Partisi, Ermeni Apostolik Kilisesi ve Rusya'nın olduğu iddia ediliyor.

Ermenistan'ın doğu kısmı, daha çok Karabağ klanı, Taşnak Partisi ve Rusya'nın etkisi altında olan bir kesimdir. Ermenistan'ın güney ve doğu kısmındakiler ağırlıklı olarak İran'dan göç etmişken Kuzey ve Batı kesimindeki Ermenilerin çoğu ise Türkiye'den göç etmiştir. Bu yüzden Doğu kısmının Türkiye ile bağlantılarının zayıf olması nedeniyle, Türk karşıtı bir tutumun varlığı hissedilmektedir. Özellikle Eçmiyazın Kilisesi, Ermenistan hükümetinin dönüşümü konusunda son derece rahatsızdır; zira Paşinyan mevcut politikalarını devam ettirdiği sürece hem Taşnak Partisi, hem Rusya, hem de Eçmiyazın Kilisesi ile karşı karşıya kalmaktadır.

Ermeni Apostolik Kilisesi Tavuş Piskoposluğu Başpiskoposu Bagrat Galstanyan'ın Rus yanlısı eski başbakanı ziyaret etmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ermenistan eski Başbakanı Sarj Sarkisyan ve Ermenistan eski Cumhurbaşkanı Koçaryan, Taşnakların desteklediği isimlerdir ve Rusya ile yakın ilişki içindedir. Bu nedenle Koçaryan'ın yanına gitmeleri normal karşılanmalıdır. Hatta Rusya, bu krizden faydalanarak Ermenistan-Azerbaycan sınırında kalmaya devam edebilir. Azerbaycan için de Rusya'nın varlığı rahatsız edici bir durum değildir. Sonuçta, şu anda bölgedeki Rusya'ya en yakın devlet Azerbaycan'dır. Paşinyan hükümeti ise son dönemde Rusya arasında derin bir mesafe söz konusu. Rusya, bu bölgeye askeri güçlerini konuşlandırarak Kafkasya'daki nüfuzunu devam ettirebilir. Bu nedenle, Rusya bu krizi bir fırsat olarak değerlendirebilir.

Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın bölgesel politikalarını ve gelecek genel seçimlerde kazanma olasılığını nasıl yorumluyorsunuz?

2028 seçimlerinden başlayalım. 2028 seçimleri muhaliflerin nasıl bir strateji oluşturacağına bağlı. Ermenistan'da yapılan yerel seçimlerde Erivan Belediye Başkan Adayı olarak Koçaryan'ın desteklediği Hayk Marutyan yeni parti kurmayı planlıyor. Genç ve dinamik biri olmakla birlikte Taşnakçılara nispeten yakın. Parti kurarsa partiler arası rekabetin durumunu değiştirebilir. Şu an için Paşinyan'ın kazanma ihtimali var. 2021'deki seçimde Paşinyan oyların %53,95'ini alarak seçilmişti. Çünkü Paşinyan savaş istemiyor, ekonomi odaklı düşünüyor ve halkın derdi de artık Karabağ Sorunu değil.

Paşinyan hükümeti Ruslara daha mesafeli, Avrupa'ya daha yakın bir politika izliyor. Son dönemde Avrupa Birliği adaylık başvurusuna ilişkin söylemler mevcut. Genç aydınlarda şu söylemi duyuyoruz: 'Asıl düşman Ruslar. Ruslar Ermenileri korur gibi görünse de Ermeniler ile Türklerin arasındaki düşmanlığı körüklüyor.'

Aslında şöyle bir durum var. Rusya bölgede hala etkin konumunu sürdürüyor. O yüzden Ermenistan'ın aniden NATO veya AB yapılanmalarına dahil olması tabii ki zor. O yüzden bunun için aşamalı olarak ilerleyecek. Burada da değinilmesi gereken aynı zamanda Ermenistan'ın batıya tamamen entegrasyonunu sağlaması için ilk önce Türkiye ile ilişkilerini iyileştirmek zorunda. Mevcut Ermenistan hükümetinin milliyetçilik anlayışına bakıldığında Taşnakçılardan farklı olarak idealizmden ziyade, pragmatist ve modern bir millî kimlik geliştiriyor.

Bu da Ermenistan'ın komşu ülkeleri ile ilişkilerinde belirleyici bir faktör olarak karşımıza çıkıyor.

Zengezur Koridoru'nun açılması mümkün mü? Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Zengezur Koridoru'nun açılması oldukça önemli. İran ve Batı açılmasını istemiyor. Çünkü Koridor'un açılmasıyla birlikte ulaşım ve iletişim kontrolü Rusya Sınır Güvenlik Kurumları tarafından sağlanacak. Rusya Ermenistan'da hala etkin durumda. Mesela normalde Erivan'daki uluslararası havalimanında Rusya Federal Servisi'ne bağlı görevliler bulunuyor ve bu yaz ayrılacaklar. Erivan yönetimi Rus ordusu ve istihbarat servisini peyder pey çıkarmayı planlıyor ancak yine de bu kolay süreç değil. Ermenistan'ın alt yapısını sağlayan birçok mekanizma Ruslara ait, telefon, su, elektrik vs. Şu an kısa vadede Rusya'dan kopması imkânsız.

Bir diğer noktaya değinmek gerekir ki, Zengezur Koridoru'nun Azerbaycan'ın istediği şartlara göre açılması çok zor. Onun yerine şöyle bir teklif var: Ermenistan Barış Kavşağı Projesi. Kars ve Gümrü'den yolu bağlayarak Azerbaycan sınırına uzanan koridorlardan oluşuyor. Tabii Zengezur Koridoru da buna dahil ama bu yollar Ermenistan'ın kontrolünde olacak. Böylece Ermenistan da ortak ekonomi alanını oluşturarak kendi kimliğini güçlendirmeyi planladığını görebiliyoruz. Ermenistan hükümeti Taşnak milliyetçiliği değil daha çok pragmatist modeline göre kendi kimliğini geliştirmeyi planlıyor.

Zaten Paşinyan, 24 Nisan'daki açıklamada; 'SSCB döneminde belirli Ermenistan sınırı varken büyük Ermenistan'ı düşünmek, hayal etmek mantıksız. Bir de önemli olan şu ki sadece Türkiye'ye sızdırmak yanı sıra, kendi içimizdeki sorunlara da bakmamız gerekir.' dedi. İşte bu arada Paşinyan yönetiminin modernist ve pragmatist yaklaşımla millî kimliğini geliştirme planı olduğunu görebiliyoruz ve zaten bölge içindeki iletişim ve ulaşımı daha çok sıkılaştırmak amacıyla bölgesel iş birliği planlarını sürekli sunduğunu görüyoruz. Azerbaycan, Ermenistan ve Türkiye arasında Şengen gibi bir uygulama olursa transit konusundaki sorunlar hafifleyebilir ve Zengezur Koridoru kullanılabilir. Ulaşım engeli ortadan kalkar. Tarihte Türkler ve Sırlar arasındaki sıkıntılara rağmen pasaportsuz geçiş bulunuyor. Ermenistan ile neden olmasın? Barış Kavşağında Ermenistan kontrolü olacak ama Şengen gibi bir anlaşması yapılırsa bölgede Türkiye, Ermenistan ve Azerbaycan arasında 3'lü kontrol sağlanabilir, ancak bu durumda Rusya devreden çıkabilir.

Azerbaycan'ın Diplomatik Zaferi: Rus Barış Gücü'nün Geri Çekilmesi

Bert Canbolat

*Adli Bilimci - Doktorant
Üsküdar Üniversitesi*

Kafkasya bölgesi coğrafi konumu itibarıyla birçok topluluğu ve uygarlığı bünyesinde barındıran, tarihi açıdan zengin ve stratejik öneme sahip bir yerdir. Güney Kafkasya'da bulunan Karabağ, konumu itibarıyla bölgede önemli bir yer teşkil etmektedir.

19. yüzyılda Rusların bölgedeki tahakkümü sonrası, Ruslar planlı bir iskân politikası uygulayarak Karabağ bölgesine Ermenileri iskân ederek bölgenin demografisinde önemli derecede değişikliğe neden olmuştur. Bu durum teopolitik ve etnik açmazları beraberinde getirmiştir. Genel olarak Rusya'nın Kafkasya'ya yönelik politikalarına bakıldığında, bölgeye girdiği andan itibaren Kuzey Kafkasya'da Çerkeslerden başlayarak bölgedeki demografik yapıyı değiştirmeye çalışmış olduğu görülmektedir.

Rus destekli Ermeni güçler Osmanlı döneminden

itibaren bölgede Büyük Ermenistan hayalini gerçekleştirmek istemişlerdir. 1887'de kurulan Hınçak ve 1890'da kurulan Taşnaksütyun örgütleri, bu amaç doğrultusunda Kafkasya bölgesinde ve Osmanlı topraklarında yaşayan Ermenileri örgütlenmişlerdir. I. Dünya Savaşı'ndan sonra Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB)'nin kurulmasının ardından, bölge Sovyetler Birliği hakimiyetine girmiştir. Sovyetler Birliği 5 Temmuz 1921 tarihinde Karabağ'ı, Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlamıştır. Sovyetler Birliği Başkanı Joseph Stalin döneminde bölgeye yerleştirilen Ermeni nüfus gerekçe gösterilerek 1923'te Karabağ'a idari açıdan özerklik verilmesi tavsiye edilmiş ve böylelikle Karabağ, Sovyetler Birliği döneminde Azerbaycan'a bağlı, başkenti Hankendi olan özerk bir vilayet haline gelmiştir.

Sovyetler Birliği, 1989 yılının Kasım ayında Karabağ'ın özerkliğine son verip doğrudan Azerbaycan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti'ne bağlamıştır. Bu karara Ermeniler ve bölge yönetimi itiraz etmiş ve Karabağ Özerk Yö-

netimi'nin Ermenistan Sovyet Sosyalist Cumhuriyeti ile birleştiğini açıklamıştır. Aralık 1991'e gelindiğinde SSCB'nin dağılmasının ardından bölgesel ihtilaf başlamış ve yeni kurulan Rus orduları Karabağ bölgesinde Ermenileri desteklemiştir. Azerbaycanlılar Rus destekli Ermeni saldırılarına hazırlıksız yakalanmıştır. 1 milyona yakın Azerbaycanlı evlerini, anılarını ve mezarlarını bırakarak yaşadıkları toprakları terk etmek zorunda kalmıştır.

Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki I. Karabağ Savaşı 1994 yılında Bişkek Protokolü imzalanana kadar devam etmiştir. Ermeniler yaklaşık 30 yıl boyunca hukuksuz bir şekilde Azerbaycan'ın yaklaşık yüzde 20'sini işgal altında tutmuştur. Bu işgal boyunca 20 bin Azerbaycanlı şehit olurken 1,5 milyondan fazla sivil zorla göç etmek zorunda kalmıştır.

27 Eylül 2020'de başlayan ve 44 gün süren II. Karabağ Savaşı, 10 Kasım 2020'de Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya liderlerinin üçlü bildiriyle sona ermiştir. Ardından Karabağ'da Laçın Koridoru olarak bilinen Hankendi-Laçın yolunun güvenliğini sağlamak için bölgeye 1960 asker, 90'ı zırhlı 380 araç ve özel teçhizattan oluşan Rus Barış Gücü yerleştirilmiştir. Bildiriye göre 5 yıl süreyle görevlendirilen Rus Barış Gücü'nün görev süresinin 10 Kasım 2025'te bitmesi öngörülmüştür.

Azerbaycan resmi olarak Rus birlikleri için 'geçici birlikler' ifadesini kullanmıştır. Çünkü bölgede kalıcı ve potansiyel olarak ayrılıkçıları koruyacak bir Rus gücü

istenmemektedir. Ayrıca bu tip durumlarda devletler yerleştikleri bölgeden çekilmemekte ısrarcı olabilmektedir. Bu nedenle, Rusya'nın taleplerine rağmen Azerbaycan bu birliklere uluslararası görev statüsü vermemiştir.

Konuşlandıkları günden itibaren Rus Barış Gücü'nün faaliyetleri çeşitli tartışmalara neden olmuştur. Esas görevlerinden biri olan ayrılıkçı Ermenilerin bölgeden çıkartılmasının aksine onların bölgeye silah taşımaya ve bölgede mevzilenmesine yardım etmiştir. Rus Barış Gücü'nün uygulamaları Karabağ'daki ayrılıkçı Ermenileri umutlandırmıştır. Rus birlikleri Karabağ'a girdikleri günden itibaren yeni askeri binalar inşa edilmiş ve bölgedeki ayrılıkçı Ermenilere yardım edilmeye başlanmış ve Ermeni çetelerinin yasadışı faaliyetleri tespit edilememiştir. Ayrıca Azerbaycan, Rus güçlerinin silah ve maden kaçakçılığı için bölgenin kullanılmasına göz yumduğunu belirterek Laçın Koridoru'nu 2022'nin sonlarında kapatmıştır. Geline nokta Rus güçlerinin bölgede sorunların çözülmesine ilişkin herhangi bir çaba harcamadığı görülmektedir. Çünkü sorunlar arttıkça birliklerin bölgedeki varlığı devam edecektir.

Rus Barış Gücü, bölgede kontrol noktaları oluşturmasına rağmen yabancı ülke vatandaşlarının, aşırılık ve şiddet yanlısı siyasilerin Karabağ'a girmesine engel olmamıştır. Azerbaycan Dışişleri Bakanlığı tarafından yapılan açıklamada, bu gelişmelerin bildiriye aykırı ol-

duğu belirtilerek itiraz edilmiş, ancak Rus birlikleri bu itirazları dikkate almamıştır.

2022'nin yaz aylarında Avrupa Birliği'nin (AB) arabuluculuğunda Azerbaycan ve Ermenistan liderleri arasında yapılan görüşme sonucu Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan'a entegrasyon sürecinin başlatılması kararlaştırılmıştır. Ardından manidar şekilde Eylül 2022'de Rusya'da yaşayan Ermeni Oligark Ruben Vardaryan, Rus Gücü'nün kontrol noktasından geçerek bölgeye gelmiş ve ayrılıkçı Ermenilere liderlik etmeye başlamıştır. Çözülme noktasına gelmiş ayrılıkçı grupları yeniden örgütleyerek birleştirmiştir. Vardaryan'ın sahibi olduğu ve Rusya'dan birçok ödül alan bankanın adı kara para aklama suçuna karışmıştır. Yolsuzlukla Mücadele ve Organize Suç Gazeteciliği Projesi'nin (OCCRP) 2019 tarihli raporunda, bankanın off-shore şirketlerden oluşan bir sistem oluşturarak Rusya'daki en nüfuzlu kişilere, Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in dostlarına gizlice para transferi yaptığı belirtilmiştir. Ayrıca raporda, 9 milyar dolara yakın kara paranın aklandığı iddia edilmiştir.

Ruben Vardaryan 2020 yılında II. Karabağ Savaşı devam ederken Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'e bölgedeki ayrılıkçılara destek vermesi çağrısında bulunarak ilk kez adını duyurmuştur. Rusya'nın desteğinin 1988'de olduğu gibi hala önemli olduğunu ifade eden Vardaryan, 'Bugün Rusya bir seçimle karşı karşıya: yalnızca Hristiyan halkı desteklemek değil aynı zamanda insanların kendi topraklarında yaşama hakkına sahip olmasını sağlamak, insanların hak sahibi olmasını sağlamak. Barış içinde ve komşularıyla yaşayabileceklerini hissetmeleri için destek verilmesi gerekiyor.' ifadelerini kullanmıştır. Görüldüğü üzere şaibeli bir figür bölgeye gönderilerek, müzakere masasında kukla bir profil var edilmeye çalışılmıştır. Ancak Başkan Aliyev sadece Karabağ'da yaşayan Ermeniler ile görüşülebileceğini belirtmiş, bu tip kişilerin muhatap alınmayacağını açıklamıştır. Vardaryan'ı müzakerelere sokamayan otoriteler, Rus Barış Gücü'nün temsilcilerinin müzakerelere katılması yoluyla, müzakere konularından haberdar olmak istemiş ve Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan'ın entegrasyon şartlarını kabul etmesine engel olmaya çalışmıştır. Aynı günlerde Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov Azerbaycan'ı ziyaret ederek Karabağ Ermenileri meselesinin çözümünün geleceğe bırakılması

gerektiğini bizzat ifade etmiş; ancak Azerbaycan, Karabağ Ermenilerinin Azerbaycan'a entegrasyon sürecinin hızla tamamlanmasında oldukça kararlı bir politik tutum sergilemiştir.

Ermenistan Başbakanı Nikol Paşinyan'ın diplomatik görüşmelerde Karabağ'ı Azerbaycan toprağı olarak tanıdığı yönündeki söylemleri, Rus Barış Gücü'nün bölgedeki meşruluğunun sorgulanmasına sebep olmuştur. Başbakan Paşinyan bir açıklamasında Azerbaycan'ın 86 bin 600 kilometrekarelik toprak bütünlüğünü tanımaya hazır olduğunu ve bunun Karabağ bölgesini de içerdiğini belirtmiştir. Azerbaycan'ın haklı Karabağ davasının karşısında sadece ayrılıkçı Ermeniler ve bölgede kalmak için bu durumu destekleyen Rus güçleri kalmıştır.

Rus birliklerinin bölgede kalma sebebi olan aşırılık yanlısı Karabağ Ermenileri, Azerbaycan'a entegrasyonu reddederken Rus Barış Gücü de silahlı Ermenileri bölgeden çıkartmak yerine kalıcı olmalarını desteklemiştir. Bu durum Azerbaycan'ın aleyhine olan statükonun sürmesi anlamına geliyordu. Azerbaycan yönetimi bu durumu değiştirmek ve Ermeni çetelerinin bölgedeki terör faaliyetlerine son vermek üzere 19 Eylül'de Rus gücü korumasında yer alan ayrılıkçı Ermenilere karşı antiterör operasyonu gerçekleştirmiştir. Başarılı geçen operasyonun ardından, Azerbaycan'ın entegrasyon teklifini kabul etmeyen Karabağ Ermenileri kendi istekleriyle sorunsuz bir şekilde bölgeyi terk etmiştir.

Ayrılıkçı Ermenilerin bölgeden çekilmesinin ardından Rus güçlerinin bölgedeki varlıklarını sürdürmesi için bir neden kalmamıştır. Rus Barış Güçleri ilerleyen süreçte bölgenin çeşitli yerlerinde kurulu kontrol noktalarını kapatarak, Hocalı Havalimanı'nın yanındaki üsse konumlanmıştır. Bununla birlikte Rusya geri gelmek isteyen Karabağ Ermenilerinin güvenliklerinin sağlanması, bölgenin mayından temizlenmesi gibi bahaneler sunarak bölgedeki varlığını sürdürmeye çalışmıştır. Ancak Azerbaycan ısrarlı bir şekilde Rus Barış Gücü'nün üçlü bildirin şartları çerçevesinde bölgeyi terk etmesi gerektiğini bildirmiştir. 17 Nisan 2024'ten itibaren yani üçlü bildirin öngördüğü 5 yıllık süreden önce Rus güçleri bölgeden çekilmeye başlamıştır. Bu Azerbaycan'ın silah gücüyle elde ettiği kutlu zaferinin diplomasi yoluyla perçinlenmesi anlamına gelmektedir.

Tarihi Süreçte Zengezur ve Zengezur Koridoru'nda Son Durum

Prof. Dr. Okan YEŞİLOT

*Marmara Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi
ve Türkiye Araştırmaları
Enstitüsü Müdürü*

Zengezur toprakları, Küçük Kafkasya'nın en uzun sıradağları olan Zengezur Sıradağları'nın bir kısmını, Azerbaycan Cumhuriyeti sınırının güneybatısını ve Ermenistan'ın güneydoğusunu kapsamaktadır. Tarihî Türk yurdu Zengezur'un Azerbaycan sınırları içinde kalan kısmı Doğu Zengezur, bugünkü Ermenistan topraklarında kalan kısmı ise Batı Zengezur olarak adlandırılmıştır.

"Zengezur" kelimesi XIV. yüzyıldan itibaren yazılı kaynaklarda bir yer adı olarak bilinmektedir. Azerbaycanlı ilim adamlarına göre, "Zengezur" kelimesi Türk kökenli bir toponimdir ve Arap birliklerinin Azerbaycan'a ilerleyişi yolunda aşılmaz bir duvar (Arapçada "sur" taş duvar, kale, kule anlamına gelmektedir) olarak duran bir Türk boyu olan "Zangi"lerin adından gelmektedir. Türkistan, Afganistan, İran, Irak, Kafkasya ve Anadolu topraklarına yayılmış olan Zangi boyları, yaşadıkları yerlerin coğrafyasına ve boy birliklerinin adlarına göre toponimler, hidronimler, oronimler ve oykonimler oluşturmuşlardır. Zengezur'da Oğuz boylarından Bayandur, Gaya, Halaç, Çepni özellikle de Gaya Türk boylarından Gacar, Baharlı, Zangana, Zulgadar, Padar ve Çoban adlarıyla ilişkili yüzlerce yer adı bulunmaktadır. Azerbaycan topraklarında bu boyun adıyla ilgili birçok toponime rastlamak mümkündür: Zengiçay, Zengitepe, Zengirik, Zengane, Zengilan, Zengaran, Zengi Nehri, Zengibasır, Zengiler, Zengan – Zencan, Zengili gibi. "Zengi" unsuruyla ilgili yer adlarının varlığı, bu yer adının geniş bir alanda yaşayan ve bir yerden başka bir yere taşınan büyük ve güçlü bir boyun adı ile ilgili olduğunu göstermektedir.

Zengezur toprakları, M.Ö. IV. yüzyıldan M.S. VII. yüzyıla kadar Kafkas Albanyası Devleti, VII-IX. yüzyıllarda

Araplar, IX. yüzyıldan XI. yüzyıla kadar Azerbaycan'da faaliyet gösteren Saciler, Salariler ve Revvadiler, XII-XIII. yüzyıl başlarında Azerbaycan Atabeyler Devleti, XIII-XIV. yüzyıllarda İlhanlı Devleti, XIV. yüzyılın sonu ve XV. yüzyılın başlarında Celairiler Devleti ve Timur İmparatorluğu, XV. yüzyılda Karakoyunlu (1410-1468) ve Akkoyunlu (1468-1502) Devletlerinin bir parçası olmuştur. 1590-1612 ve 1724-1735 yıllarında Zengezur toprakları, Osmanlı idaresi ve Hanlıklar döneminde Karabağ Hanlığının idaresine tabi tutulmuştur. Rus işgali öncesinde Zengezur toprakları, Hanlığın kurucusu Penah Ali Han tarafından Karabağ Hanlığının terkiğine dahil edilmiştir. XIX. yüzyılın başlarında ise Çarlık Rusya'nın işgalinden sonra Zengezur bölgesinin demografik yapısı değiştirilmeye başlanmıştır.

Çarlık Rusyası XIX. yüzyılın başlarında Kafkasya'da işgal hareketlerine başlamış, Ermenilerin bölgeye yerleştirilmesi sürecini hızlandırmıştır. 14 Mayıs 1805'de Karabağ Hanlığının Rusya'ya ilhakını onaylayan Kürekçay Anlaşması imzalanmıştır. Anlaşma, Rus İmparatoru adına Kafkas birlikleri Başkomutanı Pavel Dmitriyeviç Tsitsianov ve Karabağ Hanı İbrahim Halil Han tarafından imzalanmıştır. Anlaşma şartlarına göre, Rusya, Karabağ Hanlığını bağımsız bir devlet, İbrahim Han ve haleflerini de Hanlığın tek sahibi olarak tanımaktadır. Ancak bu anlaşma Karabağ'da daha sonra yaşanacak tüm trajedilerin temelini atmıştır. Bu anlaşma uyarınca Hanlığın batı topraklarını oluşturan Zengezur'un büyük bir kısmı Rusya'ya bırakılmıştır. Rusya ve İran arasında 12 Ekim 1813'de imzalanan Gülistan Anlaşması'na göre, Zengezur'un Rusya tarafından ilhakı onaylanmıştır. Bundan sonra, İran ve Türkiye'deki Ermenilerin Zengezur da dâhil olmak üzere Güney Kafkasya'ya yerleştirilmesi süreci başlamıştır. 10 Şubat 1828'de Rusya İmparatorluğu ve Kaçar Hanedanlığı arasında imzalanan Türkmençay Anlaşması'nın 15. maddesi Ermenilerin Çarlık Rusya tarafından işgal edilen Azerbaycan'a yerleştirilmesini öngörmektedir. Türkmençay Anlaşması gereğince, İran'dan göç ettirilen 8249 Ermeni aileden 1300'ü Karabağ ve Zengezur'a yerleştirilmiş, bunun sonucunda bölgenin demografik yapısında ciddi değişiklikler yaşanmıştır. Genel olarak, 1826-1828 Rus-İran ve 1828-1829 Rus-Türk savaşlarından sonra İran ve Türkiye'den

57266 Ermeni (10631 aile) Revan ve Nahçıvan Hanlıklarının topraklarına nakledilmiştir. Yeniden yerleşimden önce bu bölgede toplam 25131 Ermeni (4428 aile) yaşamakta idi. Savaşlar sonucunda çok sayıda Türk, Revan ve Nahçıvan Hanlıkları topraklarından göçe zorlanmış ve sadece 81749 (17078 aile) Müslüman kalmıştır. İskândan sonra Ermenilerin sayısı 82397 kişiye (15059 aile) ulaşmış ve sonuç olarak Müslümanlardan sayıca üstün hale gelmişlerdir. XIX. yüzyılın başlarında Rusya'nın Kafkasya'yı işgal etmeye yönelik askeri operasyonlara başlaması, İran ve Türkiye'nin bu topraklardan çıkarılmasına ve gelecekte bir Ermeni devletinin kurulmasına zemin hazırlamıştır. Rus işgali dönemi, Azerbaycan Türk nüfusun yerinden edilmesine paralel olarak İran ve Türkiye'den Ermeni ailelerin Zengezur topraklarına yerleştirildiği ve böylece bölgenin demografik yapısının kökten değiştiği bir dönem olarak nitelendirilmektedir.

İskân süreci bütün bir yüzyıl boyunca sürdüğü için Zengezur bölgesindeki demografik durum üzerinde önemli bir etkisi olmuştur. 1897'de Rusya İmparatorluğu'nun ilk genel nüfus sayımı verilerine göre, Zengezur'daki Müslümanların sayısı % 50,1; Ermenilerin sayısı ise % 44,8 idi. Zengezur'daki Azerbaycan Türkü ve Ermeni nüfusun bu oranı Rusya İmparatorluğu'nun çöküşüne kadar genel olarak korunmuştur. Kavkazskiy Kalendar'ın 1 Ocak 1916 tarihli verilerine göre, Zengezur'daki 224197 kişiden 114152'si (%51) Müslüman,

99308'i (%44) Ermeniydi. Müslüman nüfus ağırlıklı olarak Zengezur'un doğu kesiminde, Ermeni nüfus ise batı kesiminde yoğunlaşmıştı. Bundan sonra bölgede sular hiçbir zaman durulmamıştır. 1905'de Azerbaycan Türkleri ile Ermeniler arasında çatışmalar yaşanmış, 1918 yılında Ermeniler tarafından yaklaşık 12 bin Azerbaycan Türkü katledilmiştir.

1905-1906 yıllarında Ermenistan-Azerbaycan çatışmasının tarihindeki en trajik olaylardan biri olan Zengezur katliamı yaşanmıştır. 1 Ocak 1905 tarihli verilere göre, Zengezur'da 84088'i Müslüman, 66181'i Ermeni, 785'i Rus ve 76'sı Avrupalı olmak üzere 151140 kişi yaşamaktaydı. Bölgedeki mevcut 406 köyün 314'ü Müslüman ve 92'si Ermeni idi. 1905-1906 yıllarında Azerbaycan Türklerinin yaşadığı bölgeler yakılıp yıkılmış, nüfus etnik temizlik politikasına ve katliamlara maruz kalmıştır. Bu katliamın kurbanlarının sayısına dair kesin istatistikler olmamasına ve katliamı tanımlamak için oldukça az veri bulunmasına rağmen var olan kaynaklar bu yıllarda Zengezur'da Azerbaycan Türklerine karşı işlenen Ermeni terörünün boyutları hakkında oldukça net bir tablo ortaya koymaktadır. Ermenilerin 1905-1906 yıllarında Zengezur'da Müslüman nüfusa karşı gerçekleştirdikleri kanlı terör eylemleri, 1918-1920 yıllarında yine burada Müslüman nüfusuna yönelik gerçekleştirecekleri geniş çaplı etnik temizlik ve soykırım politikasının ön provası niteliğinde olmuştur. Ermeniler 1918

Türkiye Azerbaycan Dergisi

yazı ve sonbaharında sadece Zengezur bölgesinde 115 Müslüman köyünü yakıp yıkmış, 7729 erkek, kadın ve çocuğu öldürmüş ve 2439 kişiyi yaralamıştır.

1920'de Zengezur'un toplam nüfusunun %70'ini Azerbaycan Türkleri oluşturmakta idi. 27 Nisan 1920'de Azerbaycan, Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) tarafından işgal edilmiş ve burada Sovyet rejimi kurulmuştur. Bu dönemde bölgenin demografik yapısı da Ermeniler lehine değiştirilmiş ve Azerbaycan Türklerinin büyük çoğunluğu göçe zorlanmışlardır. 1930'da Zengezur'un batı kesiminin Ermenistan'a verilmesiyle Azerbaycan ile Nahçıvan arasındaki kara sınırı da koparılmıştır. 1930-1955 yılları arasında zorunlu göçlere rağmen burada Azerbaycan Türkleri yaşamaya devam etmiş ancak 1988-1991 yılları arasında Ermeniler özellikle Karabağ'daki Azerbaycan Türklerine ait yerleşim yerlerine yönelik geniş çaplı saldırılar gerçekleştirmişlerdir. 1905, 1918-1920, 1945-1946 ve 1988 yıllarında yaşanan olaylar, Ermenilerin Azerbaycan Türklerine karşı giriştiği silahlı mücadelelerin en kanlı örnekleridir. Yaklaşık 30 yıl Ermenistan'ın haksız işgali altında bulunan Zengezur bölgesi Azerbaycan halkının kalbinde "kapanmayan bir yara" olarak kalmıştır.

Sovyet Rusya'nın dağılmasının ardından Ermenilerin Dağlık Karabağ'da hak iddia etmeleri, hukuksuz işgallerini sonlandırmamaları, gün gün artan saldırıları ve Erivan yönetiminin kışkırtıcı söylemleri 2020'de yaşanan Vatan Savaşı'nı tetikleyen başlıca nedenlerden biri olmuştur. Azerbaycan ve Ermenistan arasındaki müzakere sürecini yürüten Rusya, ABD ve Fransa'nın eş başkanlığındaki Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı Minsk Grubu'nun 28 yıllık faaliyetlerinin hiçbir sonuç doğurmaması, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin Dağlık Karabağ'daki işgalin sona ermesi konusunda 1993'te kabul edilen 4 kararının hayata geçirilmemesi ve konsey tarafından Ermenistan'a yönelik herhangi bir baskı ve yaptırım uygulanmaması Güney Kafkasya'da istikrarın ve kalıcı barışın sağlanmasını engelleyen diğer önemli faktörlerdir. Bunların neticesinde 27 Eylül 2020'de Ermenistan'ın saldırısı sonrasında Azerbaycan kendisini savunmuştur. Türkiye'nin kararlı ve çözüm odaklı tam desteğiyle Azerbaycan ordusunun Dağlık Karabağ ve etrafındaki yedi ilçe Ermenistan'ın haksız işgalinden kurtarılmıştır. Rusya'nın arabuluculuğunda Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Ermenistan başbakanı Nikol Paşinyan tarafından ateşkes anlaşması imzalanarak Karabağ bölgesindeki çatışmalara 10 Kasım 2020 tarihi itibarıyla son verilmiştir.

AGİT Minsk Grubu'nun BMGK kararlarına rağmen çözüm üretmediği Karabağ'da Türkiye'nin askeri, siyasi ve diplomatik çabaları sonuç getirmiş, Türkiye'nin desteğiyle yaklaşık 30 yıldır işgal altındaki Azerbaycan toprakları işgalden kurtarılmıştır. "Bir millet iki devlet" şiarı ile hareket eden Türkiye, Karabağ zaferi ile bölgedeki siyasi, askeri ve ekonomik ağırlığını artırmış, Güney Kafkasya'da stratejik ve merkezi rolünü güçlendirmiştir.

Karabağ zaferinin Türkiye açısından en önemli sonuçlarından biri Zengezur Koridoru'nun açılmasının gündeme getirilmiş olmasıdır. Rusya, Azerbaycan ve Ermenistan tarafından imzalanan 10 Kasım 2020 tarihli Üçlü Bildiri'nin 9. maddesinde bölgedeki tüm ulaşım iletişiminin engellenmeyeceği belirtilmiş ve Ermenistan, Azerbaycan ile Nahçıvan arasındaki iletişimin güvenliğini garanti altına alma sözü vermiştir. Zengezur Koridoru, Azerbaycan'ın ana bölümünü Nahçıvan'a kara ve demir yolu hatları ile bağlayacak yaklaşık 43 kilometrelik bir yoldur. Nahçıvan, Türkiye ile sınır komşusu olduğundan ulaşımın sağlanması halinde Azerbaycan, Türkiye ile doğrudan bir kara bağlantısına sahip olacaktır.

Zengezur Koridoru kapsamında Azerbaycan, savaşın ardından hiç zaman kaybetmeden kendi topraklarında kara ve demir yolu ağlarında çalışmalara başlamış ve bu çalışmalarda büyük ilerlemeler kaydedilmiştir. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in 2021'de yayımladığı kararname sonrası başlatılan çalışmalarda Ocak 2024 itibarı ile Horadiz-Ağbend hattında projelendirmenin %82'si, inşaat çalışmalarının ise %45'i tamamlanarak 69,7 kilometrelik ray döşenmiştir. Demir yolu güzergâhları üzerinde karayollarının da inşa edilmesi planlanmakta olup Zengezur'a ulaşacak Ahmetbeyli-Horadiz-Mincivan-Ağbend otoyolu projesine de başlanmıştır. İnşa çalışmalarında Azerbaycan Devlet Demir Yolları ve Türk şirketler yer almaktadır.

Türkiye Cumhuriyeti Ulaştırma ve Altyapı Bakanı Abdulkadir Uraloğlu, Zengezur Koridoru'nun 2028 veya 2029 yılında hayata geçebileceğini dile getirmiştir. Azerbaycan ise Ermenistan'ın adım atmaması durumunda alternatif güzergâhlar ile ülkeyi İran üzerinden Nahçıvan'a bağlayacak kara ve demir yolu hatlarının yapımı konusunda İran ile bir anlaşmaya varmıştır. İki ülke arasında imzalanan anlaşmaya göre, Aras Nehri üzerinde kara yolu ve demir yolu köprüleri inşa edilerek Nahçıvan'a İran üzerinden de paralel bir yol ile ulaşım sağlanması planlanmaktadır.

Zengezur Koridoru, inşa sürecinin bitmesi ile Azerbaycan'ı Nahçıvan'a kara üzerinden bağlarken Orta Koridor güzergâhına da yeni bir kol eklenerek Azerbaycan'dan Türkiye'ye geçişlerde yeni ticari ve ekonomik olanaklar sunacak; mesafe açısından kısa, ulaşım maliyeti açısından kârlı bir güzergâh oluşturacaktır. Zengilan Uluslararası Havalimanının açılmasıyla da Zengezur Koridoru'na bir adım daha atılmıştır.

Bakan Uraloğlu'nun da dile getirdiği üzere, her koridorun belli bir taşıma kapasitesi olduğundan, son dönemde Kızıldeniz ve Süveyş Kanalı'nda yaşanan sıkıntılar göz önüne alındığında alternatif güzergâhların geliştirilmesi hem stratejik hem de ekonomik anlamda fayda sağlayacaktır. Zengezur Koridoru'nun açılışının Türkiye için sadece Azerbaycan ile değil, Türkistan devletleriyle de iletişimini kolaylaştırmasında; Bakü-Tiflis-Kars güzergâhına güçlü destek oluşturarak Kadim İpek Yolu'nun yeniden canlandırılmasında; Çin'in Kuşak Yol Girişimi projesinin hayata geçirilmesinde; bölgesel güvenlik, işbirliği ve ekonomik ilerlemede önemli bir rol oynayacağı, Orta Koridor güzergâhına yeni bir kol eklenerek alternatif bir rota görevi göreceği düşünülmektedir. Zengezur Koridoru, Türkiye için öncelikle Hazar havzasına açılan bir kapıdır. Açılması konumunda büyük bir ekonomik, enerji potansiyeli sunan ve zamandan tasarruf sağlayan Türkistan ve Çin'e giden en kısa rotalardan biri konumunda olacaktır. Zira, Bakü-Tiflis-Kars demiryolu ile karşılaştırıldığında Zengezur Koridoru'nun 340 kilometre; Kuzey Koridoru'na kıyasla Çin'den Avrupa'ya ulaşacak ticaret yolunu 2300 km kısaltacağı dile getirilmektedir. Türkistan devletleri mevcut Ukrayna-Rusya çatışması sebebiyle Avrupa'ya ulaşmak için ek bir güzergâh arayışına girmişlerdir. Bakü-Tiflis-Kars demiryolu projesinin hayata geçirilmesi ve Zengezur Koridoru'nun açılması da yakın gelecekte Hazar Denizi üzerinden ülkeler arasında çok modlu taşımacılık konusunda genel bir anlaşmaya varılacağını düşündürmektedir. Bu da bu yönlerdeki mal sevkiyatının artacağı ve ihraç edilen ürünlerin hacminde de artış olacağı anlamına gelmektedir.

Zengezur Koridoru, ilerleyen süreçte Güney Kafkasya'da ekonomik işbirliğinin geliştirilmesi, uluslararası taşımacılık bağlantılarını genişletmesi ve bölgeye yeni kazançlar ve yatırımlar getirmesi hususunda yeni imkanlar sağlayacaktır. Koridorun işlerlik kazanmasıyla beraber, Orta Koridor'un demiryolu ve karayolu yük taşıma kapasitesi artacak, bu da Pekin'den Londra'ya uzanan Doğu-Batı ticaretinin artışına olumlu katkı sağ-

layacaktır. Orta Koridor'un etkinliğinin artmasıyla hem Azerbaycan ile Hazar Denizi üzerinde geliştirilebilecek projeler hem de Nahçıvan ve Rusya ile ulaşım ve enerji alanında yapılacak iş birlikleri ile Türkiye'nin bölgedeki stratejik konumu daha da güçlenecektir. Yakın gelecekte Orta Koridor'a entegrasyon da göz önünde bulundurulduğunda, Zengezur Koridoru Avrupa ve Asya pazarları arasında önemli bir ticaret yolu olma potansiyeline sahip bir güzergâhtır.

Sonuç olarak, Zengezur Koridoru, Türkistan, Hazar bölgesi, Azerbaycan ve Ermenistan'ı Türkiye'ye bağlayan sosyoekonomik, jeopolitik ve jeostratejik öneme sahip bir projedir. Bu nedenle Türkiye bu koridorun açılmasıyla son derece yakından ilgilenmektedir. Vatan Savaşı'ndan sonra Türkiye, Güney Kafkasya bölgesinde kalıcı barışın sağlanmasında her daim sahnede olmuş, her fırsatta Zengezur Koridoru'nun açılışının jeopolitik, stratejik ve ekonomik önemine vurgu yapmıştır. Zengezur Koridoru açıldığı takdirde Türkiye Azerbaycan'a doğrudan bir karayolu güzergâhına sahip olacak ve bu da Türkiye'nin bölgedeki etkisini güçlendirecektir. Ermenistan-Azerbaycan çatışması nedeniyle Azerbaycan ile ulaşım bağlantıları Gürcistan ve İran üzerinden kurulmak zorunda kalmış, bu da nakliyede taşıma sürelerinin uzamasına, maliyetin artmasına neden olmuştur. Yeni bir güzergâh olarak Zengezur Koridoru'nun açılması ve var olan ana koridorlara bağlanması, Türkiye ve diğer Türk devletleri arasındaki ekonomik ilişkilerin daha da geliştirilmesi için fırsatlar yaratacaktır.

Türkiye üç kıtanın kesişim bölgesinde yer almaktadır. Azerbaycan ise Türkistan'a açılan kapıdır. Bu sebeple Zengezur Koridoru açıldığında Türkiye için Türkistan'daki devletlere ve Hazar Denizi üzerinden Çin'e uzanan, zaman açısından daha kısa, maliyet açısından kârlı alternatif transit bir yol açılmış olacaktır. Azerbaycan'ın toprak bütünlüğünün sağlanması açısından da önemli bir konu olan Zengezur Koridoru siyasi arenada da Türkiye'nin Güney Kafkasya'da otoritesini güçlendirecektir. Kuşak Yol Girişimi projesi kapsamında Orta Koridor güzergâhı Türkiye ve Çin'in önem verdiği bir güzergâhtır. Zengezur Koridoru, Orta Koridor'a yeni bir kol olarak eklendiğinde demir ve kara yollarından oluşan, kısa ve kârlı bir taşımacılık hizmeti sunan alternatif bir yol doğacaktır. Zengezur Koridoru sadece Nahçıvan ve Azerbaycan'ı birbirine bağlamayacak, Azerbaycan'ın enerji kaynaklarının Batı'ya aktarılmasına da alternatif bir güzergâh imkânı sağlayacaktır.

"Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkiler, sadece coğrafi yakınlığa dayanmıyor; köklü tarihi ve derin kültürel bağlarımızı güçlendiren 'tek millet, iki devlet' anlayışıyla örülmüş bir dostluk ve kardeşlik bağıyla şekilleniyor."

Cantürk Alagöz

28. Dönem Iğdır Milletvekili

1. Türkiye ve Azerbaycan arasındaki siyasi diyalogun son dönemdeki seyrini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki siyasi diyalog, tarih boyunca süregelen kardeşlik ve stratejik ortaklık temelinde güçlü bir şekilde devam ediyor. Son dönemde, özellikle II. Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan'ın zaferi sonrasında bu ilişkiler daha da pekişti. Türkiye, bu süreçte Azerbaycan'a verdiği destekle, iki ülke arasındaki bağların ne kadar güçlü olduğunu bir kez daha ortaya koydu.

Cumhurbaşkanlarımızın sık sık gerçekleştirdiği karşılıklı ziyaretler, iki ülke arasındaki siyasi diyalogun ne kadar yoğun olduğunu gösteriyor. Ortak basın açıklamaları ve imzalanan çeşitli anlaşmalar, ikili ilişkilerin her geçen gün daha da derinleştiğinin somut göstergeleri. Özellikle ekonomik, askeri ve kültürel alanlarda iş birliğimiz hızla gelişiyor. Bunun yanı sıra, her iki ülkenin de uluslararası platformlarda birbirlerine verdikleri destek, küresel siyasi arenada da önemli bir etki yaratıyor. Örneğin, Türkiye'nin Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne olan desteği ve Azerbaycan'ın da Türkiye'nin çeşitli uluslararası meselelerdeki pozisyonlarına verdiği destek, iki ülke arasındaki güven ve iş birliğini daha da güçlendiriyor.

lamaları ve imzalanan çeşitli anlaşmalar, ikili ilişkilerin her geçen gün daha da derinleştiğinin somut göstergeleri. Özellikle ekonomik, askeri ve kültürel alanlarda iş birliğimiz hızla gelişiyor. Bunun yanı sıra, her iki ülkenin de uluslararası platformlarda birbirlerine verdikleri destek, küresel siyasi arenada da önemli bir etki yaratıyor. Örneğin, Türkiye'nin Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne olan desteği ve Azerbaycan'ın da Türkiye'nin çeşitli uluslararası meselelerdeki pozisyonlarına verdiği destek, iki ülke arasındaki güven ve iş birliğini daha da güçlendiriyor.

2. Türkiye ve Azerbaycan, Kafkasya'da güvenlik ve istikrarı artırmak amacıyla iş birliği içerisinde. Bu iş birliğini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye ve Azerbaycan'ın Kafkasya'da güvenlik ve istikrarı artırmak amacıyla yürüttüğü iş birliği, bölgenin barış ve refahı açısından kritik öneme sahip. Kafkasya, jeopolitik konumu ve etnik çeşitliliği nedeniyle tarih boyunca çeşitli çatışmalara sahne olmuş bir bölge. Bu nedenle, Türkiye ve Azerbaycan'ın bölgedeki iş birliği, sadece iki ülkenin değil, aynı zamanda tüm bölge halklarının güvenliği ve istikrarı için büyük bir önem taşıyor.

İki ülke arasındaki askeri iş birliği, gerçekleştirilen ortak tatbikatlar ve savunma sanayi projeleri ile daha da güçleniyor. Türkiye, askeri tecrübesi ve teknolojik altyapısı ile Azerbaycan'a önemli destekler sağlıyor. Özellikle, II. Karabağ Savaşı sırasında kullanılan Türk yapımı insansız hava araçları, Azerbaycan'ın zaferinde önemli bir rol oynadı. Bu da iki ülke arasındaki askeri iş birliğinin ne kadar etkili olduğunu gösteriyor.

Bunun yanı sıra, güvenlik ve istikrarı sağlamak adına yürütülen diplomatik girişimler de oldukça önemli. Türkiye ve Azerbaycan, uluslararası platformlarda birbirlerine verdikleri destekle, bölgesel sorunların barışçıl yollarla çözülmesi için çaba sarf ediyorlar. Özellikle, Ermenistan ile yürütülen barış görüşmeleri ve sınır anlaşmazlıklarının çözülmesi konusundaki ortak çabalar, bölgedeki istikrarın sağlanmasına büyük katkı sağlıyor.

3. Türkiye ve Azerbaycan, Avrupa'nın enerji güvenliği ve enerji koridorları konusunda nasıl bir rol üstleniyor?

Türkiye ve Azerbaycan, Avrupa'nın enerji güvenliğinde kritik bir rol üstleniyor. Özellikle Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) ve TANAP gibi büyük enerji projeleri, hem Türkiye'yi hem de Azerbaycan'ı stratejik enerji koridorları haline getirdi. Bu projeler, Avrupa'nın enerji arz güvenliğini sağlarken, aynı zamanda iki ülke arasındaki ekonomik iş birliğini de güçlendiriyor. Ayrıca, Hazar Denizi'ndeki enerji kaynaklarının uluslararası piyasalara ulaştırılmasında da önemli bir köprü görevi görüyoruz.

4. Türkiye ve Azerbaycan arasında öğrenci değişim programları ve akademik iş birliğinin mevcut düzeyini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye ve Azerbaycan arasında öğrenci değişim programları ve akademik iş birliği oldukça aktif ve verimli bir şekilde devam ediyor. Her yıl binlerce Azerbaycanlı öğrenci, Türkiye'deki üniversitelerde eğitim görme fırsatı buluyor ve bu da iki ülke arasındaki kültürel

ve akademik bağları güçlendiriyor. Aynı şekilde, Türk öğrenciler de Azerbaycan'da eğitim alarak iki ülke arasındaki akademik iş birliğine katkıda bulunuyor. Ortak araştırma projeleri, bilimsel konferanslar ve akademik mübadele programları, bu iş birliğinin ne kadar ileri bir seviyede olduğunu gösteriyor. Gelecekte bu iş birliğinin daha da artacağını ve derinleşeceğini öngörüyorum.

5. Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ikili ilişkilerin ekonomik boyutunu nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ikili ilişkilerin ekonomik boyutu, son yıllarda büyük bir ivme kazanmış durumda. İki ülke arasında köklü tarihi ve kültürel bağlar bulunmakla birlikte, ekonomik iş birliği de bu güçlü ilişkilere dayalı olarak hızla gelişmekte. Ekonomik ilişkilerimizin temelinde enerji sektörü büyük bir rol oynamaktadır. Özellikle Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Petrol Boru Hattı ve Trans Anadolu Doğalgaz Boru Hattı (TANAP) gibi stratejik projeler, iki ülke arasındaki ekonomik bağları pekiştirmekte ve bölgesel enerji güvenliğine katkı sağlamaktadır. Bu projeler, Azerbaycan'ın zengin enerji kaynaklarını Türkiye üzerinden Avrupa pazarlarına ulaştırarak, hem ekonomik kalkınmamıza hem de enerji arz güvenliğimize katkıda bulunmaktadır.

Azerbaycan, Türkiye'nin en büyük yatırımcılarından biridir. SOCAR Türkiye'deki en büyük yabancı yatırımcılardan biri olarak öne çıkmaktadır. SOCAR'ın yatırımları arasında STAR Rafinerisi, Petkim ve TANAP gibi dev projeler bulunmaktadır. Bu yatırımlar, Türkiye'nin enerji arz güvenliğini sağlamakla kalmayıp, aynı zamanda binlerce kişiye istihdam imkânı sunmaktadır.

Öte yandan, Türk şirketlerinin de Azerbaycan'da önemli yatırımları bulunmaktadır. İnşaat, altyapı, telekomünikasyon ve finans gibi çeşitli sektörlerde faaliyet gösteren Türk firmaları, Azerbaycan'ın ekonomik kalkınmasına önemli katkılarda bulunmaktadır. Türk inşaat şirketleri, Bakü'nün modernleşmesinde ve altyapı projelerinde aktif rol oynamaktadır.

Genel olarak değerlendirildiğinde, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ekonomik ilişkiler, iki ülkenin ortak çıkarlarına hizmet eden ve karşılıklı fayda sağlayan sağlam bir temel üzerine inşa edilmiştir. Bu ekonomik iş birliği, sadece iki ülkenin değil, aynı zamanda bölgenin de ekonomik istikrarı ve refahı için büyük bir öneme sahiptir.

6. Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ticaret ilişkilerinin gelecekteki potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz?

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ticaret ilişkilerinin gelecekteki potansiyeli son derece umut verici ve geniş bir yelpazeye yayılmış durumda. İki ülke arasındaki ticaret hacmi de sürekli olarak artmakta. 2023 yılı itibarıyla Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ticaret hacmi 5 milyar doları aşmış durumda. Karşılıklı olarak uygulanan gümrük indirimleri ve serbest ticaret anlaşmaları, ticaretin daha da artmasını teşvik etmektedir. İki ülke arasındaki güçlü tarihi ve kültürel bağlar, ticari ilişkilerimize de yansımış ve bu alanda önemli adımlar atılmıştır. Gelecekte, bu ilişkilerin daha da derinleşeceğine ve genişleyeceğine inanıyorum.

Enerji, teknoloji, turizm gibi birçok sektörde karşılıklı yatırımların ve iş birliklerinin artacağını düşünüyorum. Bu tür adımlar, ticaret ilişkilerimizin daha da büyümesine ve her iki ülkenin de ekonomik kalkınmasına önemli katkılar sağlayacaktır. Bu bağlamda, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ticaret ilişkilerinin geleceğinin çok parlak olduğunu söyleyebilirim.

7. Zengezur Koridoru'nun açılması gündemdeki en kritik konulardan biri. Koridor'un açılması halinde, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkilere ve bölge ekonomisine nasıl katkılar sağlayacak?

Zengezur Koridoru, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki stratejik iş birliğinin önemli bir parçasıdır ve bölgenin jeopolitik ve ekonomik dinamiklerinde büyük bir değişiklik yaratma potansiyeline sahiptir. Koridorun açılması, hem Türkiye hem de Azerbaycan için büyük fırsatlar sunmaktadır. Öncelikle, Zengezur Koridoru'nun açılması, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki fiziki bağlantıyı doğrudan güçlendirecektir. Bu koridor, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Azerbaycan'ın diğer bölgelerini birleştirecek ve Türkiye'nin doğrudan Azerbaycan'a ve oradan Orta Asya'ya ulaşımını kolaylaştıracaktır. Bu, sadece ticaret ve lojistik anlamında değil, aynı zamanda siyasi ve kültürel bağların da pekişmesine olanak sağlayacaktır.

Koridorun açılması, İğdır için de önemli fırsatlar yaratacaktır. İğdır, bu yeni koridor sayesinde bölgenin en büyük ticaret ve lojistik merkezi haline gelebilir. İğdır'ın stratejik konumu, Türkiye'nin doğusunu Azerbaycan ve Orta Asya'ya bağlayan ana hatlardan biri olacak ve bu da bölgenin ekonomik dinamizmini artıracaktır. Koridorun açılmasıyla birlikte, İğdır'da yeni iş imkanları doğacak ve yerel ekonomi canlanacaktır. Özellikle lojistik, taşımacılık, depolama ve ticaret sektörlerinde büyük yatırımların yapılması beklenmektedir. Bu da İğdır'ın ekonomik büyümesine ve bölge halkının refah seviyesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Ayrıca, Zengezur Koridoru'nun açılması, İğdır'ı Türk dünyasına açılan bir kapı haline getirecektir. Bu koridor, sadece ekonomik değil, aynı zamanda kültürel ve sosyal etkileşimleri de artıracak, Türk dünyası ile olan bağlarımızı daha da güçlendirecektir. Eğitim, turizm ve kültürel alanlarda da önemli gelişmeler yaşanacak ve bu da İğdır'ın uluslararası arenada tanınırlığını artıracaktır. Sonuç olarak, Zengezur Koridoru'nun açılması, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkilerin daha da derinleşmesine ve güçlenmesine katkı sağlayacaktır.

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkiler, sadece coğrafi yakınlığa dayanmıyor; köklü tarihi ve derin kültürel bağlarımızı güçlendiren 'tek millet, iki devlet' anlayışıyla örülmüş bir dostluk ve kardeşlik bağıyla şekilleniyor. Bu dostluk, her iki ülkenin de ortak çıkarları doğrultusunda güçlenerek, bölgesel barış, istikrar ve kalkınma için önemli bir güç olmaya devam edecek.

Azerbaycan'da Milli Hareketin Yükselişi: Bağımsızlık ve Cumhuriyet'in Kuruluş Destanı

Prof. Dr. Susran Erkan Eroğlu

*Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü
Öğretim Üyesi*

Mehmet Ali Kaya

Araştırmacı-Uzman

Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü, Azerbaycan Milli Hareketi'nin tarihsel gelişimi ve bugüne kadar süregelen etkileri açısından büyük bir önem taşımaktadır. Bu tarih, Azerbaycan halkının özgürlük ve bağımsızlık mücadelesinde kazandığı en önemli zaferlerden biridir ve ulusal kimliğin yeniden doğuşunu simgeler. Azerbaycan'ın bağımsızlık hikayesi, yalnızca bir siyasi hareket değil, aynı zamanda kültürel, sosyal ve ekonomik bir yeniden yapılanma sürecidir.

Azerbaycan Milli Hareketi'nin Kökenleri

Azerbaycan Milli Hareketi'nin kökenleri, 19. yüzyılın sonları ve 20. yüzyılın başlarında Çarlık Rusya'nın baskısı altında gelişen ulusal uyanış hareketlerine dayanmaktadır. Bu dönemde, Azerbaycan halkı Çarlık Rusya'nın asimilasyon politikalarına karşı direnmiş ve ulusal kimliğini korumak için çeşitli girişimlerde bulunmuştur. Önemli aydınlar ve entelektüeller, bağımsızlık ve özgürlük fikirlerini yayarak halkı bilinçlendirmişlerdir. Celil Memmedguluzade, Ahmet Ağaoğlu ve Ali Bey Hüseyinzade gibi figürler, Azerbaycan'ın kültürel ve dilsel kimliğini savunmuş ve bu kimliği koruma mücadelesinde öncü rol oynamışlardır. Bu aydınların çabaları, Azerbaycan halkının milli bilincini uyandırmış ve bağımsızlık arzusunu ateşlemiştir.

20. yüzyılın başlarında, bu fikirler daha organize ve sistematik bir şekilde yayılmaya başlamış ve Azerbaycan halkı arasında geniş bir destek bulmuştur. Bu dönemde, çeşitli siyasi ve kültürel örgütler kurulmuş, gazeteler ve dergiler yayınlanmış ve halk arasında milli bilincin güçlenmesi için yoğun çalışmalar yapılmıştır.

1918 Bağımsızlık ve Cumhuriyetin Kuruluşu

28 Mayıs 1918'de Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin ilanı, Azerbaycan tarihinde bir dönüm noktasıdır. ADC, Müslüman Doğu'da kurulan ilk demokratik ve laik cumhuriyet olup, özgürlük, eşitlik ve adalet ilkeleri üzerine inşa edilmiştir. Cumhuriyetin ilan edilmesiyle birlikte, Azerbaycan halkı siyasi bağımsızlığını kazanmış ve modern devlet yapısının temelleri atılmıştır. Ancak bu bağımsızlık kısa ömürlü olmuş ve 1920'de Sovyetler Birliği'nin işgaliyle sona ermiştir. Bu kısa süreli bağımsızlık dönemi, Azerbaycan'ın ulusal bilincinin ve kimliğinin şekillenmesinde büyük bir rol oynamıştır. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti dönemi, Azerbaycan'ın modern bir ulus inşa etme sürecini başlatmıştır. Bu dönemde yapılan reformlar, demokratikleşme çabaları ve ulusal bilincin gelişimi, Azerbaycan tarihinin önemli bir parçası olmuştur. Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti ilanı, Azerbaycan halkının ulusal kimliğini güçlendirmiş ve bağımsızlık mücadelesinin temel taşlarından biri olmuştur.

Sovyet Dönemi ve Bağımsızlık Mücadelesi

Sovyetler Birliği'nin egemenliği altında geçen 70 yıl boyunca, Azerbaycan halkı ulusal kimliğini ve bağımsızlık arzusunu canlı tutmayı başarmıştır. Sovyetler Birliği'nin baskıcı politikalarına rağmen, Azerbaycan'da ulusal bilinci koruma ve bağımsızlık arzusunu sürdürme çabaları devam etmiştir. 1991 yılında Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, Azerbaycan yeniden bağımsızlığını kazanmıştır. Bu ikinci bağımsızlık dönemi, 1918'deki bağımsızlık mücadelesinin temel taşlarından biri olmuştur.

ğimsizlik ilanının mirasını taşıyarak, Azerbaycan'ın özgürlük ve egemenlik mücadelesinin devamı niteliğindedir. Bu bağımsızlık, Azerbaycan halkının kendi kaderini tayin etme ve ulusal kimliğini yeniden inşa etme sürecinde önemli bir rol oynamıştır.

Bağımsızlık sonrası dönemde, Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kurulması ve bağımsızlık ruhunun yeniden canlanması, ülkenin siyasi, ekonomik ve kültürel alanlarda hızlı bir gelişim göstermesine olanak sağlamıştır. Bu dönemde gerçekleştirilen reformlar ve modernleşme çabaları, Azerbaycan'ın uluslararası arenada da önemli bir aktör haline gelmesine katkıda bulunmuştur. Bağımsızlık, Azerbaycan halkının kendi kaderini tayin etme ve ulusal kimliğini yeniden inşa etme sürecinde önemli bir rol oynamıştır. Sovyet dönemi boyunca baskı altında olan Azerbaycan milli kimliği, bağımsızlık sonrası dönemde yeniden güçlenmiş ve toplumsal hafızada önemli bir yer edinmiştir.

Modern Azerbaycan'da 28 Mayıs'ın Anlamı

Günümüzde 28 Mayıs, Azerbaycan'da milli bir bayram olarak kutlanmaktadır ve ulusal birlik, beraberlik ve bağımsızlık ruhunun pekiştirilmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Bugün, sadece bir tarihi anma değil, aynı zamanda Azerbaycan'ın geçmişten aldığı güçle geleceğe emin adımlarla ilerlemesini simgelemektedir. Modern Azerbaycan, ekonomik ve politik olarak güçlenmekte ve bölgesel bir aktör haline gelmektedir. 28 Mayıs, bu yeni dönemde ulusal kimliğin ve bağımsızlık ruhunun sürdürülmesi açısından büyük bir öneme sahiptir.

Halkın bugünü coşkuyla kutlaması, ulusal bilincin güçlenmesine ve toplumun tüm kesimlerinde bağımsız-

lık ruhunun canlı tutulmasına katkıda bulunmaktadır. Bu kutlamalar, aynı zamanda Azerbaycan'ın genç nesillere bağımsızlık mücadelesinin önemini aktarmakta ve milli değerlerin korunmasına yardımcı olmaktadır. Eğitim kurumlarında, medya organlarında ve çeşitli etkinliklerde bugünün önemi sürekli olarak vurgulanmakta ve ulusal bilinç güçlendirilmektedir. Bu kutlamalar, Azerbaycan'ın milli değerlerini ve bağımsızlık mücadelesini gelecek kuşaklara aktarma misyonu üstlenmektedir.

Eğitim ve Bilinçlendirme

Azerbaycan'ın geleceğinde, 28 Mayıs'ın önemi, genç nesillere aktarılması ve bu tarihin ulusal bilincin bir parçası haline getirilmesiyle sürdürülecektir. Eğitim kurumlarında, bu önemli günün tarihsel bağlamı ve önemi hakkında detaylı bilgilendirme yapılması, milli bilincin güçlenmesine katkıda bulunacaktır. Okullarda ve üniversitelerde düzenlenen seminerler, konferanslar ve etkinlikler aracılığıyla, 28 Mayıs'ın tarihsel ve kültürel önemi genç kuşaklara anlatılmalıdır.

Değerlendirme

Bağımsızlık ve cumhuriyetin kuruluşu, Azerbaycan halkının ortak bir hedef etrafında bir araya gelmesini sağlamış ve toplumun ulusal bir kimlik inşasında önemli bir rol oynamıştır. 28 Mayıs, Azerbaycan'ın tarihinde dönüm noktası olarak kabul edilirken, bu tarih sadece siyasi bir olay değil, aynı zamanda toplumsal bir dönüşüm sürecinin başlangıcı olmuştur. Bağımsızlık mücadelesi, farklı etnik ve kültürel grupları bir araya getirerek toplumsal birlik ve dayanışmayı güçlendirmiş ve Azerbaycan halkının ortak bir ulusal kimlik etrafında kenetlenmesini sağlamıştır.

28 Mayıs'ın anılması, toplumun her kesiminde milli bilinci pekiştirmekte ve bu önemli tarihin gelecek nesillere güçlü bir miras olarak aktarılmasını sağlamaktadır. Bu bağlamda, ulusal bayramlar Azerbaycan toplumunda birlik ve beraberliği güçlendiren, ortak kimliği pekiştiren önemli sosyolojik araçlardır. 28 Mayıs gibi tarihler, geçmişin mirasını gelecek nesillere taşımanın yanı sıra, toplumsal hafızayı canlı tutarak ulusal kimliğin korunmasında kritik bir rol oynamaktadır. Bu nedenle, 28 Mayıs'ın toplumsal dönüşüm ve milli bilincin güçlenmesindeki önemi göz ardı edilemez.

Bakü-Erivan Arasında Uluslararası Adalet Divanı Tartışmaları

Azerbaycan, Ermenistan'ın Karabağ'daki faaliyetlerini uluslararası hukuk çerçevesinde değerlendirmek ve adalet arayışı kapsamında Uluslararası Adalet Divanı'na (UAD) başvurmuştur. Bu başvuru, Ermenistan'ın Karabağ'da uyguladığı iddia edilen etnik temizlik, insan hakları ihlalleri ve diğer suçların uluslararası hukuk normlarına göre değerlendirilmesi talebini içermektedir.

Azerbaycan ve Ermenistan BM'nin En Yüksek Mahkemesinde Karşı Karşıya Geldi

Ermenistan'ın "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme"yi ihlal ettiği gerekçesiyle Azerbaycan'a karşı 2020 yılında açtığı dava, BM Uluslararası Adalet Divanı'nda görülmeye başlandı. Lahey merkezli mahkemede konuşan Ermenistan temsilcisi Yeghishe Kirakosyan, "Azerbaycan'ın Laçın Koridoru'nu ablukaya almasının etnik temizliğin bir parçası olduğunu" savundu.

Erivan mahkemede Bakü'yü Karabağ'da "etnik temizlik" yapmakla suçlarken, Bakü iddiaları temelsiz bularak reddetti. Ermenistan temsilcisi Yeghishe Kirakosyan mahkemede yaptığı açıklamada, "Binlerce yıldır nüfusunun çoğunluğunu Ermenilerin oluşturduğu Karabağ'da neredeyse hiç Ermeni kalmadı. Eğer bu etnik

Doç. Dr. Yunus Emre TANSÜ

*Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi
Tarih Bölümü Öğretim Üyesi*

temizlik değilse, nedir bilmiyorum." dedi. Suçlamalara yanıt veren Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Elnur Mammadov ise iddiaları temelsiz olarak nitelendirdi. Konuşmasında bu iddiaların Karabağ'da yaşananlarla ilgili gerçekleri yansıtmadığını belirten Mammadov, "Azerbaycan Karabağ'da etnik temizlik ya da sivil halka yönelik herhangi bir saldırıda bulunmamıştır ve bulunmayacaktır." dedi.

Türkiye Azerbaycan Dergisi

12 Ekim 2023 tarihinde Hollanda'nın Lahey kentindeki Barış Sarayı'nda görülen duruşma, iki ülke arasında uzun süredir devam eden hukuki mücadelenin en son ayağı oldu. Uluslararası Adalet Divanı'na göre Erivan, mahkemeden Azerbaycan'ın "19 Eylül 2023 tarihindeki anti terör operasyonundan bu yana Karabağ'daki sivil oluşumlardan tüm askeri personelini çekmesini" istedi. Erivan ayrıca mahkemeden, Bakü'ye, "II. Karabağ Savaşı sonrası bölgeyi terk eden Ermenilerin evlerine güvenli ve hızlı bir şekilde dönmelerini engellememesi ve bunu yapmak için gerekli adımların atılmasını" istedi. Ermeni temsilci mahkemede çok sayıda gerçek dışı iddiada bulunurken, Azerbaycan temsilcisi bu yalanları somut gerçeklerle çürüttü.

Azerbaycan, Ermenistan'ın Açtığı Etnik Temizlik Davasının Düşürülmesini İstedi

Ermenistan'ın "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme"yi (IAOCIS) ihlal ettiği gerekçesiyle 2021 yılında Uluslararası Adalet Divanı'nda Azerbaycan aleyhine açtığı davanın duruşmasında Bakü yönetimi temsilcileri bu suçlamaların düşürülmesini talep etti. Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Elnur Mammadov duruşmada ülkesinin itirazlarını açıklarken, "Ermenistan'ın meseleyi müzakere yoluyla çözmekten kaçındığını" dile getirdi. Ermenistan hükümeti Azerbaycan'ın itirazlarına yanıt verdi.

Dava, Eylül 2021 tarihinden bu yana karşılıklı olarak devam ediyor. Ermenistan 2020 tarihinde meydana gelen II. Karabağ Savaşı sonrası başvurusunda Azerbaycan'ı, "Ermenilere karşı ırkçılığı yücelterek, Ermeni karşıtı nefret söylemine izin vererek ve Ermeni kültürel alanlarını tahrip ederek IAOCIS'i ihlal etmekle" suçladı. Azerbaycan da aynı mahkemede Ermenistan'a dava açarak Erivan'ı "Azerbaycanlılara karşı ayrımcılık ve etnik temizlik uygulayarak" aynı anlaşmayı ihlal etmekle suçladı. Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Mammadov, Ermenistan'ın şikayetlerinin çoğunun Karabağ'daki silahlı çatışmayla ilgili olduğunu ve IAOCIS çerçevesinde değerlendirilemeyeceğini savundu.

Azerbaycan temsilcisi Elnur Mammadov, ayrıca Ermenistan'ı davayı mahkemeye taşımadan önce samimi bir şekilde müzakere etmemekle suçladı. "Ermenistan,

mahkemenin yargı yetkisine başvurmadan önce Azerbaycan ile sorunu müzakereler yoluyla çözmeye yükümlülüğünden kaçmaya çalışıyor. Ermenistan, hukuki anlaşmazlığı çözmek için Azerbaycan'la müzakerelere girmedi ve sınırlı görüşmeleri sürdürmekte başarısız oldu." ifadelerini kullanmıştır.

Azerbaycan ve Ermenistan arasında, Eylül 2023 tarihinde yaşanan son savaşta, Bakü yıllar sonra Ermeniler tarafından işgal edilen Karabağ'ın tamamının kontrolünü yeniden sağlamıştı. Azerbaycan işgal edilmiş topraklarını kurtardıktan sonra, bölgede yaşayan Ermeniler, gönüllü şekilde Ermenistan'a göç etmişlerdir. Geçtiğimiz yıl Kasım ayında Uluslararası Adalet Divanı söz konusu davada acil ara kararlar alarak Azerbaycan'dan Karabağ'ı terk eden Ermenilerin bölgeye tekrar dönmesini istemişti.

Azerbaycan, Ermenistan'ın Karabağ'da İşlediği Suçların Hesabını Vermesini İstiyor

Uluslararası Adalet Divanı (UAD) nezdinde "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme"nin ihlal edildiği iddiasıyla Ermenistan'a karşı açılan dava duruşmasında konuşan Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Elnur Mammadov, II. Karabağ Savaşı'ndan sonra Azerbaycan, egemenliği altında sayılan bu topraklarda Ermenistan tarafından işlenen çeşitli suçlardan Ermenistan'ın sorumlu tutulması için uluslararası mahkemelerde çeşitli davalar açmıştır. Bunlardan biri de 1965 tarihli "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme" kapsamında Eylül 2021 tarihinde Uluslararası Adalet Divanı'nda Ermenistan aleyhine açılan davadır." dedi.

Ermenistan'ın işgal ettiği topraklarda uzun dönem boyunca işlediği suçları ele alan davaya Ermenistan'ın itirazlarda bulunduğunu belirten Mammadov, "İlk turda Ermeni tarafı itirazlarını sundu, ardından Azerbaycan bu itirazlara yanıtını sunacak. Ardından ikinci tur sunumlar yapılacak. Önce Ermenistan sonra da Azerbaycan cevaplarını mahkeme'ye sunacak." dedi. Ermenistan'ın Azerbaycanlılara yönelik yapmış olduğu "soykırım ve etnik temizlik politikaları uyguladığı" iddialarına karşı dava açan Azerbaycan, Ermenistan'ın bu topraklarda artık Azerbaycanlıların yaşamamasını ve sadece Ermenilerin

yaşamalarını sağlamaya yönelik planları olduğu da mahkemede dile getirilmişti.

Azerbaycan tarafı açtıkları dava ile Ermenistan'ın bugüne kadar yaptığı ihlallerin Uluslararası Adalet Divanı tarafından tespit edilmesini ve I. Karabağ Savaşı sonrası topraklarından zorunlu göçe tabi tutulan Azerbaycanlıların Karabağ'daki topraklarına geri dönmesi sürecinde Ermenistan'ın yükümlülüklerini yerine getirmesini talep ediyor. Bunun içinde II. Karabağ Savaşı'ndan sonra bölgeye Azerbaycanlıların geri dönüşü için çalışmalar sürdürülüyor.

Bakü'nün Tazminat Talepleri ve Karabağ'a Dönüş

Ermenistan'ın işlediği ihlaller nedeniyle Uluslararası Adalet Divanı tarafından tazminata mahkûm edilmesini talep ettiklerini belirten Azerbaycan yetkilileri, Divan'ın yargı yetkisine sahip olduğuna karar vermesinin ardından Azerbaycan'ın taleplerini davanın esası aşamasında ele alacağını belirtti. Mahkeme yargıçlarına Ermenistan tarafından Karabağ bölgesinde toprağa yerleştirilen mayınların Azerbaycanlılara yönelik etnik temizlik politikasının bir unsuru olduğunu belirten Azerbaycan Dışişleri Bakan Yardımcısı Elnur Mammadov, "Mahkeme sunumların ardından henüz temizlenmemiş mayınlarla ilgili de bir değerlendirme yapacak. Bizim değerlendirmemize göre Ermenistan, Azerbaycanlılara yönelik ırk ayrımcılığında farklı araçlar kullanmıştır ve bunlardan biri de Azerbaycanlıların geri dönüşünü engellemek için kara mayınlarının kullanılmasıdır" dedi. Ermenistan uzun süre bu bölgelerdeki mayınların yerlerini gösteren haritalara sahip olmadığını iddia etmişti. Daha sonra uluslararası baskılar sonucunda bu haritalara sahip olduğunu kabul etti. Son üç yılda mayınların yerini gösteren haritaları Bakü'ye parça parça verdiler. Bu haritalar yaklaşık yüzde 25'lik bir doğruluk oranına sahip. Ermenistan'ın bu tavrı da Azerbaycanlılara karşı nefretin bir göstergesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Bakü'nün Uluslararası Adalet Divanı'ndan Talepleri

Bakü yönetimi, Mahkeme'den Ermenistan'ın, devlet organları, temsilcileri ve hükümet yetkisini kullanan veya onun talimatı altında hareket eden diğer kişi ve kuruluşlar aracılığıyla Irk Ayrımcılığı Sözleşmesi'nin 2, 3, 4, 5,

6 ve 7. maddelerini ihlal ettiğinin tespit edilmesini talep etmektedir. Ermenistan'ın, diğer kişi, grup ve kuruluşlar tarafından yürütülen "Irk Ayrımcılığı Sözleşmesi"yle bağdaşmayan faaliyetlere yardım, destek ve sponsorluk yaparak sözleşmeyi ihlal ettiğini, Azerbaycanlılara yönelik her türlü etnik temizlik politikası ve uygulamasından derhal vazgeçilmesi; mayın tarlalarının yerlerine ilişkin kapsamlı ve doğru haritalar ve diğer bilgilerin sağlanması, Azerbaycan topraklarına kara mayını döşenmesinin durdurulması ve mayın temizleme operasyonlarında Azerbaycan ile iş birliği yapılması, Azerbaycanlıların doğal kaynak ve kültürel miraslarına erişim hakkına yönelik engelleri kaldırmasını; Azerbaycanlılara yönelik ırk ayrımcılığının engellenerek bunlara karışanların cezalandırılmasını ve Ermenistan'ın ihlalleri sonucunda uğradığı zarar için Azerbaycan'a tazminat ödenmesine hükmedilmesini istedi.

Değerlendirme

16 Eylül 2021 tarihinde Ermenistan, "Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına İlişkin Uluslararası Sözleşme"yi ihlal ettiği iddiasıyla Azerbaycan'a karşı Uluslararası Adalet Divanı'na dava açmıştı. Ermenistan'ın Azerbaycan'a yönelik iddiaları, Azerbaycanlıların "Vatan Savaşı" olarak adlandırdığı, Eylül 2020 tarihinde başlayan ve 44 gün süren II. Karabağ Savaşı ve sonrasını kapsıyor. 21 Nisan 2023 tarihinde Azerbaycan, mahkemenin yargı yetkisine ilişkin ön itirazlarda bulunmuş ve bu itirazlar hakkında bir karar verilinceye kadar davanın esasına ilişkin yargılamanın askıya alınmasını talep etmişti. Mahkemenin 15-19 Nisan 2024 tarihleri arasında gerçekleşen ve her iki ülkenin de yargı yetkisine ilişkin sözlü beyanlarda bulunduğu duruşmalarda Azerbaycan, mahkemenin yargı yetkisinin bulunmadığını, Ermenistan'ın gerekli kabul edilebilirlik koşullarını taşımadan siyasi amaçlarla dava açtığını ve Uluslararası Adalet Divanı nezdinde dava açma amacını kötüye kullandığını belirterek davanın reddini talep etti. 22 Nisan 2024 tarihinde başlayan duruşmalar ise Azerbaycan'ın 23 Eylül 2021 tarihinde, yine aynı sözleşmenin ihlal edildiği iddiasıyla Ermenistan aleyhine açtığı davaya ilişkin bulunuyor. Ermenistan, 21 Nisan 2023 tarihinde Azerbaycan'ın açtığı davada mahkemenin yargı yetkisine ilişkin ön itirazlarda bulundu ve bu itirazlara ilişkin başlayan duruşmalar 26 Nisan 2024 sona erdi.

Fransız Kolonisi Yeni Kaledonya'da İsyân Hareketi

Fransa'nın denizaşırı bölgelerinden biri olan Yeni Kaledonya, Pasifik Okyanusu'nun güneyinde yer alan bir takımadadır. Fransa'nın denizaşırı bölgesi olma statüsü, bölgenin Fransa'nın bir parçası olduğunu ancak belirli bir özerklik seviyesine de sahip olduğunu ifade etmektedir. 4 Eylül 1774 tarihinde İngiliz kâşif James Cook tarafından keşfedilen Yeni Kaledonya, 1853 yılında Fransız kolonisi olmuş, bu dönemden itibaren Fransa'nın kontrolü altında kalmış, o tarihten bu yana yerli halk ile Fransız yönetimi arasında sürekli çatışmalar yaşanmıştır. Zamanla Fransa'dan göç edenlerin yerleşim yeri haline gelmiştir. II. Dünya Savaşı sırasında stratejik bir konumda olan Yeni Kaledonya, Müttefik kuvvetler için önemli bir üs olarak kullanılmıştır.

1998 yılında imzalanan Nouméa Anlaşmasıyla Yeni Kaledonya'ya özerklik verilmiş ve bölgenin kendi kendini

yönetmesine yönelik adımlar atılmış olsa da bu anlaşma bölgenin müstakil yönetim taleplerini tam olarak karşılayamamıştır. 2018 ve 2020 yıllarında bağımsızlık için yapılan referandumlarda, bağımsızlık karşıtları kazanmıştır. Son referandum 2021'de yapılmış ve yine bağımsızlık karşıtları kazanmıştır. Ancak bağımsızlık talep edenler de oldukça güçlü bir potansiyele sahiptir.

Yeni Kaledonya Fransa için Neden Önemli?

Yeni Kaledonya, stratejik konumu ve zengin nikel rezervleri nedeniyle Fransa için büyük öneme sahiptir. Pasifik Okyanusu'nda, Avustralya ve Fiji arasında yer alarak deniz yollarını kontrol edebilmektedir. Dünya nikel rezervlerinin yüzde 10'una sahip olan Yeni Kaledonya, nikel ve kobalt gibi kritik minerallerin üretiminde önemli

bir rol oynamaktadır. Bu mineraller, özellikle yenilenebilir enerji teknolojileri ve elektrikli araç bataryaları için hayati öneme sahiptir.

Bir diğer yönü ise, Fransa'nın Pasifik'teki varlığını ve etkisini sürdürmesini sağlayan bir denizaşırı bölge olmasıdır. Fransa, burada askeri üsler bulundurarak bölgedeki askeri varlığını güçlendirmektedir, bu da Çin'in artan etkisine karşı stratejik bir denge unsuru olarak görülmektedir. Ayrıca, Fransa'nın Yeni Kaledonya'daki varlığı, ABD ile stratejik ortaklıklar ve bölgedeki deniz güvenliği açısından da büyük önem taşımaktadır.

Yeni Kaledonya'da İsyan

1998 yılında imzalanan "Noumea Anlaşması" ile Fransa, güvenlik, savunma, adalet ve mali konular dışındaki alanları Yeni Kaledonya yönetimine bırakmayı kabul etmiştir. Anlaşmaya göre sadece 1998 yılından önce adada yaşamaya başlayan kişilerin ve onların çocuklarının oy kullanabilmesi kararlaştırılmıştır. Bu karar adadaki krizin önüne geçmek ve nüfusu azalan bölgenin yerli halkı Kanakların seçimlerde etkisinin azalmasını engellemek için alınmıştır. Fransa ile Yeni Kaledonya arasında "Noumea Anlaşması"nda Paris, bölgeye daha fazla siyasi özerklik vermeyi ve seçmen listelerini o dönemde bölgede ikamet edenlerle sınırlandırmayı taahhüt etmiştir. Bu da seçmen listelerinin 1998'den bu yana güncellenmediği ve yeni yerleşimcilerin oy kullanamayacağı anlamına gelmektedir. Bu sebeple anayasa reformu planlanmıştır. Böylece Fransız hükümeti anayasa değişikliği taslağıyla adadaki 25 binden fazla Fransız'ın seçimlerde oy kullanmasının önünü açmak istemektedir.

Yeni Kaledonya'da bağımsızlık yanlıları ve Fransa'ya bağlı kalma yanlıları arasındaki gerilim 13 Nisan Pazartesi günü bağımsızlık isteyenlerin başlattığı isyana dönüşmüştür. Protestoların ana sebebi bölgedeki il seçimlerinde seçmen kitlesini genişletmeyi amaçlayan anayasa reformu olmuştur. Paris'teki ulusal mecliste görüşülmekte olan bu reform kapsamında, Fransa anakarasından gelen ve 10 yıl Yeni Kaledonya'da yaşayan Fransızlara, il seçimlerinde oy kullanma hakkı planlanmıştır. Bu da bağımsızlık destekçilerinin tepkisine neden olmuştur.

Yeni Kaledonya'nın başkenti Noumea'da Fransız sömürgeciliğine karşı protestoların isyana dönüşmesi dünya kamuoyunda geniş yankı uyandırmıştır. Fransız

ordusu, Yeni Kaledonya limanlarına ve havaalanlarına konuşlanmıştır. Fransız temsilcisi, Yeni Kaledonya'daki isyanların bazı bölgelerinin devlet kontrolü dışında olduğu şeklinde açıklama yapmış ve Ada'da olağanüstü hal ilan edilmiştir. Yeni Kaledonya Cumhuriyeti'nin yüksek komiseri Louis Le Franc, Ada'daki polis ve jandarma sayısı 1.700'den 2.700'e çıkardığını ve takviye kuvvetlerinin geleceğini ve geniş güvenlik önlemleri alındığını duyurmuştur. Durumu kontrol altına almak isteyen otoriteler sosyal medya uygulaması TikTok'un protestocular tarafından kullanıldığını gerekçe göstererek yasaklamıştır.

Fransız yetkililer olaylara ilişkin yaptığı açıklamada olağanüstü hâl kapsamında tahmini 5.000 isyancıdan 200'den fazlasının gözaltına alındığını belirtmiştir. Fransa'nın olağanüstü hâl ilan ettiği Yeni Kaledonya'da isyana bağlı olarak oluşan hasarın 150 milyon euro olduğu tahmin edilmektedir.

Fransa, Neden Azerbaycan'ı Yeni Kaledonya'ya Karışmakla Suçluyor?

Fransa'nın Yeni Kaledonya'da meydana gelen isyandan Azerbaycan istihbaratını sorumlu tutması ise iki devlet arasındaki gerilimi pekiştiren bir suçlama oldu. Fransa İçişleri Bakanı Gérald Darmanin Yeni Kaledonya'da çıkan olaylar için Azerbaycan'ı hedef alarak, "Bazı ayrılıkçıların Azerbaycan ile anlaşma yapmış olmasından üzüntü duyuyorum." açıklamasını yapmıştır. Gerekçe olarak Bakü İnisiyatif Grubu'nun 24 Şubat 2024 tarihinde İstanbul'da düzenlediği "Dekolonizasyon: Rönesansın Uyanışı" adlı uluslararası konferansı göstermiştir. Etkinlikte aralarında Yeni Kaledonya'nın da bulunduğu 13 ülke, Fransa Cumhurbaşkanı Macron'a açık bir mektup yazarak Fransız sömürgeciliğinden şikâyet etmiştir. Yeni Kaledonya'da tartışmalı reform tasarısı nedeniyle şiddet olayları devam ederken, Fransız Senatör Valerie Boyer ise Macron yönetimine seslenmiştir. Valerie Boyer, Yeni Kaledonya'daki olaylardan Azerbaycan'ı sorumlu tutarak, bu üç ülkenin "acımasız sömürgeci Fransa imajını yaydığını" iddia etmiştir. Boyer, Fransız hükümetini bu "müdahaleye" karşı harekete geçmeye çağırmıştır.

Fransız medyasındaki bazı basın kuruluşları protestolarda Azerbaycan bayrakları bulunduğunu ve bu nedenle Azerbaycan ve Türk istihbaratının sorumlu olduğunu iddia etmiştir. Hatta bazıları bu krizin perde

arkasında Çin ve Rusya'nın sorumlu olduğunu öne sürece kadar ileri gitmiştir. Fransa Dışişleri Bakanlığı'nın binlerce kilometre ötede, okyanusun ortasındaki bu ayaklanmadan Azerbaycan'ı sorumlu tutması belki de son günlerin en dikkat çekici gelişmesidir. Peki Bakü'nün Pasifik Okyanusu'nda ne gibi bir çıkarı olabilir? Yeni Kaledonya'daki olaylar bir ya da daha fazla aktörün suçlanmasıyla açıklanabilir mi?

Fransa, Yeni Kaledonya'daki ayaklanmalardan Azerbaycan'ı resmen sorumlu tutmuştur. Fransa İçişleri Bakanı Gérald Darmanin, "Bu hayali değil, gerçek. Bağımsızlık yanlısı grupların bazı liderlerinin Azerbaycan ile anlaşmaya varmış olmasından üzüntü duyuyorum. Eğer Azerbaycan içişlerimize karıştıysa, bunu söylemek zorundayız: "Fransa kendi topraklarında egemen bir devlettir." ifadelerini kullanırken, Azerbaycan ise iddiaları reddetti. Azerbaycan Dışişleri Bakanı Ayhan Hacızade, "Destekleyemedikleri ve kanıtları bile olmayan tüm bu iddiaları reddediyoruz. Fransa'nın Azerbaycan'a yönelik aşağılayıcı açıklamalarını şiddetle kınıyor ve Ermenilerin

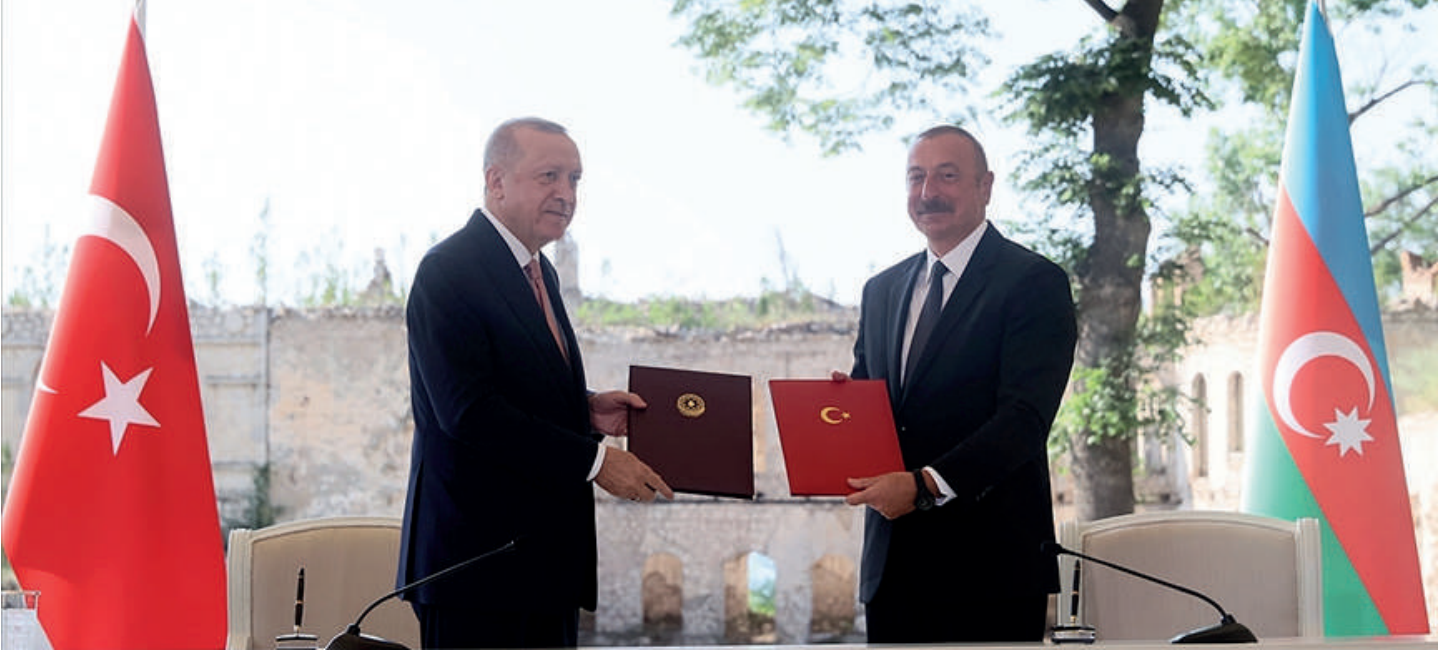
toplu katliamı gibi kabul edilemez suçlamalarla Azerbaycan'a yönelik karalama kampanyasının durdurulmasını talep ediyoruz. Azerbaycan ile Yeni Kaledonya'daki bağımsızlık mücadelesi liderleri arasında herhangi bir bağlantı olduğu iddiasını tamamen reddediyoruz." açıklamasını yapmıştır.

2023 tarihinde Fransız sömürgesi altında olan topraklarda yer alan birçok bağımsızlık hareketinin temsilcileri Azerbaycan'ın başkentine gelerek "Bakü İnisiyatif Grubu" adı altında toplanmıştı. Bu ev sahipliği, Bakü yönetiminin açıkça Ermenistan'dan yana olan Fransa'ya karşı politik bir hamle olarak yorumlanmıştı.

Konuyla ilgili açıklama yapan Azerbaycan Milletvekili Müşvig Jafarov, "Azerbaycan'ın sömürgecilikten zarar görenler üzerinde egemenlik hakkına her zaman sahip olduğunu" söyledi. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ise konuşmasında, "Fransa'nın Avrupa dışında kontrol ettiği topraklar Fransız sömürge imparatorluğunun iğrenç kalıntılarıdır. Ayrıca Fransa'yı sömürgeci geçmiş, kanlı sömürge suçları ve Afrika, Güneydoğu Asya ve diğer bölgelerdeki Bağılantısızlar Hareketi üyesi ülkelere yönelik soykırım eylemleri nedeniyle özür dilemeye ve sorumluluğunu kabul etmeye çağırıyoruz." ifadelerini kullandı.

Değerlendirme

Fransa yıllardır Yeni Kaledonya'da yapılan referandumlara müdahale etmektedir. Son olaylar adanın Fransa'dan ayrılmasına ilişkin referandumun sonuçlarını etkilemeyi amaçlamaktadır. Paris, bu politikaya karşı çıkan ve Kanak halkının haklı sesini destekleyen Azerbaycan'ı, bölücülüğü desteklemekle suçlamaktadır. Fransa, 30 yılı aşkın süredir Güney Kafkasya'daki her türlü barış ve istikrarın önünde engel teşkil ederken, uluslararası kuruluşların Kaledonya halkına karşı baskı ve itirazlarına yönelik resmi bir açıklama yapmaması ve Fransa Dışişleri Bakanı'nın Azerbaycan'ı Fransa'nın içişlerine karışmakla suçlaması tek taraflı siyasetine devam ettiğini göstermektedir. Bakü'nün Yeni Kaledonya'daki halka destek vermesi, Fransa ile Azerbaycan arasında daha fazla gerginliğe neden olmaktadır. İki ülke arasındaki bu gerginlik, hem uluslararası düzeyde daha geniş etkiler yaratma potansiyeline sahip bir durum olarak varlığını korumaktadır.

Türkiye ile Azerbaycan Arasında Müttefiklik İlişkileri: “Şuşa Beyannamesi”

Mehmet Gökhan Özçubukçu

*Dış Politika Uzmanı
Bakü Devlet Üniversitesi*

Azerbaycan'ın ikinci kez bağımsızlığını kazandığı 1991 yılından bu yana Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti arasında “Sarsılmaz Kardeşlik” ve “Tek Millet, İki Devlet” gibi söylemler üzerine inşa edilen yakın bir iş birliği ve koordinasyon söz konusudur. Tarihsel süreç içerisinde bu iş birliği ve koordinasyonu temsil eden çok sayıda üst düzey karşılıklı ziyaretler gerçekleşmiş, birçok alanda iş birliğini derinleştiren ve çeşitlendiren anlaşmalar imzalanmıştır. İki devlet arasında imzalanan son anlaşma ise “Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkilerine Dair Şuşa Beyannamesi”dir. Şuşa Beyannamesi, Azerbaycan'ın II. Karabağ Savaşı'ndaki mutlak zaferini ve bu zaferin yarattığı yeni statükoyu simgelemesi açısından çok önemlidir. Şuşa Beyannamesi, 15-16 Haziran tarihlerinde Cumhurbaşkanlığı Recep Tayyip Erdoğan'ın II. Karabağ Savaşı'nda Ermeni işgalinden kurtarılan Şuşa şehrine yaptığı ziy-

ret sırasında imzalanmış ve iki ülke arasındaki ilişkileri “Stratejik Ortaklık” seviyesinden “Müttefiklik” seviyesine yükseltmiştir. Şuşa Beyannamesi, her ne kadar egemen iki devlet arasında imzalanan bir belge niteliğinde olsa da Şuşa Beyannamesi içerdiği hükümler dolayısıyla ikili ilişkilerin ötesine geçen bir anlama sahiptir.

Şuşa Beyannamesi'ne Giden Tarihi Süreç

Ermenistan'ın I. Karabağ Savaşı sonunda imzalanan Bişkek Ateşkes Anlaşması'nı sık sık ihlal etmesi ve sorunun diplomatik yollarla çözümü için kurulan Minsk Grubu'nun beklenen etkiyi gösterememesi, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki çatışmaların 2020 yılına kadar sürmesine ve Ermenilerin saldırgan tutumları karşısında Azerbaycan'ın askeri çözümleri düşünmeye başlamasına neden olmuştur. Nitekim II. Karabağ Savaşı'ndan

Türkiye Azerbaycan Dergisi

önceki son on yılda (2010, 2014, 2015, 2016, 2018 ve en son 2020 yılında) Ermenistan ile Azerbaycan arasında çatışmalar yaşanmıştır. Özellikle 2016 ve 2018 yıllarındaki çatışmalar topyekûn bir savaşa dönüşme riski taşıyacak düzeyde olmasına rağmen, Ermenistan'ın 12 Temmuz'da Azerbaycan'ın Tovuz şehrine ve 27 Eylül 2020'de de sivil yerleşim yerleri olan; Terter, Ağdam, Fuzuli ve Cebraile saldırmasıyla çatışmaların seyri değişmiştir. Bardağı taşıran son damla olan bu saldırılar karşısında Azerbaycan, meşru müdafaa hakkını kullanarak hızla karşı saldırıya geçti ve 44 gün sürmesi nedeniyle "44 Gün Savaşı" olarak da bilinen II. Karabağ Savaşı başladı. II. Karabağ Savaşı, I. Karabağ Savaşı'ndan farklı olarak Azerbaycan'ın mutlak üstünlüğüyle sona erdi. Savaşın sonunda 10 Kasım 2020'de Azerbaycan, Ermenistan ve Rusya arasında bir anlaşma imzalandı ve bu anlaşma Karabağ sorununda köklü değişikliklere yol açtı.

Türkiye'nin Azerbaycan'a verdiği destek de Azerbaycan'ın zaferinde oldukça etkili olmuştur. Türkiye'nin Azerbaycan'a verdiği destek askeri ve siyasi alanda olduğu kadar sosyal ve iletişim/medya alanında da kendini göstermiştir. Türkiye, I. Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan'ı desteklemiş olsa da bu destek kendi imkânları dahilindeydi. Ancak 2020 tarihine gelindiğinde Türkiye, özellikle askeri alan başta olmak üzere birçok alanda kendi kapasitesini geliştirmiş durumdaydı. Ayrıca Türkiye ile Azerbaycan arasında 2010 yılında imzalanan "Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması" uyarınca, her iki devlet, kendilerine yönelik bir saldırı olması halinde, birbirlerine tüm imkânlarıyla destek sağlamayı taahhüt etmiştir. Nitekim II. Karabağ Savaşı'nda Türkiye, bu anlaşma kapsamındaki yükümlülüklerini hem siyasi hem diplomatik hem de askeri anlamda yerine getirmiş ve bu durum Azerbaycan'ın kesin zaferindeki önemli etkenlerden biri olmuştur. Son yıllarda önemli ilerleme kaydeden Türk Savunma Sanayi ürünleri, özellikle İnsansız Hava Araçları (İHA) ve Silahlı İnsansız Hava Araçları (SİAV), II. Karabağ Savaşı'nın başlamasıyla Azerbaycan'ın kullanımına sunuldu.

Yüksek irtifa uçuşları sayesinde radar sistemleri tarafından tespit edilmeden havadan tespit edilen Ermeni mevzilerini ve unsurlarını etkisiz hale getiren Türk İHA'ları bu süreçte hayati rol oynamıştır. Böylece Azerbaycan ordusunun sıcak çatışma yaşanmadan düşman hedeflerini imha etmesiyle Ermenistan ordusunda büyük bir moral kaybı yaşanmıştır. Zira Bayraktar TB2 İHA'ları bu

süreçte en etkili faktörlerden biri olmuş ve İHA'ların "yeni savaşlarda" fayda/maliyet açısından ne kadar önemli olduğunu kanıtlamıştır. İki devlet lideri arasındaki yakın ilişkilerin de siyasi, ekonomik, insani ve kültürel iş birliğinin düzeyinin artırılmasında önemli rol oynadığını vurgulamak gerekir.

8 Kasım 2021 tarihinde Karabağ'ın merkezinde yer alması açısından stratejik bir öneme sahip olan Şuşa şehrinin işgalden kurtarılmasının ardından 10 Kasım Mutabakatı'nı imzalayan devletler arasında yer almayan Türkiye'nin ateşkese dair rolü konusunda masanın dışında kalmasına yönelik çeşitli tartışmalar yaşanmıştır. Anlaşmanın 5. madde çerçevesinde Türkiye'nin 30.01.2021'de faaliyete başlayan Türk – Rus Ortak Merkezi'nin gözlemci statüsüne sahip eşit taraflarından biri olduğu kabul edilmelidir.

Türkiye-Azerbaycan İlişkileri Bağlamında Şuşa Beyannamesi'nin Önemi

Azerbaycan'ın II. Karabağ Savaşı'nda kesin zafer kazanması ve 30 yıldır işgal altında bulunan topraklarının önemli bir bölümünün kurtarılması, Azerbaycan ve Türkiye'de büyük sevinç ve coşkuyla karşılanmıştır. Daha önce de belirtildiği gibi, her iki ülkede de önemli sembolik bir olay yaşandığında, önce diğer ülkeyi ziyaret etmek bir gelenek haline gelmiştir. Bu gelenek, II. Karabağ Savaşı'ndan sonra da bozulmamış ve Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in daveti üzerine 9-10 Aralık 2020 tarihlerinde Azerbaycan'daki zafer geçidine katılmıştır. Daha sonra 15-16 Haziran tarihlerinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan, II. Karabağ Savaşı'ndan sonra Azerbaycan'a ikinci önemli ziyaretini gerçekleştirmiştir. Bu ziyarette, Azerbaycan'ın Millî Kurtuluş Günü olan 15 Haziran 2021 tarihinde, Azerbaycan'ın sembolik şehri olan Şuşa kentinde Türkiye ile Azerbaycan arasında "Şuşa Beyannamesi" imzalanmıştır. Tam adı "Türkiye Cumhuriyeti ile Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi" olan anlaşma 23 Mart 2022'de Resmî gazetede yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Şuşa Beyannamesi iki ülke arasındaki ilişkilerde önemli bir dönüm noktası olmuştur. Beyannamenin içeriği incelendiğinde:

1. İkili ilişkilere ilişkin hükümler.
2. Bölgesel ilişkilere ilişkin hükümler.
3. Türk Dünyasına ilişkin hükümler olmak üzere üç farklı düzeyde hükümler içerdiği görülmektedir.

Türkiye ile Azerbaycan Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi, Türk dünyası ve Güney Kafkasya bölgesi için tarihi bir dönüm noktası olarak görülebilir. 13 Ekim 1921’de imzalanan ve 5. maddesinde Nahçıvan’ı Azerbaycan’ın ayrılmaz bir parçası olarak tanımlayan tarihi Kars Antlaşması’ndan 100 yıl sonra, bu Beyanname ikili ilişkilerde yeni dinamikleri dikkate alan içeriğiyle Türkiye-Azerbaycan iş birliğinin geleceğine yönelik yol haritasını da ortaya koyan önemli belgelerden birisi olarak tarihe geçmiştir.

Şuşa Beyannamesi’nin Siyasi, Askeri ve Ekonomik Boyutu

Şuşa Beyannamesi’nin imzalanmasına giden süreçte, 2020 sonu ve 2021 başında, Türkiye ve Azerbaycan ekonomisi, enerji ve ulaştırma alanlarındaki bölgesel kazanımlarını koruma ve güçlendirme ihtiyacını da hissetti. Azerbaycan, Rusya ve Ermenistan arasında II. Karabağ Savaşı sonrası imzalanan Üçlü Ortak Deklarasyon’da Türkiye’nin adı geçmese de Türkiye’yi yakından ilgilendiren maddelerden biri 9. madde oldu. Bu maddeye göre, “bölgedeki tüm ekonomik ve ulaşım bağlantıları herhangi bir kısıtlama olmaksızın yeniden açılmalı, Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ile Azerbaycan’ın batı bölgelerini birbirine bağlayan yeni ulaşım hatlarının inşası sağlanmalı ve bu ulaşım bağlantıları üzerindeki kontrol Rusya Federal Güvenlik Servisi’nin sınır güvenlik servisi yetkilileri tarafından yapılmalıdır.” Burada sözü edilen ulaşım bağlantısı, Çin ve Avrupa’yı birbirine bağlayan en uygun güzergâh olarak Türkiye’nin jeopolitik konumunu güçlendirecektir. “Zengezur Koridoru” olarak adlandırılan bu yeni ve alternatif ulaşım bağlantısının en çok İran’ın muhalefetiyle karşılaşması bekleniyordu ve öyle de oldu. Bu gelişmeler ve siyasetin doğası, Türkiye ve Azerbaycan’ı yeni bir anlaşma veya deklarasyon çerçevesinde askeri, siyasi, güvenlik ve ekonomik entegrasyonunun güçlenmesine olanak sağlamıştır.

Askeri ve siyasi boyutu ile Şuşa Beyannamesi, Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkilerin niteliksel olarak stratejik ittifak düzeyine yükseltilmesi, ortak stratejik fay-

dalar ile örtüşen bölgesel ve küresel dış politika ve güvenlik konularında faaliyetlerin koordinasyonu ve siyasi istişarelerin yapılması, Kafkasya’da Türkiye’nin daha yakından katılımı ile istikrarın sağlanması, uluslararası ve bölgesel örgütlerde karşılıklı desteğin sergilenmesi, her iki ülkenin toprak bütünlüğüne üçüncü devletler tarafından tehdit gelmesi halinde ortak savunma önlemlerinin alınması, iki ülkenin Güvenlik Konseylerinin ulusal/bölgesel/küresel güvenlik ve savunma konularında koordinasyon amaçlı ortak toplantılarının yapılması, Azerbaycan silahlı kuvvetlerinin Türkiye’nin askeri-teknik desteği ile aşamalı modernizasyonu, iki ülkenin silahlı kuvvetlerinin ortak faaliyet kabiliyetinin artırılması, siber güvenlik teknolojileri dâhil askeri teknolojiler ve savunma sanayinde ortak projelerin uygulanması meselelerini ihtiva etmektedir.

Ekonomik boyutu ile Şuşa Beyannamesi, malların serbest dolaşımını, ortak üretim ve yatırım iş birliğini, Güney Gaz Koridoru üzerinden Avrupa’nın enerji güvenliğine doğal gaz tedarikinde ve buna ek olarak da elektrik iletim hatlarında bir alternatif güzergâh olarak katkı sağlanmasını, Doğu-Batı ve Orta Koridor gibi Çin’den Avrupa’ya uluslararası ulaşım koridorlarının geliştirilmesini, Zengezur Koridoru’nun açılmasını ve Nahçıvan-Kars demiryolunun inşasını kapsamaktadır. İki ülke arasında malların serbest dolaşımını sağlayacak mekanizmaların geliştirilmesi, organize ekonomik alan kurulması ve ekonomik iş birliğinin derinleştirilmesi anlamına gelmektedir. Türkiye ve Azerbaycan arasında 1 Mart 2021 tarihinde yürürlüğe giren “Tercihli Ticaret Anlaşması” ile iki ülke, 2023 yılında ticaret hacmini 15 milyar dolara çıkarma hedefine doğru ciddi bir adım atmış oldu. 2010 yılında kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İş Birliği Konseyi’nin ikili ilişkilerin daha ileri bir noktaya taşınmasının kurumsal altyapısı gibi yapısal önemi Şuşa Beyannamesi ile teyit edilmiştir. Türkiye ve Azerbaycan Dışişleri Bakanlıkları bünyesinde, Beyannamedeki taahhütleri ve özellikle ekonomik içerikli hedefleri izlemek ve kapsamlı faaliyetleri koordine etmek için yapısal ve kurumsal altyapının kurulması ihtiyacı söz konusudur.

Şuşa Beyannamesi’nin Mahiyeti

Anlaşmanın bölgesel düzeyde etki eden hükümleri incelendiğinde, bölgesel güvenlik, istikrar, barış ve refahın sağlanması için ortak çabaların artırılması, iş birliği ve koordinasyon içinde hareket edilmesinin planlandığı görülmektedir. Bu bağlamda, Kafkasya bölgesinde istik-

Türkiye Azerbaycan Dergisi

rar ve güvenliğin güçlendirilmesi, ekonomi ve ulaştırma-
daki tüm bağların yeniden kurulması, bölge devletleri
arasındaki ilişkilerin normalleştirilmesi ve uzun vadeli
barışa ulaşmanın öneminin vurgulanmasıyla iş birliğinin
derinleştirilmesi öngörülmektedir. Türkiye-Rusya Ortak
Merkezi'nin faaliyetlerine ve Türkiye'nin katkılarının bu
hedeflere ulaşmada bölgede barış, istikrar ve refahın
sağlanmasında önemli bir rol oynadığına vurgu yapıl-
ması, Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda Kafkasya bölgesi-
nin istikrarı ve bölgesel barış ve refahın sağlanmasında
daha aktif ve yapıcı olacağı mesajı olarak yorumlanabilir.
Diğer bölge devletlerinin, özellikle Ermenistan'ın alacağı
pozisyonlar da bu bölgesel barış, istikrar ve kalkınmanın
sağlanmasında önemli olacaktır.

Şuşa Beyannamesi'nin Türk dünyası üzerinde etki
yaratılan hükümlerine baktığımızda, tarafların Türk
dünyasının sürekli kalkınması için karşılıklı faaliyetlerin
artırılması ve çabaların birleştirilmesi konusunda mu-
tabakata vardıklarını beyan ettikleri görülmektedir. II.
Karabağ Savaşı sırasında iki ülke arasındaki iş birliğinin
somut etkileri göz önüne alındığında, bu iş birliği mode-
linin diğer Türk dünyası devletleri için de rol model teş-
kil edebileceği değerlendirilmektedir. Nitekim bildiride,
Türk dünyasının birlik ve refahını artırma yönündeki
çabaların arttığına dikkat çekilerek, "Türk Konseyi" ve
ilgili kuruluşların faaliyetlerinin hızlandırılması taahhüt
edilmekte olup, bu da anlaşmanın Türk dünyası üye-
lerinde önemli etkiler yaratabileceğinin bir göstergesi ol-
maktadır. Beynamede vurgulanan bir diğer önemli
konu ise Zengezur Koridoru'nun açılması ve bunun ta-
mamlayıcısı olarak Nahçıvan-Kars Demir Yolu'nun inşa
edilmesidir. Bunun gerçekleşmesi sadece Azerbaycan
ile Türkiye arasında doğrudan bir ulaşım kanalı açmak
anlamına gelmiyor, aynı zamanda Edirne'den Çin sını-
rına kadar tüm Orta Asya devletleriyle yeni bir ulaşım
ağı açmak anlamına geliyor. Bu nedenle Şuşa Beyan-
namesi iki devlet arasında imzalanmış bir bildirge olsa
da etkileri bakımından iki ülkeyi aşan bir niteliğe sahip
olması açısından büyük önem teşkil etmektedir.

Değerlendirme

Şuşa Beyannamesi yalnızca ikili ilişkilerle ilgili hü-
kümleri değil, aynı zamanda Kafkasya bölgesi ve Türk
dünyasıyla ilgili hükümleri de içermektedir. Özellikle
Türkiye ve Azerbaycan'ın Kafkasya bölgesinde istik-
rar, güvenlik, barış ve refahın sağlanması konusun-

da beynamede ifade ettikleri mutabakat, bölgesel
kalkınmanın sağlanması ve barışın tesisi açısından
oldukça önemlidir. Türkiye ile Azerbaycan arasındaki
ikili ilişkilerin ve iş birliğinin olumlu yönde artan bir iv-
meyle hızla derinleşeceği ve çeşitleneceği söylenebi-
bilir. Çünkü güçlü bir Türkiye'nin güçlü bir Azerbaycan,
güçlü bir Azerbaycan'ın da güçlü bir Türkiye olduğu
inancı II. Karabağ Savaşı'nda bir kez daha teyit edil-
miştir. Şuşa Beyannamesi aslında tam da bu anlayışı
güçlendirme amacının bir sonucudur.

Şuşa Beyannamesi içerik itibarıyla ikili ilişkilerin
çok ötesinde bir anlam taşımaktadır. Türkiye ile Azer-
baycan arasında askeri/güvenlik, ekonomi ve siyaset
başta olmak üzere birçok alanda iş birliğinin geliştiri-
lmesini, bu ikili iş birliğinin bölgesel iş birliği mode-
line dönüştürülmesini ve Türk dünyası coğrafyasının
bu iş birliği mekanizmasına dahil edilmesini amaç-
layan Şuşa Beyannamesi, Türkiye'nin bölgesel ve
küresel etki kapasitesini önemli ölçüde artıracaktır.
Türk dünyasında dayanışmayı ve çok taraflı iş birliğini
güçlendirmeyi amaçlayan birçok önemli konuyu içe-
ren beyanname, iki Türk devleti arasında imzalanmış
olmasına rağmen, Türk dünyasının birliğine ve refa-
hına hizmet etmek için çabaların artırılması gerekti-
ğini vurgulamaktadır. Bu bağlamda, iki ülkenin Türk
dünyasına yönelik vizyon ve hedeflerinin ikili ilişkiler
düzeyiyle sınırlı kalmayacağını ve diğer Türk devlet-
lerine örnek teşkil edebilecek bir ilişki modeli olacağı-
nı söylenebilir. Bunun yanında beyanname ile amaç-
lanan, ortak çıkar veya karşılıklı menfaat gerektiren
durumlarda iş birliğinin ötesinde, iki devlet arasında
uluslararası örgütler kapsamındaki uluslararası konu-
larda ve faaliyetlerde eşgüdüm ve ortak eylem kapa-
sitesinin artırılmasıdır.

İki devletin birlikte hareket ederek, 30 yıldır işgal
altında bulunan toprakları 44 gün gibi kısa bir sürede
geri alması, bu iş birliğinin derinleştirilip genişletilmesi
isteğini teşvik eden bir unsur olmuştur. Hem Türkiye
hem de Azerbaycan, bu yeni statükoyla bölgede bir
barış ortamının sağlanabileceğini ve bunun için Er-
menistan dâhil tüm bölge ülkeleriyle iş birliği ve eşgü-
düm sağlamaya hazır olduklarını açıklayarak, iki ülke
arasındaki artan iş birliğinin bölgesel bir tehdit değil,
bilakis bölgesel kalkınma ve barış için bir fırsat olduğu
mesajını vermiştir.

Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev: Gün Gelecek Dünya Sorunları Türk Devletleri Teşkilatı ile İstişare Yoluyla Çözülecektir

Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev, Türk Devletleri Parlamenter Asamblesi (TÜRKPA) 13. Genel Kurulu dolayısıyla Bakü'de bulunan TBMM Başkanı Numan Kurtulmuş, Kazakistan Meclisi Başkanı Yerlan Koşanov, Özbekistan Ali Meclisi Senato Başkanı Tanzila Narbayeve, Kırgızistan Meclis Başkanı Nurlanbek Şakiev, KKTC Cumhuriyet Meclisi Başkanı Zorlu Töre, Macaristan Parlamentosu Başkan Yardımcısı Marta Matrai'yi kabul etti.

Azerbaycan Cumhurbaşkanlığından yapılan açıklamaya göre kabulde konuşan Aliyev, Türk devletleriyle ilişkileri pekiştirmenin ve Türk dünyasının güçlenmesinin Azerbaycan'ın dış politika öncelikleri arasında olduğunu belirtti. Aliyev, Türk dünyasının geniş coğrafyayı kapsayan büyük bir potansiyele sahip olduğunu belirterek, "Ulaşım yolları, enerji kaynakları, insan sermayesi, artan nüfus, olumlu demografik durum büyük güç potansiyelleridir. Bu potansiyeli küresel ölçekte büyük bir güce dönüştürmek bizim görevimizdir. Bunun olacağına eminim, bunu görüyoruz." dedi.

Aliyev, şunları kaydetti: "Türk dünyasının güçlenmesi ve birleşmesi, Türk dünyasını ve Türk Devletleri Teşkilatını küresel ölçekte büyük güç merkezi haline getirecektir. Mevcut güç merkezleri krizde. Her birinin kendi kriz çerçevesi vardır. Bizde ise tam tersine potansiyelimiz her geçen gün büyüyor. Bu birlik doğaldır, bu birliğin temelinde ortak kökler vardır. Dolayısıyla bu birlik diğer tüm birliklerden daha güçlüdür. Yani bizim birliğimiz etnik ve kültürel kökenlere

dayanmaktadır ve elbette bu birliği pratik adımlarla güçlendirmemiz gerekiyor."

Türk dünyasının güçlenmesi için hareket etmesi gerektiğini vurgulayan Aliyev, şöyle devam etti: "Gün gelecek, dünyanın tüm sorunları Türk Devletleri Teşkilatı ile istişare yoluyla çözülecektir. Biz iş birliği ve dostluktan yanayız. Birliğimiz kimseye karşı değildir. Tehdit kaynağı değiliz ve olmayacağız. Kendi hakkımızı savunuyoruz ve birbirimize destek oluyoruz."

Aliyev: "Çocuklarına Türkleri düşman olarak gösteriyorlar"

Aliyev, Ermenistan'la yürütülen barış sürecine ilişkin ise şunları kaydetti: "Ermenistan'ın anayasasında atıfta bulunulan bağımsızlık bildirgesinde Azerbaycan'la karşı toprak iddiaları yer alıyor. Yine onların ideolojilerinde Türkiye'ye karşı da toprak iddiaları var. Çocuklarına Türkleri düşman olarak gösteriyorlar. Ermenistan'ın mevcut anayasası değişmezse, Ermenistan'la Azerbaycan arasında barış anlaşmasının imzalanması mümkün değildir."

KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatına gözlemci üye olması için Azerbaycan'ın aktif diplomatik çabalar gösterdiğini bildiren Aliyev, "Azerbaycan olarak KKTC'nin Türk Devletleri Teşkilatına asil üye olmasını destekliyoruz. Bu çok doğaldır. Çünkü tarihsel açıdan KKTC Türk dünyasının bir parçasıdır. Orada yaşayan Türkler bizim kardeşimizdir." ifadesini kullandı.

Güney Kafkasya'da Barışın İnşası: Azerbaycan-Ermenistan Barış Müzakereleri

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonraki süreçte Hazar havzasında yer alan kaynakların işletilmesi ve uluslararası pazara açılması, küresel ve bölgesel güçler arasında stratejik bir rekabeti başlatmıştır. Bu rekabet hem bölgedeki hem de bölge dışındaki ülkelerin enerji kaynaklarına duyduğu ihtiyaçla doğru orantılı olarak bölgesel enerji politikalarının belirlenmesi açısından önem taşımaktadır.

Soğuk Savaş sonrası Hazar enerji kaynakları üzerinde hakimiyet kurma mücadelesine giren güçler, kendi jeopolitiklerine özgü stratejiler geliştirirken; Hazar'a kıyıdaş devletler sahip oldukları kaynakları iyi yönetebilmek ve zenginliklerini güvenli bir şekilde dış pazarlara ulaştırmaya odaklı strateji geliştirmişlerdir.

XIX. yüzyıl boyunca Rusya ile İngiltere arasında, XX. yüzyılın ilk çeyreğinde de Almanya'nın katılımıyla Hazar çevresinde yaşanan rekabet sonucu adına "Büyük Oyun" denilen petrol mücadelesi, Sovyetlerin çöküşünden sonra farklı bir boyut kazandı. Başta Sovyetlerin varisi Rusya olmak üzere; Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Avrupa Birliği (AB), Çin Halk Cumhuriyeti (ÇHC), Türkiye ve İran gibi ülkeler arasında yaşanan, Hazar Havzası fosil yakıtlarının tüketim pazarlarına nakledilmesine ilişkin doğan rekabet ise, "Yeni Büyük Oyun" olarak adlandırıldı.

Bu çalışmada Hazar Havzası'nda yer alan devletlerin sahip oldukları enerji kaynakları ve bu kaynaklar üzerinde küresel güçlerce yapılan strateji savaşları analiz edilirken, Türkiye'nin özellikle Hazar'da Sovyetler Birliği'nin dağılma süreci sonrası geliştirdiği politikalar ile II. Karabağ Savaşı sonrası Azerbaycan'ın bölgeye yeniden yerleşmesiyle oluşan enerji merkezli stratejik hamleler konu alınmıştır.

Almatı'da Barış Müzakereleri

Azerbaycan ve Ermenistan tarafları 1-4 Mayıs 2023'te bir araya gelmiş ve gerçekleştirilen bir dizi görüşme sonrasında taraflar, "Barış ve Devletlerarası İlişkilerin Kurulmasına İlişkin İkili Anlaşma" taslağının bazı maddeleri üzerinde mutabakata varmıştır. Bu mutaba-

kat üzerine çalışmalar hızlanmış, 2024 yılında ilk önce Almanya'da sonrasında Kazakistan'da müzakerelere devam edilmiştir.

Azerbaycan Dışişleri Bakanı Bayramov ile Ermenistan Dışişleri Bakanı Mirzoyan, barış anlaşması müzakereleri için 10-11 Mayıs 2024 tarihinde Kazakistan'ın Almatı şehrinde bir araya gelmiştir. Azerbaycan ile Ermenistan arasında barış anlaşmasının hazırlanmasına ilişkin dışişleri bakanlarının yürüttüğü müzakere süreci bu konudaki kararlılığı gösteren önemli bir gelişme olmuştur. Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev yaptığı açıklamada, "Bu önemli toplantının, Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT) ülkelerinin bağımsız kalkınmasının temellerini oluşturan ve ülkeler arasındaki sınırların belirlenmesine ilişkin ilkeleri onaylayan tarihi Alma-Ata Deklarasyonu'nun Aralık 1991'de imzalandığı Almatı'da gerçekleşmesi semboliktir." ifadelerini kullanmıştır. Tokayev, bölgesel iş birliği ve ulaşım hatlarının önemine vurgu yaparak, Azerbaycan-Kazakistan-Gürcistan arasında ulaşım alanında yapılan anlaşmalara işaret ederek, Azerbaycan-Ermenistan arasında barış anlaşması imzalanmasının ve taraflar arasında ulaşım hatlarının açılmasının önemini vurgulayarak, bu hattın Ermenistan'a da fayda sağlayacağını ifade etmiştir.

Almatı'da yapılan görüşme, Kazakistan Başbakan Yardımcısı ve Dışişleri Bakanı Murat Nurtleu ev sahipliğinde, Bağımsız Devletler Topluluğuna (BDT) üye ülkeler arasındaki sınırların belirlenmesine yönelik anlaşmaların onaylandığı ve Alma-Ata Deklarasyonu'nun imzalandığı Dostluk Evi binasında gerçekleşmiştir. Kazakis-

tan Dışişleri Bakanı Murat Nurtleu, açılış konuşmasında Almatı'da yakın geçmişte BDT ülkelerinin geleceği için önemli kararlar alındığını belirterek, Sovyet cumhuriyetlerinin liderleri tarafından Almatı'da imzalanan Alma-Ata Deklarasyonu olduğunu vurgulamıştır. Nurtleu, "Bu bağlamda Kazakistan Cumhurbaşkanı Kasım Cömert Tokayev'in, Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki bugünkü müzakerelerin Almatı'da yapılması yönünde teklifte bulunması son derece semboliktir." demiştir.

Azerbaycan Dışişleri Bakanı Bayramov, yaptığı açıklamada, son görüşmeden bu yana tarafların barış anlaşması taslağı üzerinde görüş alışverişinde bulunduğunu ve müzakere sürecinin belirli yönlerine ilişkin tutumlarını yansıtan bazı belgelerin karşılıklı alıp verildiğini belirtmiştir. Bayramov, 19 Nisan 2024 tarihinde Azerbaycan-Ermenistan sınırının belirli bir bölümünün sınırlandırılması sürecinin başlangıcını öngören bir protokolün imzalandığını ifade ederek, uzman grupların bu protokol hükümlerine uygun olarak belirlenen zaman dilimleri ve çerçeveler dahilinde çalışmalarını yürüttüğünü söylemiştir. Bu alandaki sınır direklerinin yerleştirilmesinin ise neredeyse tamamlandığını belirtmiştir. Bayramov, bu görüşmelere büyük önem atfettiklerini belirterek, Almatı'da gerçekleştirilecek müzakerelerin çok faydalı olacağına inandığını ve önümüzdeki iki gün boyunca mevcut sorunlara çözüm bulmak amacıyla olumlu bir şekilde çalışabileceklerini umduğunu ifade etmiştir.

Ermenistan Dışişleri Bakanı Mirzoyan, yaptığı açıklamada tarafların Alma-Ata Deklarasyonu temelinde birbirlerinin toprak bütünlüğünü karşılıklı olarak tanıma-

yı yeniden teyit ettiğini ifade etmiştir. Mirzoyan, ayrıca iki devlet arasındaki sınır belirleme sürecinin bu siyasi belge temelinde gerçekleşmesi gerektiğini doğruladıklarını belirterek, bunun, Sovyetler Birliği'nin çöküşü sırasında mevcut olan sınırlar çerçevesinde sınır belirleme sürecinin gerçekleştirilmesi anlamına geldiğini vurgulamıştır. Görüşmelere son derece yapıcı bir şekilde katıldıklarını belirten Mirzoyan, "Ermenistan'ın barışı ve barış anlaşmasının imzalanmasını hedeflediğinin altını çizmek istiyorum." diye ekledi. Bakan Mirzoyan, sadece barış anlaşması imzalamakla sınırlı kalmayıp, bölgedeki tüm ulaşım engellerini ortaklaşa kaldırma konusunda da iş birliği yapabileceklerini söylemiştir. Bayramov ve Mirzoyan, görüşmelerin ardından ikili bir toplantı gerçekleştirmiştir.

Müzakerelerin temel ilkesi Ermenistan'ın Azerbaycan'ın toprak bütünlüğüne saygı duyması ve kabul etmesi yönündeki talep olmuştur. Barış süreci devam ediyor olsa da bazı konularda mutabakata varılamamaktadır. Bunların başında Zengezur Koridoru gelmektedir. Azerbaycan ile Nahçıvan'ı birbirine bağlayacak güzergahın açılması masada olan bir konudur. Bu konu henüz netlik kazanmamış durumdadır. Ermenistan kendi yasalarına göre herkesin denetlenmesini talep etmekte ve Rusya gibi üçüncü bir kontrol tarafı istememektedir. Azerbaycan ise kendi vatandaşlarının kontrole tabi olmasını istememektedir. Bu konularda henüz bir uzlaşma sağlanamamış durumdadır. Bir diğer açmaz da Azerbaycan ve Ermenistan sınırlarının belirlenmesi sürecidir. 1991'de Sovyetler Birliği'nin dağılmasında mevcut olan sınır esas alınarak belirlenmesi durumu Ermenistan iç muhalefetini tarafından yoğun bir şekilde tepki görmektedir.

Bir diğer konu Ermenistan Bağımsızlık Bildirgesi ve buna bağlı olan anayasadır. Bildirge Azerbaycan'a ait toprakların bir kısmının Ermenistan'a ait olduğu yer alıyor ve mevcut Ermenistan Anayasası da bu bildirgeye atıfta bulunmaktadır. Bu nedenle Azerbaycan Cumhurbaşkanı Aliyev, Ermenistan'dan anayasa değişikliği talep etmektedir. Paşinyan da anayasanın barışı baltalayan bir anayasa olduğu bilincine sahip bir duruş sergilemektedir. Ancak Ermenistan'ın iç dinamikleri sebebiyle, anayasa değişikliğinden bahsedilse de katı bir şekilde öne sürememekte ve radikal bir değişikliğe henüz gidememektedir.

Röportaj

"Azerbaycan bizim için son derece önemli bir ülkedir ve aynı zamanda bizim kardeş ülkemizdir. Irak ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi tüm taraflar için büyük faydalar sağlar."

Aydın Maruf

IKBY Etnik ve Dini Oluşumlardan Sorumlu Bakanı

1. Azerbaycan ve Irak arasındaki ilişkileri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Azerbaycan bizim için son derece önemli bir ülkedir ve aynı zamanda bizim kardeş ülkemizdir. Irak ile Azerbaycan arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi tüm taraflar için büyük faydalar sağlar. Özellikle de Irak Türkmenleri için bu ilişkilerin güçlenmesi büyük bir avantaj teşkil etmektedir. Irak Türkmenleri olarak bizler, Türk dünyasının ayrılmaz bir parçasıyız. Türkiye bizim anavatanımızdır, Azerbaycan ise kardeş ülkemizdir. Bu bağlamda, Bağdat'ta açılan Azerbaycan Büyükelçiliği, Kerkük ve Erbil'de konsoloslukların açılması oldukça önemlidir. Ayrıca, Azerbaycan elçiliğinin Erbil'de bir Azerbaycan kültür merkezi açma projesi de büyük bir değer taşımaktadır. Bu tür kültürel faaliyetler, Erbil ve Bakü arasındaki ilişkilerin daha da pekişmesine katkı sağlayacaktır.

Şu anda Bağdat-Bakü, Erbil-Bakü arasındaki ilişkileri biz Türkmenler olarak büyük bir heyecan ve coşkuyla destekliyoruz. Eğitim, kültür ve ekonomi alanlarında gerçekleştirilecek iş birlikleri de halklarımız arasında daha güçlü bağlar oluşmasına vesile olacaktır.

2. II. Karabağ Savaşı'nda Azerbaycan elde ettiği zafer ile birlikte Ermeni işgali altındaki öz toprakları Karabağ bölgesini geri aldı. Bu durum bölgesel dengeleri önemli ölçüde değiştirdi. Bizler birliyoruz ki, Türkmen kardeşlerimiz dualarıyla Azerbaycanlı kardeşlerinin yanındaydı. Sizler Karabağ Zaferini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Azerbaycan'ın zaferi Türk Dünyası için gurur vericidir. Biz o savaş olduğu dönemde sizin de dediğiniz gibi

gönlümüzle Azerbaycan'ın yanındaydık. Şimdi de yanındayız. Azerbayca'nın zaferi Türk dünyasının zaferidir.

Azerbaycan'ın II. Karabağ Savaşı'nda elde ettiği zafer, sadece Azerbaycan için değil, hem Irak Türkmenleri için hem de tüm Türk dünyası için büyük bir gurur kaynağıdır. Bu zafer, Azerbaycan'ın kendi öz topraklarını geri alması ve uzun yıllardır süren bir haksızlığın son bulması anlamına gelmektedir. Biz Irak Türkmenleri olarak, o dönemde kalbimizle, dualarımızla Azerbaycanlı kardeşlerimizin yanındaydık. Azerbaycan'ın zaferi, Türk dünyasının zaferidir ve bizler için büyük bir mutluluk kaynağıdır.

Karabağ Zaferi, bölgesel dengeleri önemli ölçüde değiştirmiş ve Azerbaycan'ın uluslararası arenada daha da güçlenmesini sağlamıştır. Bu zafer, aynı zamanda Türk dünyasının birlik ve beraberliğini de pekiştirmiştir. Azerbaycan'ın kazandığı zaferin ardından, bölgedeki barış ve istikrarın sağlanması için atılan adımlar da son derece önemlidir. Bu süreçte, Türk dünyası olarak birbirimize olan desteğimizin ve dayanışmamızın artarak devam etmesi gerekmektedir.

3. Türkiye-Azerbaycan ilişkilerini nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki ilişkiler, sadece iki ülke arasında değil, tüm Türk dünyası açısından büyük bir öneme sahiptir. Bizler, bu ilişkileri kardeşlik ve dostluk temelinde değerlendirmekteyiz. "Bir millet, iki devlet" anlayışıyla hareket eden Türkiye ve Azerbaycan, tarihten gelen derin bağları ve ortak kültürel mirasıyla birbirine sıkı sıkıya bağlıdır. Iraklı Türkmenler

olarak, Türkiye ve Azerbaycan ile olan bu güçlü bağdan gurur duyuyoruz.

Azerbaycan'ın sorunu bizim sorunumuzdur; mutluluğu bizim mutluluğumuzdur. Mustafa Kemal Atatürk'ün dediği gibi, "Azerbaycan'ın sevinci sevincimiz, kederi kederimizdir." Bu söz, Türk dünyasının birbirine olan derin bağlılığını en iyi şekilde ifade etmektedir. Azerbaycan'daki şehitler bizim şehitlerimizdir; Türkiye'deki şehitler bizim şehitlerimizdir. Bizler, tüm Türk dünyası olarak bir bütünüz.

Azerbaycan ve Türkiye arasındaki ilişkiler, tüm münasebetlerden çok farklı ve özel bir yere sahiptir. Bu ilişkiler, her iki ülkenin de stratejik ve kültürel önemini yansıtmaktadır. Şu anda bu ilişkiler, çok iyi bir aşamaya gelmiş durumdadır ve gelecekte daha da güçleneceğine inanmaktayız. Türkiye ve Azerbaycan'ın işbirliği, sadece iki ülke için değil, tüm Türk dünyası için büyük bir umut kaynağıdır.

4. Geçtiğimiz Nisan ayında Türkiye ile Irak arasında farklı alanlarda iş birliğini içeren 26 anlaşma imzalandı. Kalkınma Yolu Projesi ise iki ülke arasındaki ilişkileri kuvvetlendirecek önemli bir proje. Bu gelişmelere istinaden son dönemde Türkiye ile Irak arasındaki ilişkilerde yaşanan olumlu gelişmeleri nasıl değerlendiriyorsunuz?

Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan Bey'in başkanlığında bir heyet Bağdat'ı ve ardından Erbil'i ziyaret etti. Bu ziyaretler, Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin ne denli önemli olduğunu bir kez daha gözler önüne sermiştir. Bağdat-Ankara arasındaki anlaşmalar ve müzakereler olumlu bir şekilde sonuçlanmış, iki ülke arasındaki iş birliğini güçlendirmiştir.

Türkiye ile Irak arasındaki ilişkilerin olumlu seyretmesi, öncelikle Irak halkının yararınadır. Türkiye, Orta Doğu'ya büyük katkılar sağlayan güçlü bir devlettir ve Irak'a, Türkmenler başta olmak üzere, diğer etnik gruplara da hiçbir ayırım yapmadan destek sağlamıştır.

Ayrıca biliyorsunuz Kalkınma Yolu Projesi, Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin daha da güçlenmesine katkı sağlayacak önemli bir projedir. Bu proje, Basra, Kerkük, Erbil, Musul ve Türkiye üzerinden Avrupa'ya açılan bir kapı niteliğindedir ve Irak halkı için büyük önem taşımaktadır. Türkiye Cumhuriyeti'nin öncülüğünde gerçekleştirilen bu proje, bölgenin ekonomik kalkınmasına ve ticaretin artmasına olanak sağlayacaktır.

Bu gelişmelerin yanı sıra, terör örgütü PKK'nın var-

lığı da bölgedeki en önemli sorunlardan biridir ve tüm tarafları rahatsız etmektedir. Özellikle, IKBY'de bulunan sınır bölgelerinde yaşayan insanları tehdit etmektedir. Son ziyaretin ardından, Irak Başbakanı tarafından resmi bir yazı ile PKK'nın yasa dışı terör örgütü olarak kabul edilmesi, bu konuda atılan önemli bir adımdır. Bu durum, Türkiye ve Irak arasındaki ilişkilerin gelecekte daha da iyileşmesine olanak sağlayacaktır.

PKK terör örgütünün yok edilmesi için Ankara ve Bağdat arasında bir güvenlik anlaşmasının yapılması gerekmektedir. Bu güvenlik sorunları çözülmediği takdirde, Kalkınma Yolu Projesi de ilerleyemez ve ekonomik kalkınma sağlanamaz. Örneğin, Sincar bölgesi Yezidilerin bölgesidir. Terör örgütü PKK'nın tehdidi nedeniyle 100 bin kişi evlerine dönememektedir. Eğer güvenlik sorunu çözülmezse, bölgedeki kalkınma projeleri de sekteye uğrayacaktır. Önceliğimiz güvenlik.

Özetle, Türkiye ile Irak arasındaki ilişkilerin olumlu yönde seyretmesi, iki ülkenin de yararına olacak ve bölgesel istikrarı artıracaktır. Kalkınma Yolu Projesi gibi büyük projeler, iki ülkenin ekonomik ve ticari ilişkilerini güçlendirecek ve halkların refahını artıracaktır. Bu süreçte, güvenlik sorunlarının çözülmesi ve terör örgütü PKK'nın etkisiz hale getirilmesi büyük önem taşımaktadır. Türkiye ve Irak arasındaki iş birliği, bu sorunların çözülmesine ve bölgenin kalkınmasına önemli katkılar sağlayacaktır.

Azerbaycan Devlet Diaspora Komitesi Başkanı Fuad Muradov'un İstanbul Ziyareti

Azerbaycan Devlet Diaspora Komitesi Başkanı Fuad Muradov, Türkiye ziyareti kapsamında İstanbul Valisi Davut Gül ile bir araya geldi. Vali Davut Gül, Türkiye-Azerbaycan ilişkilerinin yüksek düzeyde olduğundan memnuniyet duyduğunu ifade ederek, bu ilişkilerin stratejik ortaklık seviyesine ulaşmasında Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve İlham Aliyev'in rolünü vurguladı.

Görüşmenin ardından Başkan Muradov, İstanbul'da, Türkiye'de yaşayan Azerbaycan topluluğu üyeleriyle bir araya geldi. İlk olarak, Azerbaycan ve Türkiye'nin milli marşları seslendirildi ve iki kardeş ülkenin büyük liderleri Haydar Aliyev ve Mustafa Kemal Atatürk ile şehitlerimiz saygıyla anıldı. Toplantıda, Türkiye-Azerbaycan Dernekleri Federasyonu (TADEF) başkanının danışmanı Parviz Memmedzade kurumun faaliyetleri hakkında bir rapor sundu.

Törene katılanları selamlayan Başkan Muradov, bu yıl Azerbaycan'da düzenlenen cumhurbaşkanlığı seçimlerinde, özellikle Türkiye'de yaşayan Azerbaycanlıların aktif katılımını hatırlatarak, soydaşlara teşekkür etti. Ardından işgal altından kurtarılan topraklarda gerçekleştirilen yeniden inşa çalışmaları hakkında konuştu ve diaspora faaliyetleri hakkında katılımcılara bilgi verdi.

Son olarak, Türkiye'de tanınmış bir kardiyolog olan ve ulusal lider Haydar Aliyev'i kişisel olarak tanıyan saygın Profesör Doktor Ertan Demirtaş'a, Gazeteci Sevil Nuriyeva'ya ve TADEF başkanının danışmanı Parviz Memmedzade'ye "Haydar Aliyev'in 100. Yılı (1923-2023)" jubile madalyası verildi. Ayrıca, Adana Çukurova Üniversitesi'nde ressam Profesör İlham Enveroğlu'na "Terakki" madalyası sunuldu. Profesörler Elşen Veli ve Sayad Kocahan ile Türkiye'de faaliyet gösteren bir dizi Azerbaycan derneğinin liderleri, "Diaspora Faaliyetleri için Teşekkür Belgesi" ile ödüllendirildiler. Ziyaret kapsamında, Fuad Muradov Türkiye'deki Azerbaycanlı İş İnsanları Birliği (TAİB) üyeleri ve Türkiye'de faaliyet gösteren bir grup Azerbaycanlı doktorla bir görüşme gerçekleştirdi. Görüşmelerde, Diaspora Komitesi'nin yurtdışında yaşayan soydaşların birliği ve çeşitli meslek gruplarının örgütlenmesi alanında yaptığı çalışmalar hakkında bilgi verildi.

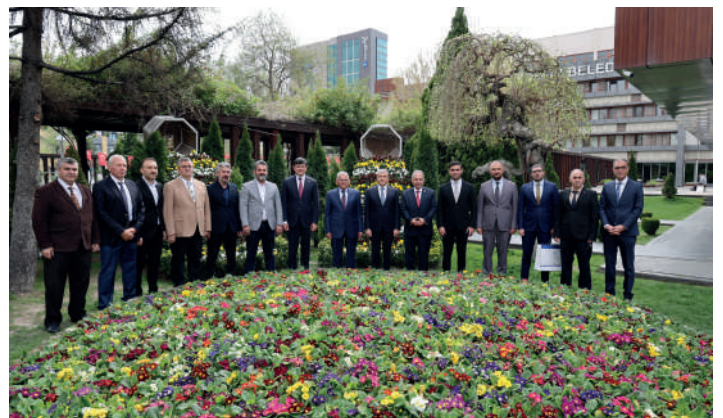
Kayseri’de Şuşa Azerbaycan Evi Açıldı

Kayseri’de Azerbaycan Kardeşlik Parkı’nda Şuşa Azerbaycan Evi’nin açılış töreni gerçekleştirildi. Açılışa, Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora ile İş Devlet Komitesi Başkanı Fuad Muradov, Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı Şuşa Özel Temsilcisi Aydın Karimov, Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç, Talas Belediye Başkanı Mustafa Yalçın, milletvekilleri, yerel temsilciler ve öğrenciler katıldı. Açılıştan önce Azerbaycan Kardeşlik Parkı’nda Hocalı Soykırımını kurbanlarının anısına dikilen anıt ziyaret edildi. Daha sonra Azerbaycan ve Türkiye’nin milli marşları okundu, iki kardeş ülkenin ulu önderleri Haydar Aliyev ve Mustafa Kemal Atatürk ve şehitler saygıyla anıldı.

Açılış töreninde konuşan Talas Belediye Başkanı Mustafa Yalçın, tören katılımcılarını Kayseri’de Şuşa Azerbaycan Evi’nin açılış vesilesiyle tebrik etti ve Şuşa ile kardeş şehir olan Kayseri’de Azerbaycan Kardeşlik Parkı ve Şuşa Azerbaycan Evi’nin kurulmasından memnuniyet duyduklarını belirtti.

Şuşa Azerbaycan Evi Koordinatörü Nefes Gamberov, bu merkezin iki kardeş ülkeye hayırlı olmasını dilediğini söyledi. Kayseri Büyükşehir Belediye Başkanı Memduh Büyükkılıç ise bir zamanlar Karabağ’ın özgürlüğünün hayal olduğunu, ancak bugün Karabağ Zaferi’nin simgesi olan Şuşa’nın adını taşıyan Azerbaycan Evi’nin açıldığını belirtti: “Bu da iki ülkenin cumhurbaşkanları Recep Tayyip Erdoğan ve İlham Aliyev’in ileri görüşlü politikalarının, “bir millet, iki devlet, tek yumruk” olmanın sonucudur.” dedi. Azerbaycan Cumhurbaşkanlığı’nın Şuşa Özel Temsilcisi Aydın Karimov, Şuşa Azerbaycan Evi’nin iki kardeş şehir arasındaki ilk proje olarak tarihe geçtiğini söyledi: “Son üç yılda Şuşa ile dünyanın çeşitli ülkelerinin 9 şehri arasında kardeşlik ve iş birliği ilişkileri kurulmuştur. Bu şehirlerden ikisinin Türkiye’nin Erzurum ve Kayseri şehirleri olması tesadüf değildir.”

Azerbaycan Devlet Diaspora Komitesi Başkanı Fuad Muradov, tören katılımcılarını selamlayarak Kayseri’de Şuşa Azerbaycan Evi’nin açılmasını önemli bir olay olarak nitelendirdi: “Cumhurbaşkanı İlham Aliyev’in talimatı ile biz, yurtdışında yaşayan soydaşlarımızı bir araya getirecek kültür merkezi olarak Azerbaycan evlerini açmaya başladık. Cumhurbaşkanı Yardımcısı Mehriban Aliyeva’nın girişimi ile Azerbaycan evlerinde hafta sonu Azerbaycan okulları faaliyet göstermekte, bu okullarda her yıl yüzlerce genç soydaşımız anadilini öğrenmektedir.”

Girne'de Azerbaycan Uluslararası Kültür Merkezi'nin Açılışı Yapıldı

Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin (KKTC) Girne şehrinde Azerbaycan Uluslararası Kültür Merkezi'nin açılış töreni düzenlendi. Törene Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti (KKTC) Başkanı Ersin Tatar, Meclis Başkanı Zorlu Töre, Başbakan Ünal Üstel ve diğer bakanlar, KKTC ile Azerbaycan ve Türkiye arasındaki parlamentolar arası ilişkilerde çalışan grupların üyeleri, Azerbaycan Cumhuriyeti Diaspora İşleri Devlet Komitesi çalışanları, toplum temsilcileri ve gazeteciler katıldı.

Azerbaycan Devlet Diaspora Komitesinde görevli Cavit İsmail, Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Cumhurbaşkanı Yardımcısı Mehriban Aliyeva'nın direktif ve önerilerine uygun olarak, şu anda dünyanın 15 ülkesinde Diaspora Komitesinin desteğiyle 29 Azerbaycan Evi faaliyet gösterdiğini belirtti. "KKTC'deki merkezin, Azerbaycan'ın uluslararası kültürel ilişkilerinin gelişiminde önemli bir rol oynayacağına inanıyorum." dedi. Millet Meclisi Kültür Komitesi Başkanı Fazıl Mustafa, Azerbaycan-KKTC ilişkilerinin güçlenerek ilerlemesinin her iki ülkenin ulusal çıkarlarına uygun olduğunu vurguladı.

KKTC Parlamentosu Başkanı Zorlu Töre, Türk devletlerinin bağımsızlığının şehitler sayesinde gerçekleştiğini ifade etti. KKTC Cumhurbaşkanı Ersin Tatar, Türk dünyasının birleşmesiyle ilgili büyük lider Haydar Aliyev'in arzularının her geçen gün daha da gerçekleştiğini belirtti. Bu önemli gelişmeler için Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev ve Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'a teşekkür etti.

Ardından, programa uygun olarak, ulusal lider Haydar Aliyev'in büstünün açılışı gerçekleştirildi. Etkinliğe katılanlar merkezin açılışı şerefine kırmızı kurdeleyi kestiler. Merkezde "Azerbaycan Bizim Kalbimizde" adlı fotoğraf sergisinin açılışı yapıldı. Daha sonra "Türkiye-Azerbaycan-KKTC ilişkilerinin Geleceği" konulu bir konferans düzenlendi. Girne'deki Azerbaycan Uluslararası Kültür Merkezi binasında etkinliklerin, özellikle sergilerin düzenlenmesi için her türlü olanak sağlanmıştır. Burada Haydar Aliyev Mirası Araştırma Merkezi, kütüphane, sanat atölyesi, Araştırma ve Robotik Kodlama Merkezi, Azerbaycan Milli Dansları Derneği, Türk dilinin öğrenilmesi bölümü gibi faaliyet gösteriyor.

Cumhuriyetin Son Kalesi: Gence İsyanı

Dr. Cavit İsmail

Kuzey Azerbaycan'ın ikinci en büyük şehri olan Gence'nin adı, Azerbaycan Halk Cumhuriyeti'nin tarihine altın harflerle yazılmıştır. Cavad Han yurdunun yetiştirdiği milli düşünceli aydınlar - Feteli Han Hoyski, Nesib Bey Yusifbeyli, Hasan Bey Agayev, Halil Bey Hasmemmedov, İsmail Han ve Adil Han Ziyadkhanovlar, Khudadat Bey Refibeyli, Shafi Bey Rustembeyli, Mehmedbagir Bey ve Nagi Bey Sheikzamanli Cumhuriyetin kurulmasında önemli rol oynamışlardır. Gence'nin kaderine sadece Doğu'nun ilk demokratik cumhuriyetinin ilk başkenti olmak değil, aynı zamanda son kalesi olmak da yazılmıştır. Evet, burada Gence isyanından Bolşevik işgaline karşı kanla yazılan kahramanlık destanından bahsediyoruz.

İsyan Hazırlıkları

Bolşevik işgali öncesinde direniş yanlısı olan Cumhuriyet liderlerinin planlarında Gence özel bir yer tutuyordu. Bu, tesadüf değildi. Çünkü Gence'nin tarih boyunca bilinen isyankar ruhu, birçok önemli Cumhuriyet liderinin aslen Genceli olması ve Bakü işgalden kurtarılanlara kadar hükümetin bu şehirde yerleşmiş olması Gencililere olan güveni katbekat artırıyordu. Halk Cumhuriyeti'nin özel hizmet organı olan Karşı Devrimle Mücadele Teşkilatı'nın başkanı Nagi Bey Sheikzamanli (Keykurun) hatıralarında: "Hükümetimiz işgal öncesinde son olarak bir karar verdi: hükümet acilen Bakü'den Gence'ye çekilecek ve Kızıl Ordu ile savaşa Gence'den başlanacak." yazmıştır.

Bunun gerçekleşmesi için maddi kaynağa ihtiyaç vardı. Acil olarak Azerbaycan devleti, Merkez Bankası'nın Gence şubesine 100 milyon manatlık bir transfer emri verdi. Paralar kutulara konur, sonra dağıtıl-

ra götürülerek vagonlara yüklenir. Tren hareket ettiği anda, Parlamento'nun koruma birliğinden emekli Türk subayı olan Halid başkanlığında elli altmış kişilik silahlı bir grup vagona gelerek, trenin hareket etmesine engel olur. Devletin hazinesini Gence'ye taşıma planı gerçekleşmese de, Bolşevik işgalinden sonra bağımsızlık savunucularının çoğu bu şehre yönelmiştir. Çünkü Kafkas İslam Ordusu'nun komutanı Nuri Paşa ve onun öğrencileri tarafından oluşturulan ilk milli alayımız ve Cumhuriyet Savunma Bakanlığı tam olarak Gence'de yerleşmiştir.

Gence'ye müdahale etmeden giren işgalci Rus ordusu, öncelikle şehrin komutanı Mirza Mehmed Kacarı'nın görevden alınmasını sağladı. Daha sonra, I. Piyade Tümeni'nin komutanı Ali Ağa Şihlinski'nin yeğeni olan Tümgeneral Cavad bey Şihlinski ve III. Süvari Alayı'nın komutanı Albay Cihangir Bey Kazimbeyli istifaya zorlandılar. Bunun ardından gelen Bolşevikler ve onları destekleyen Ermeniler, şehri yağmalayıp talan ederek ve itiraz edenleri ya hapse attılar ya da sorgusuz sualsiz vurdular. Sadece iki yıl önce büyük umutlarla ilan edilen bağımsızlık, kanla boğulmuştu. Bu nedenle halk gerilmişti. Gence, bir kıvılcımdan patlamaya hazır olan barut fıçısı gibiydi. Böyle bir kıvılcım ise kendini çok bekletmez. Albay Cihangir bey Kazimbeyli Kazak'tan Gence'ye varır.

Albay Cihangir Bey Kimdi?

Cihangir Bey Kazimbeyli, 1888 yılında Gence'de doğdu. İlk olarak Gence'deki bir lisede eğitim aldı ve daha sonra Petersburg'daki askeri okula gitti. Başarılı bir şekilde eğitimini tamamladıktan sonra, Çarlık Rusya

ordusunun safalarında Birinci Dünya Savaşı'na katıldı (1914-1918).

İsyan nasıl başladı?

Profesör Haliddin İbrahimli "Azerbaycan Göçünün Tarihi" eserinde 22 Mayıs 1920'de, Cihangir bey Kazımbeyli'nin girişimiyle askerlerden henüz Bolşeviklerin eline geçmemiş olan bir grubun Nüzgar köyünde toplandığını yazmıştır. Burada silahlı isyana katılarak Bakü ile Batı bölgeleri arasındaki bağlantının kesilmesi, Kızıl Ordu birliklerinin buradan çekilmesinin sağlanması ve son olarak Bolşevik yönetimine son verilmesi kararlaştırıldı.

Ahmet İsayev "Gence ve Gencililer" adlı eserinde Gachag'ın toplantıda olduğunu belirtmektedir. Kaçak Kasım, Sarı Alakbar, Kaçak Kanbar ve diğer silahlı grupların liderleri katıldı. Orada muharebe operasyonunun zamanı, yeri ve yöntemleri belirlendi.

İsyanın planı ise şöyleydi; Bağmanlar tarafından hücumu geçen silahlı gruplar, Gence çayını geçerek

şehrin Ermenilerin yaşadığı mahallesinde bulunan Kızıl Ordu rotasını dağıtacak. İstisareler ilerleyen günlerde de devam etti. Cihangir Bey 1953'te Amerika Birleşik Devletleri'nde Azerbaycan Dergisi'nin 12. sayısında yayımlanan anılarında o günleri şöyle anlatıyor: "25 Mayıs sabah saat 6'da isyanın gelecek planını tartışmak için Genel kurul toplantısı çağrısında bulundum. 1. Azerbaycan Tümeni Komutanı, General Cavad Bey Shikhlinsky ve Başkomutan, Azerbaycan Ordusunda General Muhammed Mirza Kaçar ve Tümen Komutanı General Teymur Bey Novruzov'un peşinden gönderdim. Önceki iki emir subayı generalin eşliğinde geldiler. Teymur Bey Novruzov ise evde bulunamadı. Merkeze gelen generaller toplantıya katılanlar tarafından sıcak bir şekilde karşılandı. Sokakta toplanan kalabalığı zorla sakinleştirdim. Bu toplantıda yerel yönetimlerin genel liderliği ve organizasyonu Muhammed Mirza Kaçar'a emanet edildi. Bir topçu olarak General Shikhlinsky, Bolşeviklerden ele geçirilen topçuları, Bolşevikler tarafından dağıtılan Azerbaycan topçularını hazırlamak ve topçulara liderlik etmekle görevlendirildi, ben de alayımı ve partizan müfrezelerimi yönetmekle görevlendirildim.

İlk plana göre ayaklanmanın Azerbaycan Demokratik Cumhuriyeti'nin kuruluşunun ikinci yıldönümü olan 28 Mayıs'ta başlaması gerekiyordu. Cihangir Bey Kazımbeyli, ayaklanmanın başlamasının ulusal bağımsızlık gününe denk gelmesi gerektiğini şöyle yazıyordu: "Biz yok olacağız, ama düşman kazanmadan önce yüz binlerce şehidin naaşlarının üzerinden geçsin. 28 Mayıs tarihimize sadece ulusal bağımsızlığımızın ilan edildiği gün olarak değil, aynı zamanda Vatan uğruna şehit olduğumuz gün olarak yazılmalıdır. 28 Mayıs'ta düşmana verdiğimiz yanıt, yüksek ruhumuzun ve manevi zaferimizin simgesi olacaktır."

Ancak Bolşevikler ayaklanma hazırlıklarını öğrenince isyancılar planlarını değiştirdi. Profesör Haliddin İbrahimli, olaylardan haberdar olan Kızıl Ordu birliklerinin 25-26 Mayıs gecesi Azerbaycan tümeninin karargâhına saldırdığını yazıyor. Bu saldırının püskürtülmesinin ardından askerler, şehrin Müslüman kesimindeki 11. Ordu gruplarını karşı saldırıyla silahsızlandırdı ve 600 personeli esir aldı.

Böylece Azerbaycan Ordusu'nun 32 yaşındaki albayı Cihangir Bey Kazımbeyli'nin önderliğinde Gence'de Bolşevik işgaline karşı isyan başlar. Öncelikle şehrin stratejik noktaları; acil durum komiserinin karargâhı ve şehir hapishanesi ele geçirilir, mahkumlar geceleri

hapishanelerden serbest bırakılır, şehir nüfusu silahlandırılır ve savaşan güçlerin sayısı 10 bin kişiye çıkarılır. Şehrin Müslüman mahalleleri tamamen Ruslardan kurtarılır, yerel garnizonun askeri cephaneliği ve şehrin tren istasyonu Bolşeviklerin elinden geri alınır. Gence’de Sovyet hükümetinin devrildiği açıklandı.

27 Mayıs’ta Neriman Nerimanov başkanlığındaki Azerbaycan Askeri Devrim Komitesi, halkı yardıma çağırıyor ve özel yetkili bir işçi ve Köylü Konseyi oluşturuyor. O dönemde Ağstafa’da bulunan Sovyet Azerbaycan’ın İçişleri Komiseri Hamid Sultanov, aynı zamanda Gence vilayetine Olağanüstü Komiseri olarak atandı.

Rena Bayramova, “Azerbaycan Liderliğindeki Tartışmalar Ve İç Siyasi Çekişmeler” kitabında, ayaklanma başladığında şehrin Ermeni nüfusunun 11. Ordu ile Yelenendorf (şimdiki Goygol) yönünde büyük bir coşkuyla savaştığını yazıyor. Bu nedenle isyancılar Ermeni mahallelerini kontrol edemedi.

28 Mayıs’ta, M.G. Yefremov komutasındaki bir grup zırhlı tren, P.V. Kurishko’nun 18. süvari bölümü ve M.D. Velikanov komutasındaki 20. piyade tümeni olan 11. Kızıl Ordu’ya yardım etmek için büyük bir askeri güç gönderildi. Bakü’yü işgal eden Yefremov’un “III. Enternasyonal” zırhlı treni Gence’ye ateş açtı. Şehir sürekli makineli tüfek ateşine maruz kalsa da isyancılar güçlü bir direniş gösterdi. Operasyon dairesi başkanı V. Voronkov ordu karargahına “Şehrin yarısı topçularımız

tarafından yok edildi.” dedi. Bombalamalar sonucunda General Cevat Ağa Şihlinski yaralandı.

Hanlar Bayramov, “Gence Ayaklanması” adlı eserinde, 29 Mayıs’taki sağanak yağışların her iki taraf için de durumu zorlaştırmasına rağmen, Bolşeviklerin üzerine gelen ilave güçlerin onları durumdan kurtardığını yazıyor. Bolşeviklerin komutasındaki 178. Alay bu durumdan yararlanarak Müslüman tarafına saldırmaya çalıştığında isyancılardan üç makineli tüfekçi tarafından üzerlerine ateş açıldı. O gün onlarca Bolşevik asker suda boğularak geri çekildi. Bunu gören Bolşevik birliklerinin komutanı Velikanov, 179. Alayı yardımlarına gönderir.

30 Mayıs nispeten sessiz. Ama bu fırtına öncesi sessizlikti. O gün Bolşevikler Gence’ye 5 tüfek, 6 süvari alayı, 7 ayrı birlik, 57 top ve 2 zırhlı araçtan oluşan ek kuvvetler gönderdi.

31 Mayıs’ta 11. Ordu şehre kuzeyden şiddetli bir saldırı başlattı. İlk başlarda bağlarda yaşanan savaşlar yavaş yavaş şehrin ücra bölgelerine doğru ilerledi. İsyancılar zaten ev için savaşıyor ve düşman evleri top mermileriyle yok ediyor. Ermeniler daha aktif hale geliyor, Müslüman nüfusu katletme fırsatını kullanarak yıkım ve kayıplara neden oluyor. Zorlu direnişe rağmen şehir 31 Mayıs akşamı 11. Ordu’nun kontrolüne girer.

Ahmet İsayev, 1916-17 yıllarında 60.291 olan Gence’nin nüfusu, 1923’te 38.800’e düştüğünü yazmıştır.

İsyanın Kanlı Sonuçları

Gence'de meydana gelen kanlı çatışmalarda tabur komutanı Mirzade, yabancı subaylar Polonyalı Stankevich ve Alman Hauzen kahramanca hayatlarını kaybettiler. İsyan bastırıldıktan sonra başlayan baskı sürecinde 6 general, 6 albay, 3 binbaşı ve 7 kaptan öldürüldü. Toplam sayısı 76'ya ulaşan askerler Nargin Adası'na götürülerek orada kurşuna dizildi.

Gence isyanının kurbanları arasında Tümgeneral Muhammed Mirze Kaçar, Kaçak Kanber, mühendis Abuzer Rzayev, öğretmen Mirza Abbaszade ve ünlü edebiyat tarihçimiz Feridun Bey Köçerli de vardı. Sonuncusunun idam hükmünü bizzat Hamid Sultanov onaylamıştı.

Gence isyanında tarafların kayıpları hakkında zaman zaman çeşitli rakamlar dile getirilmiştir. Son yıllarda kabul edilen genel görüşe göre, 12 binden fazla isyancı hayatını kaybetmiş, 11. Ordu ise 8 bin kayıp vermiştir. İsyanın sona ermesi Genceli şehri terk etmek zorunda kalmış, şehir neredeyse boşalmıştır.

İsyan Liderinin Kaderi

Mayıs 31'de isyan bastırılrsa da, Genceliler birkaç gün daha direniş gösterdi. Bu gerçek, Gence isyanının lideri Cihangir Bey Kazımbeyli'nin kayınbiraderi, General Hüseyinqulu Han Hoyski'nin oğlu Zahid Han Hoyski'nin de hatıralarından anlaşılmaktadır: "İsyan yenildiğinde 3 Haziran'ı 4 Haziran'a bağlayan gece, halkı katliamdan korumak için isyanın lideri, benim eniştem, Albay Cihangir Bey Kazımbeyli, XI. Ordu'nun güney cephesini yararak halkın dağlara çekilmesine yardım etti. Beni, annem Şirinbeyim Hanım'ı, kız kardeşlerim Sima ve Valide'yi, 6 aylık oğlu Abbas'ı ve kardeşim İskender Han'ı 2 faytonda 20 silahlı asker eşliğinde dağ yolları ile Kazak'ın Kırak Kesemenli köyüne kadar götürdü.

Daha sonra Cihangir Bey'in liderliğindeki bir grup asker, Berde istikametine ilerleyerek oradan da Karabağ'ın içlerine doğru ilerledi ve Nuri Paşa'nın askeri birliklerine katıldı.

Anar Turan ve Ceyhun Bayramlı'nın yazdıklarına göre, Gence isyanının başarısız sonucu Cihangir Bey Kazımbeyli'nin ömrü boyunca içini kemiren bir durumdu. 1953 yılında ABD'de yayınlanan "Azerbaycan" dergisinin

12. sayısında şöyle yazıyordu: "Yedi gün süren aralıksız çatışmalar insanları yormuş, her bir asker ve gerilla savaştan yorgun bir halde, geceleri gündüzleri daha tehlikeli bölgelere gidip, savaşçıların ruh yüksekliğini koruyor ve onları bir sonraki mücadeleye teşvik ediyordum. Artık zafer peşinde değildim. Gence'nin yakınlarında toplanan ve zaman zaman yeni kuvvetlerle desteklenen ordunun dağılması bir hayaldi. Tek amacım, düşmanın daha fazla kayıp vermesiydi. Bu amaca ulaşmak için son imkanlara kadar savaşmak gerekiyordu..."

Düşman gerçekten de büyük kayıplar veriyordu. Son günler özellikle zordu. Şehri her taraftan kuşatan ve giderek daralan halkla birlikte ilerleyen düşmanın kitlesel saldırıları, her taraftan duyulan yoğun topçu, makineli tüfek ve tüfek ateşi gürültüsü, rota ve partizanların daha tehlikeli cephelerde konuşlandırılması, savaşçıları heyecanlandıran ve onları bir sonraki mücadeleye teşvik eden silahlı kadınların savaş pozisyonlarında görünmesi sarsıcı ve unutulmaz duygular yaratıyordu.

Sonradan Cihangir Bey Kazımbeyli, Müsavatçıların yardımıyla Gürcüstan'dan kaçırılarak Türkiye'ye götürülür, oradan da Polonya'ya gider. Burada Polonya ordusuna katılır ve bir tümenin komutanlığını yapar. 1939'da Varşova'nın savunmasına katılır ve Almanlara esir düşer. Savaştan sonra İtalya'ya göçer, ardından İstanbul'a gelir. 1954'te Almanya Federal Cumhuriyeti'nin Münih şehrine gider. Burada Azerbaycanlıların birliğini kurmak için örgütsel ve siyasi görüşmeler yapar, Almanya'da Azerbaycan Merkezi'ni kurar. "Azadlıq" Radyosu'nda faaliyete başlayan Kazımbeyli'nin dünya Azerbaycanlılarını mücadeleye çağıran çağrılarını Sovyet istihbaratının acil önlemler almasına neden olur. O, Gence isyanından 35 yıl sonra - 1955 yazında Sovyet istihbaratının eliyle Berlin'de haince öldürülür. Bir kadın tarafından gidiş-dönüş uçak bileti gönderilen Cihangir Bey, onunla bir restoranda görüştüktan sonra hayatını kaybeder. Göçmen basınında en yaygın kabul edilen versiyon zehirlenerek öldürülmesidir.

Cihangir Bey Kazımbeyli, Feteli Han Hoyski'nin kardeşi Hüseyinqulu Han Hoyski'nin kızı Valiye Hanımla evlenmişti. 1947'de Valiye hanım ile birlikte 12 Azerbaycanlı askerin bulunduğu ve Türkiye'den Romanya'ya

gitmekte olan uçak, Atina yakınlarında kaza geçirdi. Kazada hayatını kaybeden Valiye Hanım ve askerler İstanbul'daki Feriköy Mezarlığı'nda defnedildi. Valiye Hanımın mezarında şu yazıyordu: "Azerbaycan faciasının sevgili kurbanı Valiye Kazimbeyli". Kazimbeyliler ailesinin Abbas, Mustafa, Ali adında üç evladı olmuştur.

İsyanın Tarihi Önemi

Ceyhun Hacıbeyli, 1952 yılında yayımlanan "Azerbaycan" dergisinde Gence isyanı hakkında şöyle yazıyordu: "Gence isyanı, milletimizin şeref ve namusunun yeniden kazanıldığı bir destandır. Gence'de mayıs ayında dökülen Türk kanı, 27 Nisan olaylarında milletimize atılan lekeyi silip götürdü".

Nağı Bey Şeyhzamanlı'nın anılarında doğru bir şekilde belirttiği gibi, Gence isyanı sıradan bir isyan değil, baştan sona bir kahramanlık destanıydı: "Tarihte nadir rastlanan bu isyanla milli varlığın zalim düşmana karşı nasıl direndiğini gördük".

Mehemmed Emin Resulzade, "Azerbaycan Cumhuriyeti" eserinde Gence isyanına şu değeri vermiştir: "Çarizmin zalim generali Kniaz Sisyanov parça parça doğranıncaya kadar direnen Cavad Han'ın şehri bu defa de kendisini gösterdi. Milletın tahammül edemediği tecavüzlere karşı isyankar ruhu ile köpürdü. Burada henüz silahlarını teslim etmemiş olan Azerbaycan askerleri isyanın kökünü oluşturdular. İsyandır bir hafta kadar sürdü. Ruslar burada bölüklerini kaybettiler. Bakı'dan yardım kuvvetleri geldi. Diğer taraftan Gence Ermenileri ayaklanmalarını arkadan vurmaya başlayınca, şehir teslim olmak zorunda kaldı. Nehirle çevrilen surların ardında kalan halk dehşet verici bir katliama maruz kaldı. Şehir yakıldı. Pazar yerleri yok edildi. İrza ve namusa dokunulmadı."

Resulzade, Terter, Ağdam, Şuşa, Şeki, Zaqatala, Lenkeran ve Quba'da da Bolşevik işgaline karşı isyanların gerçekleştiğini vurgulayarak şöyle yazıyordu: "Azerbaycan Cumhuriyetinin tarixini yazacak müverrih bu isyanları araştırarak ve ayrıntılarıyla elbette düzeltecektir. Bu isyanların faydasız olduğunu ve genel güvenliği tehlikeye attığını iddia edenler var. Fakat bu isyanlar olmasaydı, Azerbaycan halkı kendi namusunu nasıl savduğunu kanıtlayabilecekti?!"

Fuad Muradov İtalya'da Cihangir Bey Kazimbeyli'nin Torunu ile Görüştü

Azerbaycan Devlet Diaspora Komitesi Başkanı Fuad Muradov, İtalya ziyareti sırasında Azerbaycan Halk Cumhuriyeti ordusunda subayı olarak görev yapan, Bolşeviklere karşı çıkan Gence İsyanı'nın lideri Cihangir Bey Kazimbeyli'nin varisi Daniel Kazimbey ile görüştü. Komite Başkanı, köklerimize, tarihimize her zaman saygı gösterildiğini ve cumhuriyetçilerin yurtdışında yaşayan varisleriyle ciddi ilişkiler kurulduğunu belirtti.

Daniel Kazimbey, atalarının hayatı ve faaliyetlerine dair ilginç tarihi olaylardan bahsetti; Cumhuriyet tarihiyle gurur duyduğunu ve Azerbaycan devletinin cumhuriyetçilerin yurtdışındaki varisleriyle yakın ilişki kurmasının çok önemli bir faktör olduğunu dile getirdi.

Fuad Muradov, Daniel Kazimbey'i Azerbaycan'a davet etti. Azerbaycan'da hiç bulunmamış soydaşımızın ziyaretinin devletimiz tarafından yüksek seviyede organize edileceğini, onun hem dedelerinden miras kalan milli ve manevi mirasla, hem de gelişen güçlü, modern Azerbaycan ile daha yakından tanışma imkânı bulacağını belirtti. Belirtmek gerekir ki, Cihangir Bey Kazimbeyli'nin oğlu Mustafa Bey'in çocuğu olan Daniel Kazimbey, İtalya'da tekstil (spor giyim) işiyle uğraşmakta olup, kurduğu şirket soyadına uygun olarak "K-BEK" adını taşımaktadır.

Diaspora Komitesi Başkanı Japonya'da Yaşayan Azerbaycanlılar ve Resmi Yetkililerle Görüştü

Japonya'nın Tokyo şehrinde yaşayan Azerbaycan topluluğunun üyeleri ile bir toplantı gerçekleştirildi. Azerbaycan ve Japonya'nın ulusal marşlarının çalınmasıyla başlayan etkinlikte, Azerbaycan'ın bağımsızlığı, toprak bütünlüğü ve özgürlüğü uğruna hayatını kaybeden şehitlerin aziz hatırası için bir dakikalık saygı duruşu ile anıldı.

Azerbaycan'ın Japonya'daki olağanüstü ve tam yetkili büyükelçisi Gursel İsmayilzade açılış konuşması yaparak toplantıya katılanları selamladı ve Japonya'da yaşayan Azerbaycan topluluğunun bir araya gelmesinin önemli bir olay olduğunu belirtti. Hem Devlet Komitesi hem de büyükelçilik olarak her zaman vatandaşlarımızı dinlemeye ve onları ilgilendiren soruları yanıtlamaya hazır olduklarını söyledi.

Azerbaycan-Japonya Dostluk Merkezi Başkanı Azerbaycanlı Bilim İnsanı Halil Kelenter, vatan savaşından sonra Azerbaycan diasporasının önünde yeni he-

deflerin olduğunu ve bu toplantının bu hedeflere ulaşma yolunda önemli bir adım olduğunu vurguladı.

Azerbaycan Diasporadan Sorumlu Devlet Komitesi Başkanı Fuad Muradov, Azerbaycan'ın diaspora politikası, gerçekleştirilen büyük projeler, koordinasyon konseyleri, Azerbaycan evleri, hafta sonu Azerbaycan okulları, Diaspora Gençleri Yaz Kampları, komitenin yurt dışında düzenlediği özel forumlar ve diğer konular hakkında ayrıntılı bilgi verdi. Azerbaycan Cumhurbaşkanı İlham Aliyev'in Şuşa'da gerçekleştirilen Dünya Azerbaycanlılarının V. (Zafer) Kurultayında yurt dışında yaşayan Azerbaycanlılara yönelik tavsiyelerini hatırlatan komite başkanı, dünya Azerbaycanlılarının, Japonya'daki de dahil olmak üzere, Azerbaycan ideolojisine sadık kaldıklarını ve Azerbaycan'ın gerçeklerini tanıtmakta aktif rol aldıklarını belirtti. Konuşmasının sonunda diaspora faaliyetlerine katkılarından dolayı Halil Kelenter ve Minare Şükürova'ya teşekkür belgeleri takdim etti.

Toplantı, topluluk üyelerinin ilgisini çeken soruların yanıtlanması ve gelecekteki planlar hakkında fikir alışverişi ile sona erdi. Daha sonra Tokyo şehrinde Japonya'da yaşayan Azerbaycanlı ve Japon sanatçıların katılımıyla bir konser düzenlendi. Program sırasında Azerbaycanlı dansçılar Minare Şükürova ve Dilare Gaziyeva ile Japon sanatçılar Yamamoto Kyoko ve Taiga'nın yanı sıra "Otantik Bunka" ve "Kelebek" gruplarının icrasında Azerbaycan şarkıları ve dansları sergilendi.

Fuad Muradov, Japonya ziyareti çerçevesinde Yokohama şehrinde yaşayan Azerbaycanlı piyanist Gülnare Seferova'nın konserine katıldı. Azerbaycan Cumhuriyeti Diasporadan Sorumlu Devlet Komitesi ve "Zen On" müzik yayınevinin desteğiyle, Azerbaycan'ın Japonya'daki büyükelçiliğinin bilgi desteğiyle gerçekleşen konser, "Kenmin Hall" konser salonunda yapıldı.

Diasporadan Sorumlu Devlet Komitesi Başkanı konuşmasında, Azerbaycan kültürü ve sanatının tanıtımı konusunda komitenin Japonya'da gerçekleştirdiği projeler hakkında ayrıntılı bilgi verdi, Azerbaycan müziğine gösterilen ilgiden dolayı izleyicilere teşekkür etti.

Komite Başkanı, ziyaret çerçevesinde bir dizi resmi görüşmeler de gerçekleştirdi. Japonya'nın Eğitim, Kültür, Spor, Bilim ve Teknoloji Bakanlığında Bakan Yardımcısı Honda Akiko ile görüşmede, son yıllarda Japonya'da eğitim gören Azerbaycanlı öğrencilerin sayısının yıldan yıla artmasından duyduğu memnuniyeti dile getirdi ve bu öğrencilerin bu ülkedeki büyük şirket ve kuruluşlarda staj yapmalarının Azerbaycan'a profesyonel uzmanlar kazandıracağını vurguladı. Ziyaret sırasında söz konusu öğrencilerle de bir araya geldiğini hatırlatan Başkan, Komitenin gençlerle, özellikle yurt dışında eğitim gören öğrencilerle ilgili yürüttüğü projelerden bahsetti, eğitim alanındaki iş birliğinin derinleştirilmesinin ve öğrenci değişim programlarının her iki ülkenin çıkarlarına uygun olduğunu belirtti.

Komite Başkanının, Japonya-Azerbaycan Parlamentolar Arası Dostluk Grubu Başkanı Akira Amari ile de görüşmesinde ikili ilişkilerin, özellikle parlamentolar arası ilişkilerin seviyesinden duyduğu memnuniyeti dile getirdi. Ziyaretin amacı ve komitenin faaliyetleri hakkında bilgi veren Başkan, devletler arası ilişkilerde diasporanın güçlenen rolünden, Japonya'da eğitim gören Azer-

Türkiye Azerbaycan Dergisi

baycanlı öğrencilerin sayısının giderek artmasından bahsetti ve Akira Amari'yi Azerbaycan'a davet etti.

Fuad Muradov, Türkiye'nin Japonya'daki büyükelçiliğini de ziyaret ederek Büyükelçi Korkut Güngen ile görüştü. Görüşmede, yurt dışında Azerbaycan ve Türkiye toplumlarının ortak faaliyetlerinden duyulan memnuniyet ifade edildi. Bir sonraki görüşme Yunus Emre Enstitüsü'nün Tokyo temsilciliğinde gerçekleşti. Temsilciliğin Başkanı Hüseyin Ümit Tuna, yürüttükleri projeler hakkında bilgi verdi ve Japonya'daki Azerbaycan topluluğu ile iş birliğinde bulunmak istediklerini belirtti. Diasporadan Sorumlu Devlet Komitesi ve Azerbaycan Diasporasına Destek Fonu'nun faaliyetlerinden bahseden Başkan, komitenin yayınlarını Yunus Emre Enstitüsü'nün Tokyo temsilciliğine hediye etti.

Komite Başkanı, Sasakava Barış Vakfı Başkanı Yohei Sasakava ile de görüştü. Misafiri içtenlikle karşılayan Yohei Sasakava, dünya barışının öneminden bahsetti ve vakfın faaliyetlerinden ve çatışmalardan zarar gören insanlara yaptığı yardımlardan söz etti. Görüşmede, komitenin faaliyetleri ve gerçekleştirdiği projeler hakkında bilgi veren Başkan, yurt dışında yaşayan Azerbaycanlıların yerel toplumlara entegrasyonu amacıyla yapılan çalışmalardan bahsetti. Çok kültürlü ve hoşgörülü bir toplum olan Azerbaycan'ın uzun yıllar Ermenistan'ın saldırılarından zarar gördüğü, Azerbaycan Ordusu'nun Müzmin Başkomutan İlham Aliyev'in liderliğinde 30 yıllık işgale 44 gün içinde son verdiği vurgulandı. Görüşme, karşılıklı hediyelerin takdimi ve hatıra fotoğrafı çekilmesi ile sona erdi.

Ziyaret kapsamında Japonya Milli Kütüphanesi'ne Azerbaycan hakkında kitaplar hediye edildi. 1948 yılında kurulan Japonya Milli Kütüphanesi, dünyanın en büyük kütüphanelerinden biridir. Şu anda kütüphanenin koleksiyonunda 42 milyona yakın kitap bulunmaktadır.

Komite Başkanı, Japonya'da yaşayan Azerbaycan Diaspora Gençleri'nin I. Yaz Kampı katılımcısı Fuad Bağirov'un evinde misafir oldu. Japon bir kadınla evli olan Bağirov'un yaşam koşulları ve faaliyetleri ile ilgilenen Başkan, ona ve ailesine hediyeler takdim etti.

Türkiye’de Yaşayan Azerbaycanlı Bilim İnsanları Derneği Kuruldu

Türkiye’de Yaşayan Azerbaycanlı Bilim İnsanları Derneği’nin (ABİD) kuruluş toplantısı gerçekleştirildi. Toplantıda, Türkiye’deki Azerbaycanlı bilim insanlarının bu ülkenin bilim ve eğitim merkezlerindeki faaliyetleri ve bu faaliyetlerin kapsamı hakkında bilgi verildi. Azerbaycan’da bilimin gelişimi doğrultusunda yapılan çalışmalar ve dünya bilimine katkılar dile getirildi. Bilim insanlarımızın güçlerini birleştirerek Azerbaycan bilimine de faydalı olması konusunda görüş ve öneriler sunuldu.

Görüşmeler sonucunda ABİD’in kurulmasına karar verildi, derneğin geçici Yönetim Kurulu, tüzüğü ve logosu onaylandı. Fizik-Matematik Doktoru, Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Ödülü sahibi, emektar bilim insanı, Bilkent Üniversitesi Nanoteknoloji Bilim Merkezi profesörü Emirullah Memmedov, Yönetim Kurulu başkanı seçildi. Yakın dönemde Türkiye’de faaliyet gösteren Azerbaycanlı bilim insanlarının kongresi yapılacağı ve

bu kongrede derneğin yeni yönetim kurulunun onaylanacağı bildirildi. ABİD’in kuruluşu, sadece Azerbaycanlı bilim insanlarının bilimsel çalışmalarını desteklemekle kalmayacak, aynı zamanda iki ülke arasındaki bilimsel iş birliğini de güçlendirecektir. Bu dernek aracılığıyla, Türkiye ve Azerbaycan arasında ortak projeler ve araştırmalar gerçekleştirilecek, bu projeler sayesinde her iki ülkenin bilimsel altyapısı daha da gelişecektir. Dernek, ayrıca genç bilim insanlarının yetiştirilmesi ve desteklenmesi konularında da önemli rol oynayacaktır.

ABİD’in gelecekte düzenleyeceği kongreler ve bilimsel etkinlikler, Azerbaycanlı bilim insanlarının küresel bilim camiasında daha görünür olmalarını sağlayacaktır. Bu tür etkinlikler, bilim insanlarının bilgi ve deneyimlerini paylaşımlarına olanak tanıırken, aynı zamanda yeni iş birliği fırsatlarının da kapısını aralayacaktır. ABİD, hem Türkiye’de hem de uluslararası alanda bilimin ilerlemesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Recep Tayyip Erdoğan
@RTERdogan

"Tek Millet, İki Devlet" ruhuna sahip olduğumuz Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü'nü tebrik ediyor, tüm Azerbaycanlı kardeşlerimizin haklı gururunu ve sevincini yürekten paylaşıyorum. Müstakillik uğruna şehit düşen kahramanlarımızı saygı ve rahmetle yâd ediyorum.

İlham Əliyev
@azpresident

SOCAR Türkiye
@SOCAR_Turkiye

105 yıl önce İstiklalini ilan eden Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü'nü kutluyoruz. Bağımsızlığımız daim olsun!

Abdulkadir URALOĞLU
@a_uraloglu

İlelebet yan yana, can cana, omuz omuza...
Kalbimizin diğer yanı "öz qardaş" Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü kutlu olsun! ✨

#BirMilletkiDevlet
Translate post

Dr. Sinan Oğan
@DrSinanOgan

Bir Kere Yükselen Bayrak Bir Daha İnmez!
Üç renkli bayrağınla mesut yaşa, ey şanlı Azerbaycan!
Müstəqillik Günü'nü Mübarək, Azerbaycan!
Azerbaycanımızın Bağımsızlık Günü Kutlu olsun!
Bir Millet İki Devlet!

Prof. Dr. Vedat İshkan
@ishkanvedat

Ayrılmaz parçamız, kardeşimiz, can Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü'nü tebrik ediyor, vatanın uğruna şehit düşen Azerbaycanlı kahramanlarımızı saygıyla anıyorum.

#BirMilletkiDevlet
Translate post

Can Türker Alagöz
@canturkeralagöz

Her zaman yan yana, omuz omuza olduğumuz kardeş Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü'nü kutluyor, ortak tarihimiz ve güçlü bağlarımızla birlikte nice başarılarla imza atmaya diliyorum.

#Azerbaycan'ın Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 106. Yılı kutlu olsun.
#TekMilletkiDevlet
Translate post

TÜRKSÖY
@turksoyorg

Azerbaycan Bağımsızlık Günü kutlu olsun!

YTB
@yurtdisiturker

#Azerbaycan Cumhuriyeti'nin kuruluş yılı dönümü kutlu olsun.
Tek Millet, İki Devlet!
Dost ve qardaş öle #Azerbaycan'ın Respublika günü mübarək olsun!

T.C. Dışişleri Bakanlığı
@TCDisislari

Can Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü kutlu olsun!

Mutluluğu mutluluğumuz, kederi kederimiz olan Azerbaycanlı kardeşlerimizin gururunu ve coşkusunu yürekte paylaşıyoruz.

Translate post

28 MAYIS
AZERBAIJAN
MÜSTƏQİLLİK GÜNÜ
Kutlu Olsun!

TRT Azerbaycan
@TRTAzerbaycan

28 Mayıs
Can Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü Kutlu olsun!

TRT AZERBAIJAN

AZERBAIJAN

Türkiye Azerbaycan Dergisi
@TIAZDergisi

Müstaqillik Günü'nü Mübarək, Azerbaycan! Azerbaycanımızın Bağımsızlık Günü Kutlu olsun! #Azerbaycan

Translate post

28 MAY
Müstəqillik Günü

Organization of Turkic States
@TurkicStates

Congratulatory message of the @TurkicStates Secretary General H.E. Ambassador @KubanOmurali on the occasion of #28May – the #IndependenceDay of the Republic of Azerbaijan

turkicstates.org/en/haberler/co...

TDT Genel Sekreterinin #28Mayis - #AzerbaycanCumhuriyeti'nin #BağımsızlıkGünü'nü münasebetiyle tebrik mesajı: turkicstates.org/tr/haberler/td...

AZƏRBAYCAN RESPUBLİKASININ MÜSTƏQİLLİK GÜNÜ
28 MAY
MUBARƏK

INDEPENDENCE DAY OF THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN
28 MAY
CONGRATULATIONS

Petkim
@PetkimOfficial

28 Mayıs Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü kutlu olsun! Bağımsızlığımız daim olsun!

Translate post

28 Mayıs Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü
Kutlu Olsun!

SOCAR

T.C. Millî Savunma Bakanlığı
@tcsavunma

Can Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü kutlu olsun.

"Tek Millet, İki Devlet" anlayışıyla her zaman bir ve beraber olmaya devam edeceğiz. Yaşasın Türkiye-Azerbaycan kardeşliği!

#Azerbaycan105Yaşında

Translate post

28 MAYIS
AZERBAIJAN
BAĞIMSIZLIK GÜNÜ
KUTLU OLSUN

100 PM · May 28, 2023 · 290.9K Views

ŞAMİL AYRIM
@samilayrim

44 günlük Vatan Savaşı ve ardından 24 saatlik antiterör hareketiyle kazanılan destansı zaferlerin mutluluğu ile can Azerbaycan'ımızın 28 Mayıs bağımsızlık gününü yürekte kutluyorum.

Şanlı Azerbaycan Bayrağı bu yıl 28 Mayısta ilk defa işgalden azad edilen her yerde Hankendinde Hocalı'da da dalgalanıyor.

Sen bizimşan bizimşan, durdukça badendə can, yaşa yaşa çok yaşa ey şanlı Azerbaycan!

#TekMilletkiDevlet

Translate post

28 MAYIS
AZERBAIJAN
BAĞIMSIZLIK GÜNÜ
Kutlu Olsun!

Fahrettin Altun
@fahrettinaltun

Tek Millet, İki Devlet!

Dost ve kardeş ülke Can #Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü kutlu olsun!

Tek Millet, İki Dövlət!

#AzerbaycanXalqCümhuriyati

Translate post

2:17 PM · May 28, 2023 · 231.2K Views

Alparslan Bayraktar
@Bayraktar

Dost ve kardeş ülke Azerbaycan'ın Bağımsızlık Günü'nü kutluyor. Gök tarihimize ve sarsılmaz güçlü bağlarımızla birlikte nice başanlara imza atmaya temenni ediyorum.

Translate post

28 MAYIS 1918
AZERBAIJAN CUMHURİYETİ'NİN
106. YIL DÖNÜMÜ
Kutlu Olsun!

ALPARSLAN BAYRAKTAR T.C. ENERJİ VE TABİİ KAYNAKLAR BAKAN

TİKA
@TikaTurkiye

Dost ve kardeş ülke Can #Azerbaycan'ın 28 Mayıs Bağımsızlık Günü kutlu olsun!

Dost ve qardaş ölkə Can #Azerbaycan'ının 28 May Müstəqillik Günü mübarək olsun!

Translate post

28 MAYIS
AZERBAIJAN
BAĞIMSIZLIK GÜNÜ
Kutlu Olsun!

10:23 AM · Nijaz · 19,124 · 6,720 Views

Azerbaycan Diasporasının Dünyada Düzenlediği Faaliyetler

Münster'de "Mayın ve Patlamamış Mühimmat Tehlikesi Üzerine Bilgi Sergisi" açıldı.

Kanada'nın Toronto kentinde bulunan Ontario Yasama Meclisi önünde 28 Mayıs Bağımsızlık Günü münasebetiyle Azerbaycan bayrağının göndere çekilmesi töreni gerçekleştirildi.

İzmir'de "Batı Azerbaycan'a dönüşün Türkiye ve Azerbaycan medyasında duyurulması" konulu forum düzenlendi.

Toronto'da Azerbaycan topluluğuyla toplantı yapıldı.

Umman'ın başkenti Maskat'ta "Şuşa-Şergin Medeniyetin Beşiği" adlı müzik konseri düzenlendi.

Halk Sanatçısı Fahrettin Manafov ile Oslo'da toplantı yapıldı.

Kanada Parlamentosu'nda 28 Mayıs Bağımsızlık Günü münasebetiyle şenlik düzenlendi.

Devlet Diaspora İşleri Komitesi, Azerbaycan'ın Milli Kahramanı, efsanevi tank sürücüsü Albert Agarunov'a ithaf edilen intikam drama filmi "Tank 533 Albert Agarunov"un tanıtım törenini düzenledi.

Ünlü Azerbaycanlı koreograf Mais Nuriyev'in harika yaratıcı gecesi İtalya'da düzenlendi.

Kanada'nın Saskatchewan eyaletinin Recayna köyünde ilk kez Azerbaycan toplumuyla toplantı düzenlendi.

Bişkek'te Milli Lider Haydar Aliyev'in anısına mini futbol turnuvası düzenlendi.

Almanya'nın Münster kentinde hafta sonu okulu faaliyete geçti.

TÜRKİYE AZERBAYCAN

*Dergimize reklam
vermek ister misiniz?*

KEYMEN
İLAÇ SANAYİ

REDOKS
KİMYA VE LABORATUVAR ÇHAZAN

KEYVAC

CAN
ÇEVRE VE ENERJİ

NİL
ÇEVRE VE ENERJİ

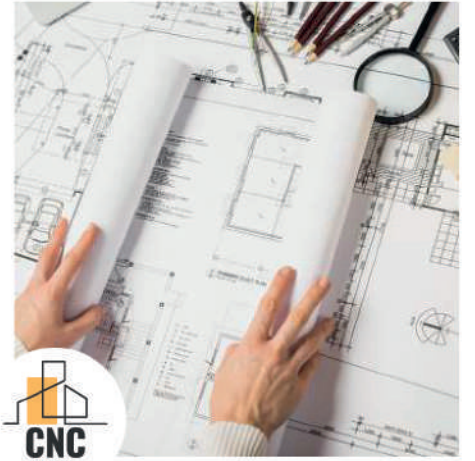

ALAGÖZ MADEN

ALAGÖZ KİMYA

ALAGÖZ
HOLDİNG
Birlikte
daha
güçlüyüz

CNC
PROJE

BMED

ALAGÖZ VAKFI

ALAGÖZ HAVACILIK

Cumhuriyetimizin yeni 100 yılına hazırız.

VOLTGC

Download on the
App Store

GET IT ON
Google Play

